

પ્રકાશકીય

સાવું અને શ્રાવકના જીવનમાં નવકાર જાપ-ધ્યાન રગરણ, ચોવીસ તીર્થંદરદેવોની સ્તુતિ, ચૈત્યવંદન, ને પ્રતિક્રમણની ક્રિયા તેમજ કાયોત્તમર્ગ વગેરે ગેજનાં કર્તવ્ય છે એના સૂત્રોનું સ્મરણ અને ઉચ્ચારણ અર્થના ચિંતન સાથે કરવા છતાં આપણું ભારે ર્ચયણ મન ગદ્ગદ, ભાવભીનું તેમજ ચિંતર થતું નથી. મનને ચિંતર અને ભાવભીનું બનાવવા માટે એક પ્રબળ આવન ચિત્ર છે સૂત્રોના પદ અને ગાથાઓના પદાર્થચિત્ર મનની મામે આવતાની સાથે મન એને જોવામાં પૂરેપૂરું તલ્લીન બની જવાથી સ્થિર થઈ જાય છે, અને આબેહૂબ ચિત્ર મામે આવવાથી મન ભાવભીનું પણ બની જાય છે.

આજના ચિત્રમય જગતમાં ચિત્રો ઉપરથી ભાવ પેદા કરવાનું કાર્ય બહુ પ્રચલિત છે એ શબ્દ જે કામ નથી કરતા, એ એક ચિત્ર કામ કરે છે ચૂલોના પાક્ય પુસ્તકોમાં ચિત્રોથી બાળકોમાં જટ ભાવ પેદા કરવામાં આવે છે વ્યાપારી લોકો પોતાના માલ પ્રત્યે ધગકને આકર્ષિત કરવા માટે સચિત્ર જાહેરાતો આપે છે એ જાહેરાતના ચિત્રોથી લોકોના મન પર ઊંડી અસર પડે છે અહિંયા, દાડબંધી વગેરેનો પ્રચાર કરવો હોય તો લોકોને ચિત્રો દ્વારા પ્રભાવિત કરવામાં આવે છે, અને એથી પ્રચારકાર્ય સાદુ થાય છે એકલી વાર્તા સાંભળવાથી જે ભાવ પ્રગટ થતો નથી તે ભાવ એ વાર્તાના સિનેમા-ચિત્રપટ જોવાથી પ્રગટ થતો દેખાય છે ચિત્રપટની માત્ર વાર્તા સાંભળવાથી એની જે લાભો કાળ અસર રહેતી નથી, એવી ઊંડી અસર એનું ચિત્રપટ-ચિનેમા જોયા બાદ લાંબા ટાઈમ સુધી રહી શકે છે એ અનુભવ સિદ્ધ છે કહેવાનું તાત્પર્ય એ જ છે કે ચિત્ર એ ભાવ જગાડવાનો એક અદ્ભુત ઉપાય છે.

ચૈત્યવંદન-પ્રતિક્રમણાદિની સાધનામાં પણ એજ ચિદ્રાંત કામ ન કરે ? ચૈત્યવંદનાદિમાય મૂત્રાર્થનો વિસ્તાર શબ્દોથી ગમે તેટલો બનાવો પરંતુ એની અપેક્ષાએ “સો શબ્દ બગબગ એક ચિત્ર” એ હિંમતે સૂત્રમાં ભરેલા અર્થનું ચિત્ર જો મામે આવી જાય તો તે ભાવ પેદા કરવામાં ઘણું જ અદ્ભુત કામ કરશે આજ જગ્યાએ ભૌતિક તેમજ લૈષયિક ચિત્રો દ્વારા લોકોના ભાવ ભૌતિક વલણવાળા અને વિષય વિલાસી બનાવવામાં આવે છે, તો પછી લોકોમાં આધ્યાત્મિક ચિત્રો દ્વારા જોગદાર આધ્યાત્મિક ભાવો જગાવવા એ આવશ્યક નથી ? જો એમ નહિ કરવામાં આવે તો ભૌતિકતા તેમજ વિષય-વિલાસના પોષક ચિત્રો દ્વારા પ્રભાવિત કરવામાં આવેલા અને ઠાંચી ઠાંચીને ભૌતિકતાથી ભરેલા લોકોના દિલમાં ધાર્મિક તેમજ આધ્યાત્મિક ભાવનું સામાન્ય સ્થાપનું મુશ્કેલ છે એજ ગીતે ધાર્મિક ક્રિયા અને મૂત્રના અર્થમાત્રથી હૃદયના તાર ઝળૂંટાવી મૂકે એવું દિલચરણી સંવેદન થવું પણ મુશ્કેલ છે.

માટે જ આજના યુગમાં એકલાં મૂત્રોના જ ચિત્રો નહિ, પણ આપણી ધર્મ-કથાઓના સુગંધ ચિત્રોનું નિર્માણ ઘણું જ આવશ્યક બની ગયું છે જિનમંદિર અને ઉપાશ્રય ગમે તેટલાં ભવ્ય હોય પરંતુ આવા ચિત્રોથી અર્ચકૃત કર્યા વગર ચિત્રેચિત્રો દ્વારા ભૌતિકભાવથી ભરેલા લોકોને એ આધ્યાત્મિક ભાવથી કેમ ભરી શકાય ? નાનું પણ દેરાગર જે ચિત્રોથી અર્ચકૃત હોય તો મનને આનંદપૂર્ણ અને ભાવોલ્લાસથી ભરપૂર બનાવી દેતું દેખાય છે દેવદ્રવ્યના નાણાનો સંગ્રહ કરી ગખવા કરનાં એ દેગમશેને એવા મોનેગી એમ્બોડ અને કાચ કામની કાગીગરીવાળા શ્રી તીર્થંકર ભગવતોના જીવનના ભગ્યચિત્રોથી મુશોભિત ઈન્દ્રભવન જેવા બનાવવામાં એનો ઉપયોગ કેમ ન કરવો ? એથી જૈન મંત્રકૃતિ અને જૈન ઈનિયાસનું પણ મરશણ થશે.

બીજે પણ એક મહાન લાભ છે કે આજકાલ જૈનભાળકોને તેવું ધાર્મિક શિક્ષણ મળતું નથી એથી એ બાળકો મોટા થવા છતાં પણ જૈન સંસ્કૃતિ અને જૈન પ્રાચીન મહાપુરુષોના જ્ઞાન-પરિચયથી બિલકુલ વંચિત રહે છે એની સામે જો આવા ધાર્મિક ચિત્રો મૂકવામા આવે, તો એ એને રસ પૂર્વક દેખશે, બોધ પામશે અને આધ્યાત્મિક ભાવનો અનુભવ કરશે અને માટે માત્ર દેગસર-ઉપાશ્રયમાં જ ચિત્રોથી નહિ ચાલે એને માટે કથાચિત્રોના આલ્બમ પણ જોઈશે ભાવોત્પાદક શ્રદ્ધાકારી આલ્બમ ઘણા ઉપયોગી પ્રેરક નિવડશે

આ ચિત્રાવલિ-પુસ્તક ચેત્યવદનાદિ સૂત્રોના પદાર્થને આબેહૂબ રચકે છે પ્રત્યેક ચિત્રને લક્ષમા લાવવાથી સૂત્રનો ભાવ મનની સામે પ્રત્યક્ષ ખડો થાય છે દા ત 'નમો અગિલ તાણ' પદ બોલતા કે યાદ કરતા એનો ભાવ જાગ્રત કરતી આકૃતિના રૂપમા સામે અનંતાનંત અગિલતભગવાન ચમવસરણમાં બિગજમાન અને અષ્ટ મહાપ્રાતિહાર્યથી યુક્ત દેખાય એમ 'નમો ચિત્રાણ' પદ બોલતી વખતે સામે શુદ્ધ, બુદ્ધ, નિર્વિકાર અનંત સિદ્ધભગવતો દેખાય ઈત્યાદિ ત્યા મન તન્મય અને ભાવોદ્ઝાગભર્યું કેમ ન બને ? માત્ર ક્રિયાઓજ નહિ, પરંતુ અસદ્વિચારોને રોકવા માટે તેમજ ધ્યાન કરવા માટે પણ આ ચિત્રો અત્યંત ઉપયોગી છે

પૂજ્ય પ્રભાવક પ્રવચનકાર તપોનિધિ આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજય ભુવનભાનુસૂરીપ્રવરજી મહારાજે પોતાની ક્રિયાઓને ભાવપૂર્ણ બનાવવા માટે વિચારતા વિચારતા આ ચિત્રોની કલ્પના કરી છે તેમજ આર્ટિસ્ટ ઉદ્ધવરાવ, કૈલાસ શર્મા, અને શ્યામસુદર શર્મા પાસે એ કલ્પનાને આવકાર અપાવ્યો છે ચિત્રોના બ્લોક બનાવરાવવામા શ્રી પાગસમલજી કટારિયાએ તેમજ હિસાબી કામમા શ્રી ઉદયચંદ્રજી મહેતાએ તથા શ્રી બાબુભાઈ એમ શેકે સારી સેવા આપેલી ચિત્રોના ચાર કલરના બ્લોક કલકત્તાના પુષ્પા-પરક્યુમરીવાળા શ્રી જયસુખભાઈએ ઘણા પરિશ્રમપૂર્વક મુદ્રિત કર્યા છે

આ પુસ્તકની ૧લી આવૃત્તિ ટૂંક સમયમાં ખપી જવાથી, નવી માગણીઓ વધવાથી આ ૨જી આવૃત્તિ છપાવવામા આવી ચિત્રોનું મુદ્રણ એ જ પૂર્વમુદ્રક કલકત્તાવાળા શ્રી જયસુખભાઈએ કરેલ છે પ્રૂફ સંશોધનાદિ પૂ મુનિરાજે શ્રી જયદ્રોણવિજયજી ગણી તથા પૂ મુનિરાજ શ્રી રાજેન્દ્રવિજયજી મહારાજે સભાળ્યુ છે પ્રથમ આવૃત્તિની જેમ આ દ્વિતીય આવૃત્તિ પણ ગુજરાતી-હિન્દી બન્ને ભાષામા મુદ્રિત કરવામા આવી છે

આ પ્રયત્ન નવો જ હોવાથી મલમ છે કે આમા ક્ષતિઓ રહી ગઈ હોય, સુક્ષ્મનો અમને એ ક્ષતિઓ અમારા ધ્યાન ઉપર લાવવા મહેરબાની કરે.

વિ સ. ૨૦૩૩

પોષ સુદ-૫

તા ૨૫-૧૨-૭૬

નિવેદક

દિવ્યદર્શન કાર્યાલય વતી
ભરતકુમાર ચતુરદાસ શાહ

પ્રાસ્તાવિક

માનવજીવન જ ધર્મ આગધના દ્વારા જન્મ-મૃત્યુ અને કર્મની મહાવિટબભાઓનો અંત લાવવામા સમર્થ છે આવો જન્મ પામ્યા પછી પણ ધર્મ વિના આ વિટબભાઓની ધારા ચાલુ રહે, પુષ્ટ બને અને વધી જાય તો તારક એવું માનવજીવન કેટલું ભયંકર મારક બની જાય ? મહા વિટબભાઓનો અંત તો જ આવે કે જો જીવન ધર્મમય બને

ધર્મ જિનાજ્ઞા સાથે સંકળાયેલો છે જિન એટલે વીતરાગ મર્વજ્ઞભગવત એમના વચનનો સ્વીકાર અને પાલન એ જ ધર્મ છે, કારણ કે એ સર્વજ્ઞ જ અનંતકાળના સર્વદ્રવ્ય-પયથિના યથાર્થ દ્રશ્ય હોવાથી સસાર અને મોક્ષના ચોક્કસ કાગળોને જુએ છે , તેમજ મોક્ષોપયોગી ચોક્કસ વિધિ-નિષેધ ક્રમાવે છે એ વચનોની (૧) અશ્રાદ્ધ (૨) ઉલટું પ્રતિપાદન (૩) વચનથી નિષિદ્ધ કાર્યોનું આચરણ (૪) વચન-વિહિત કાર્યોની ઉપેક્ષા આ ગુનાઓથી જીવ અશુભ કર્મ બાધે છે એના કૃગરૂપે ભવભ્રમણ, કર્મ અને જન્મ-મરણાદિ વિટબભાઓ ઉભી થાય છે એનાથી બચવા પ્રતિક્રમણ ધર્મની અતિ ઉચ્ચ ઉપ-યોગિતા ચિદ્ર થાય છે પ્રતિક્રમણ એ સામાયિક આદિ છ આવશ્યકોમાનું એક આવશ્યક છે અને એનો અર્થ છે- ‘પાપથી-અપરાધોથી પાછા હટવું પાપની નિંદા, ગર્હ અને પશ્ચાત્તાપ કરવો’ એ પશ્ચાત્તાપ કરવા પહેલા ‘સમભાવ, દેવવંદન ગુરુવંદન આવશ્યક છે ત્યારબાદ પ્રતિક્રમણ કરીને પ્રતિક્રમણનું કાર્ય જે પાપનાશ તે સૂક્ષ્મરીતે પણ થઈ જાય એ માટે ક્રાયોત્સર્ગ અને પરચક્રમાણ કરવું જરૂરી છે એથી આ છ આવશ્યકોનું નામ પ્રતિક્રમણ પણ કહેવાય છે.

પ્રતિક્રમણથી ઉપર કહેલા ચારે પ્રકારોના અપગધોની શુદ્ધિ થાય છે પ્રતિક્રમણના સૂત્રોમાં આવા આવા અપગધોના નિંદે થની સાથે એની નિંદા, ગર્હ અને પશ્ચાત્તાપનું વર્ણન છે પ્રતિક્રમણના કળાદેશમાં બીજી પણ વાતો છે —

‘ પ્રતિક્રમણ ’ એટલે આવશ્યક ક્રિયા આ એક મોક્ષમાધક મહાન યોગ છે મિથ્યાદર્શન, પાપ-અવિરતિ, કપાય અને મન-વચન-કાયાની અશુભ પ્રવૃત્તિના કારણે જીવ અનંતકાળથી આ જન્મ મરણાદિ મહાવિટબભાથી અને દુઃખ-યાતનાથી ભરેલા સમાગમા પરિભ્રમણ કરી રહ્યો છે એથી સ્વાભાવિક છે કે સસાર પરિભ્રમણના આ કારણોનાં પ્રતિપક્ષી કાગળો, સમ્યગ્દર્શન, પાપ-વિગતિ, ઉપશમ અને શુભપ્રવૃત્તિનું જીવ આભન કરે તો સંસારના કારણો છૂટી જવાથી સસાર છૂટી જાય અને મોક્ષ પ્રાપ્ત થાય.

મોક્ષસાધક આ સમ્યગ્દર્શનાદિની સાધના પ્રતિક્રમણની ક્રિયામા ઉત્તમ પ્રકારે થાય છે કેમકે એમા જે સામાયિકાદિ છ આવશ્યકોની આગધના કરવાની હોય છે એમાં સમ્યગ્દર્શનાદિની સાધનાનો આ ગીતે સમાવેશ થાય છે

(૧) સામાયિક આવશ્યકમાં સર્વ માવઘ (સપાપ) યોગોના ત્યાગની અર્થાત્ પાપ-વિરતિની પ્રતિજ્ઞા કરવામાં આવે છે, એટલે વિરતિ અને ‘સમભાવ’ એટલે કે ઉપશમની સંકલ્પ પૂર્વકની આગધનામા એનો સમાવેશ થાય છે

(૨) ચતુર્વિથિતિ આવશ્યકમાં ચોવીસ તેમજ બીજી તીર્થંકર ભગવંતોની સ્તવના અને પ્રાર્થના કરવામા આવે છે. એથી દેવાદિતત્ત્વની સમ્યગ્ શ્રાદ્ધરૂપ સમ્યગ્દર્શન નિર્મળ થાય છે

(૩) વદન આવશ્યકમા ગુરુજી મહારાજને વિસ્તાર પૂર્વક સુખથાતા પૂછવા પૂર્વક ગુરુજીની આશાતનાની ક્ષમા માગવા સ્વરૂપ વદન કરવાથી અહકારાદિ કપાયનાશ તેમજ શુભવૃત્તિ પણ થાય છે

(૪) પ્રતિક્રમણ આવશ્યકમા સઘળા ય પાપોની-દોષોની નિંદા, ગર્હ, પશ્ચાત્તાપ કરવાનું થાય છે આમાં (૧)મિથ્યાત્વાદિથી લાજેલા પૂર્વ પાપોનો નાશ, (૨) કૃગીથી મિથ્યાત્વાદિમા પ્રેરક અનુભવોનો નાશ, અને (૩) સમ્યગ્દર્શન અને સર્વવિરતિના ભાવ પ્રબળ બને છે.

(૫) કાયોત્સર્ગ આવશ્યકતા નિયત ધ્યાન ઉપરાંત સમસ્ત મન-વચન-કાયાની પ્રવૃત્તિનો નિગેધ કરવામાં આવે છે અને તે પણ પ્રતિષ્ઠાપૂર્વક કરવામાં આવે છે એથી આ આવશ્યક દ્વારા સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર અને કાર્થિક અયોગ અવસ્થાની આરાધના થાય છે

(૬) પ્રત્યાખ્યાન આવશ્યકતા ઉપવાસાદિ તપનો સકલ્પ કરવામાં આવે છે, એટલે આ આવશ્યકથી તપધર્મ તેમજ વિરતિની સાધના થાય છે

આ એક જ પ્રતિક્રમણમાં સમ્યગ્દર્શનાદિ મોક્ષમાર્ગની કેટલીય ઉચ્ચ સાધના થાય છે માટે આ એક મહાન યોગ સાધના છે આ પ્રતિક્રમણની ભાવથી સાધના થાય એ માટે જિનાગમમાં (૧)તચિત્તો (૨)તમ્મણે (૩)તલ્લેસે (૪)તદજ્જવસાણ જ્ઞમ્મિએ (૫)તદટ્ઠોવઉત્તે (૬) તદપ્પિયકગ્ગે” આ છ વાતો બહુ આવશ્યક બતાવવામાં આવી છે આમા પ્રતિક્રમણની જે જે ક્રિયાઓ કરવામાં આવે છે તે પ્રત્યેકમા (૧-૨) ચિત્તનો સમાન્ય-વિશેષ ઉપયોગ-પ્રણિધાન રહે, (૩-૪) સૂત્ર અને ક્રિયાનુસાર લેશ્યા અને ધ્યાન ગહેણુ જોઈએ, (૫)સૂત્રના પદાર્થમાં ચિત્તનો ઉપયોગ-લક્ષ્ય રહે, અને (૬) સૂત્રોચ્ચાર તેમજ ક્રિયામાં જરૂરી ઉપકરણ મેળવવા જોઈએ. આ ઉપયોગ-લેશ્યા ધ્યાનને મનમા સુદરરીતે લાવવા માટે એ ખાસ જરૂરી છે કે પ્રત્યેક સૂત્રનો પદાર્થ મન સામે ખડો કરવામાં આવે

દા ત (૧)‘નવકાર’ સૂત્રમાં ‘નમો અરિહ તાણું’ બોલતી વખતે અષ્ટમહાપ્રાતિહાર્યથી સહિત અનત અરિહત ભગવતો મન સામે દેખાય અને એમના ચરણમા ઝુકતા આપણા અનત મસ્તક યાને દરેકના ચરણે આપણુ નમતુ એકેક મસ્તક દેખાય એજ ગીતે ‘નમો સિદ્ધાણું’ વગેરે પદો બોલતી વખતે સિદ્ધભગવાન આદિ દરેક પરમેષ્ઠિ ભગવતો પોતપોતાના સ્વરૂપ (પોઝ)મા દેખાય દા ત સિદ્ધ સિદ્ધશિલા ઉપર જ્યોતિસ્વરૂપ, આચાર્ય મહાં પાટ પર બેઠેલા પ્રવચન કરતા હોય, ઉપાધ્યાય મહાગજ સાધુ સમુદાયને ભણાવતા હોય, સાધુ કાયોત્સર્ગ ધ્યાનમાં ઉભા હોય

(૨) ‘લોગસ્સ’ સૂત્રમાં પહેલી લાઈનના ઉચ્ચારણ વખતે સામે ૨૪ અને બીજા એમની આબુબાબુમા તથા પાછળ બીજા અનત તીર્થંકર લોકાલોક સ્વરૂપ વિશ્વને જ્ઞાનપ્રકાશથી પ્રકાશિત કરતા સૂર્ય સમાન દેખાય ‘ધમ્મતિત્થયરે’ પદથી બધા ભગવાન સમવસણમાં બેસી ઉપદેશ આપતા દેખાય ‘નિણે’ પદથી બધા ભગવાન કાયોત્સર્ગ ધ્યાનમાં ગગદ્વેપનો જ્ય કરતા, અને ‘અરિહતે’ પદથી અષ્ટ મહાપ્રાતિહાર્ય સહિત દેખાય ૨૭-૩૭-૪થી ગાથાથી પ્રત્યેક પદમાં સૂચવેલી સંખ્યા અનુસાર ભગવાન દેખાય. દા ત “ઉસભમનિયં ચ વદે” ગાથામા કમથ નીચે ૨, ૩, ૨, ૧ એમ ૮ ભગવાન પછી ૧-૩-૨-૨, ૩-૨-૧-૨ પ્રભુ દેખાય.

(૩) ‘નમુત્થુણું’ સૂત્રમાં ‘અરિહતાણું’ પદ બોલતી વખતે અષ્ટ મહાપ્રાતિહાર્ય યુક્ત ભગવાન દેખાય, ‘ભગવતાણું’ પદ વખતે સુવર્ણ કમળ ઉપર પગ મૂકીને ચાલતા વગેરે ઔશ્વર્ચવાળા ભગવાન દેખાય

(૪) ‘સિદ્ધાણું બુદ્ધાણું’ સૂત્રમા ‘જે દેવાણુ વિ દેવો’ પદથી વીરપ્રભુને દેવોના પણ દેવના રૂપમાં બતાવવા છે એ કેવી ગીતે દેખાય ? આ રીતે-ભગવાન મહાવીર પગમાત્મા વિહારમા આગળ ચાલી આવતા અને એમની સેવામાં પાછળ કોડ દેવતાઓ હાથ જોડીને ગુણગાન કરતા ચાલ્યા આવતા દેખાય આજુ દૃશ્ય જોવાથી ખ્યાલ આવે છે કે પ્રભુ દેવોના પણ દેવ છે ‘જ દેવા પંજલિ’ માં સામે આકાશમાથી પ્રભુની તરફ શિર ઝુકાવી હાથ જોડીને દેવતાઓ ઊતરતા દેખાય ‘ત દેવ દેવ મહિય’થી (દિવદેવ=ઈંદ્ર, અને મહિય=પૂજયેલા) ઈન્દ્રથી પૂજયેલ પ્રભુ અર્થાત્ પ્રભુની બે બાજુ ઈંદ્રો ચામર ઢાળતા દેખાય

આ રીતે ચિત્ર દ્વારા સૂત્ર-પદાર્થ સામે દેખાઈ જવાથી મન તન્મય અને ભાવથી ભરેલુ બને છે ચિત્રોનો આ મહિમા બીજા ધર્મક્રિયાઓમા પણ લાગુ થાય છે એમાં કારણ એ છે કે—

ધર્મ ચિત્તની વિશુદ્ધ પરિણતિરૂપ-વિશુદ્ધિરૂપ છે વિષયોના અને ક્રપાઓના આવેશ રોકવાથી ચિત્તમા વિશુદ્ધિ આવે છે એટલે જીવનને ધર્મમય બનાવવા માટે આવી વિશુદ્ધિ અર્થાત્ વિશુદ્ધ પરિણતિમય ચિત્ત બનાવવું જરૂરી છે સામાન્ય નિયમ એવો છે કે જેવા સયોગ અને જેવી ક્રિયા, એવા ભાવવાળું મન બને છે આ નિયમ અનુસાર દુન્યવી ધન-પરિવારાદિના સયોગમા અને આરભ પરિગ્રહાદિની ક્રિયામા ચિત્ત કાષાયિક ભાવોથી યુક્ત બનશે જ્યારે વીતગગદેવ, ત્યાગી ગુરુ, તીર્થ વગેરેના અયોગમા તેમજ દેવદર્શન, પૂજન, જીવદયા, સાધુસમાગમ, શાસ્ત્રશ્રવણ અને તપ-જપ-દાનાદિ ક્રિયા વખતે મનમા ગગ-દ્રેષાદિ દબાઈ જઈને વિશુદ્ધ પરિણતિ જગ્રત થાય છે માટે વિશુદ્ધ પરિણતિમા કારણભૂત દેવદર્શનાદિ પણ ધર્મ કહેવાય છે

પ્ર૦-દેવાધિદેવ આદિનો અયોગ મળવા છતાં અને દેવદર્શનાદિની સાધનાના ટાઈમે પણ મન ચચળ કેમ રહે છે ? બીજી બીજી બાબતોમા પડીને એ ગગદ્રેષાદિથી યુક્ત કેમ બને છે ?

ઉ૦-જીવને જેમા વધારે રમ છે, એમા મન વારવાર જાય છે અગર જે મનને ધર્મમાં સ્થિર કરવું હોય તો દુનિયાના વિષયોનો રસ ઘટાડવામા આવે અને ધર્મ-સાધનાનો રસ વધારવામા આવે એ અતિ આવશ્યક છે વિષયરસ ઘટાડવા માટે વિષયો પ્રત્યે વેગગચ-નદ્વંત, અવિસ્વામ અને આત્મહિત-ચાતકતાનું દર્શન વધારવું જોઈએ અને ધર્મસાધના અત્યંત આત્મ-હિતકારક હોવાથી એમા અત્યંત ઉપયોગિતા અને ઉપાદેયતાની ભાવના દઢ બનાવવી જોઈએ એને માટે હુબહુ કલ્પના-ચિત્ર મન મામે ખડુ કરી દેવું જોઈએ દા ત નવકાગના સ્મરણ વખતે મનની મામે અનંત અગિહત, અનંત સિદ્ધ આદિ ક્રમશઃ દેખાય દેવદર્શન વખતે પ્રભુને સમવસરણમા ભિગજમાન અને અષ્ટ મહાપ્રાતિહાર્ય આદિ સર્વ શોભાવાળા જેવામા આવે સ્તુતિ કરતી વખતે અનુસરતું ચિત્ર મન સામે ખડુ કરવામા આવે પ્રભુને પ્રજ્ઞાલ આદિના ચમચે મેડપર્વત ઉપર ઈન્દ્રો અભિષેકાદિ કરતા દેખાય ગૈત્યવદનમા પ્રત્યેક મૂત્ર-ગાથા અનુ ચિત્ર જોઈને બોલવામા આવે, દા ત ‘ઈરિયા-વહિય’ બોલતી વખતે કોર્ટમા ન્યાયાધીશ સમક્ષ ખૂનીને ઈકગરતું ચિત્ર દેખાય ‘જ કિ ચિ૦’ બોલતી વખતે જગતના તીર્થો અને જિન પ્રતિમાઓ દેખાય

એ માટે આ ચિત્રાવલિ (આત્મમ) પુસ્તક છે આમા સૂત્રોના પદે પદના અને ગાથાએ ગાથાના ચિત્રો બતાવવામાં આવ્યા છે વારંવાર એ ચિત્રોને જેવાથી સૂત્ર બોલતી વખતે મન મામે સરળતાથી એ દશ્ય ઉપસ્થિત થઈ જાય છે એને જેવામા મન તન્મય બની જવાથી બાહ્ય વિષયમાં મન જતું નથી તેમ ચિત્ર અનુસાર તાદશ્ય દશ્ય દેખાવાથી ભાવોલ્લાસ વધી જાય છે

આ ગ્રંથનું વારંવાર મનન કરવા દ્વારા જીવનમા આગધનાનો અપૂર્વ લાભ થશે અને ધર્મરસ જગશે

હે આત્મન ! જે તારે પાપોથી મુક્ત થવું છે તો
પ્રતિષ્ઠામણની ક્રિયા ભાવપૂર્વક અને આદરપૂર્વક કર

મૂત્ર બોલતા જાઓ, મનથી એના ચિત્ર જોતા જાઓ
અને ભાવક્રિયા કરી આત્માને નિર્મલ કરતા જાઓ

વિષયાનુક્રમ

પ્રકાશકીય—

પ્રાસ્તાવિક—

સૂત્ર	અર્થ	ચિત્રસમજ	પૃષ્ઠ	સૂત્ર	અર્થ	ચિત્રસમજ	પૃષ્ઠ
નવકાર - નવપદ			૨	(જગચિંતામણિ) “અવરવિદેહિ” થી			
પૂ આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજય				સંપૂર્ણ ઉવસંગગદર૦ સૂત્ર			૧૯
પ્રેમસૂત્રીશ્વરજી મહારાજ			૩	પુદ્ગલવર-દીવદ્દે૦ સૂત્ર, સુઅસ્સભગવઓ૦			૨૦
નમસ્કાર [નવકાર] સૂત્ર			૪	‘સિદ્ધાણ બુદ્ધાણ’ થી ‘સંવસિદ્ધાણ’			
પચિદિય મૂત્ર, ખસામમાણ			૫	સુધી, નાણામિ૦ સૂત્ર, ૨૧			
ઈરિયાવહિય મૂત્ર, તસ્મ ઉત્તારી૦			૬	(સિદ્ધાણ બુદ્ધાણ) ‘જે દેવાણ’ થી			
લોગસ્સ૦ [ચતુર્વિંશતિ સ્તવ]			૭	વ દે મહાવીર ’ સુધી,			
અન્નત્ય૦ સૂત્ર			૮	દેવમિયાઆલોઉ૦ સૂત્ર ૨૨			
ઈચ્છકાર સુહારી૦ અબ્બુઠ્ઠિઓ૦ કરેમિભાતે૦			૯	(સિદ્ધાણ બુદ્ધાણ) ‘ઈક્કો વિ’ થી . ‘નર વ			
જકિયિ૦ જાવતિ૦ સંવલોઓ૦				નારિ વા’ સુધી સાત લાખ સૂત્ર			
સામાઈય—વચનુત્તો			૧૦	પ્રાણાતિપાત સૂત્ર ૨૩			
“નમુત્થુણ પુરિસવરગધહ્તીણ”				(સિદ્ધાણ બુદ્ધાણ) ‘ઉજિજત’ થી અરિદ્ધ			
પદ સુધી			૧૧	નેમિ નમસામિ’ સુધી, ભરહેસર સૂત્ર ૨૪			
(નમુત્થુણ) “લોગુત્તમાણ થી ધમ્મવર-				(સિદ્ધાણ બુદ્ધાણ) ‘ચત્તારિ અદ્ધ૦’ થી			
ચાઉરત ચક્કરવટ્ટીણ” પદ સુધી			૧૨	સંપૂર્ણ વેચાવરચગરાણ સૂત્ર ૨૫			
(નમુત્થુણ) “અપ્પહિય” થી “નમોજિણાણ				જયવીયરાય૦ સૂત્ર			૨૬
જિઆભયાણ” પદ સુધી			૧૩	વાંદણા સૂત્ર તથા વિવિધ મુદ્રાઓ			૨૭
(નમુત્થુણ) “જે અ અઈયા” થી સંપૂર્ણ,				રાઈઆ દેવમિઆ પ્રતિક્રમણ વિધિ			૨૮
નમોઝહંત્ મૂત્ર ભગવાનહ સૂત્ર			૧૪	નમોઝસ્તુ વર્ધમાનાય૦ સૂત્ર,			
જાવંત કે વિ સાહૂ૦ આચરિય ઉવજગાઓ				ચઉક્કસાય સૂત્ર ૩૦			
સંવસ્સાવિ૦ સૂત્ર			૧૫	વિશાલ લોચનદલ૦ સૂત્ર, અડ્ડાઈજજેસુ સૂત્ર			૩૧
અગિહત ચેઈઆણ સૂત્ર			૧૬	સકલતીર્થ ભાગ ૧ ‘વર્ધમાન નામે			
“જગચિંતામણિ થી ‘જયન્તુ અપ્પહિહ				ગુણસેન’ સુધી ૩૨			
સાસણ” પદ સુધી			૧૭	સકલતીર્થ ભાગ ૨ ‘સમેતશિખર’ થી			
(જગચિંતામણિ) ‘કમ્મભૂમિહિ’ થી				સંપૂર્ણ ૩૩			
‘દુહુદ્ધિઆ ખડણ” પદ સુધી				કલ્લાણકદ સૂત્ર			૩૪
સુઅદેવયા૦, ખિત્તદેવયા૦, કમલદલ૦				સસાર દાવાનલ સૂત્ર			૩૫
વરકનક૦ સૂત્ર ૧૮				પ્રતિક્રમણ વિધિના ક્રમસર અગોના ઉત્તુ			૩૬

નવકાર-નવપદ ચિત્ર-વિવરણ

‘શ્રી યોગશાસ્ત્ર’ ગ્રંથમાં કલિકાલ સર્વસ આચાર્યભગવાન્ શ્રી હેમચંદ્રસૂરીશ્વરજી મહાગણેશ બતાવ્યું છે કે હૃદયને કમળ કલ્પી એની મધ્યકલ્પિકામાં ‘ નમો અરિહતાણં, પદ અને આઠ પાખડીમાં ‘ નમો ગિહ્યાણં ’ આદિ ૮ પદોનું ૧૦૮ વાર ધ્યાન, - આ ‘પદમ્ભધ્યાન’ કરતા એક ઉપવાસનું કૃણ મળે, અપૂર્વ શક્તિ પ્રગટે, શ્રી નમસ્કાર મહામંત્રના માત્ર અક્ષરોનું પદોનું આટલું મહત્ત્વ, તો એના પદાર્થનું મહત્ત્વ કેટલું ?

માણસ કૃગિયાદ કરે છે કે, - ‘(૧) મન નવકારવાળીમાં સ્થિત નથી રહેતું, બીજા-ત્રીજા વિચારમાં ચાલ્યું જાય છે, ને (૨) માળા ગણતા દિલમાં ભાવોલ્લાસ નથી ઉછળતો’ આ બે કૃગિયાદોના નિવારણ અર્થે ઉપાય એછે કે એજ કમળ યા ચક્રમાં પહેલાં પાંચ પદો ઉપરાંત સામે ચિત્રમાં દર્શાવ્યા પ્રમાણે પાંચ પરમેષ્ઠીને અનંત અનંત સંખ્યામાં આ રીતે પોતપોતાની મુદ્રામાં કલ્પનાથી જોવાનું કરાય, - (Pose)

(૧) અગિયત ભગવાનની મુદ્રા આ, કે એ ચાંદી-સોના-રત્નના ત્રણ ગદમય સમવસગણ પર અશોકવૃક્ષ નીચે રત્ન સિંહાસને ભિગળમાન છે, માથે મોતીઓના રુબખડાવાળા ત્રણ છત્ર અને મુખ પાછળ ઝાકઝમાળ ભામરન તથા બે બાજુ ઈન્દ્રથી ચામર વાંજતા શોભી રહ્યા છે ઊંચું અશોક વૃક્ષ આખા સમવસગણને છાયા આપે છે એની ઉંચિ ગગનમાં દેવોના આગમન તથા દેવદુદુભિ વાગી રહી છે, ને નીચે ઝમર પુષ્પવૃષ્ટિ સુગંધિ ગેલાવી ગડી છે. ઉપરના ત્રીજા ગદ પર બાકીની ૩ દિશામાં પ્રભુના આબેહુબ જીવંત જેવા દેવકૃત બિંબ છે ચારે બાજુ ૪ નિકાયના દેવ તથા મનુષ્ય સ્ત્રી-પુરુષ અને સાધુ-સાધ્વીની ૧૨ પર્યાદા બેઠી છે પ્રભુ ૩મ વાણીગુણે ધર્મોપદેશ કરે છે, દેવો બંસરીના મગીતથી એમાં દિવ્યધ્વનિ પૂરે છે બીજા ગદ ઉપર શહેરી-જ ગલી પશુઓ, પરસ્પર દુશ્મન જેવા પણ સાથે શાંત બેસી જઈ જનવાણી ચાલણી રહ્યા છે. પહેલા ગદ પર વાહનો છે આવા અનંત સમવસગણ અને અનંત પ્રભુ કમળની મધ્ય-કલ્પિકામાં યા મહાયકના મધ્ય ચક્રમાં જોવાના

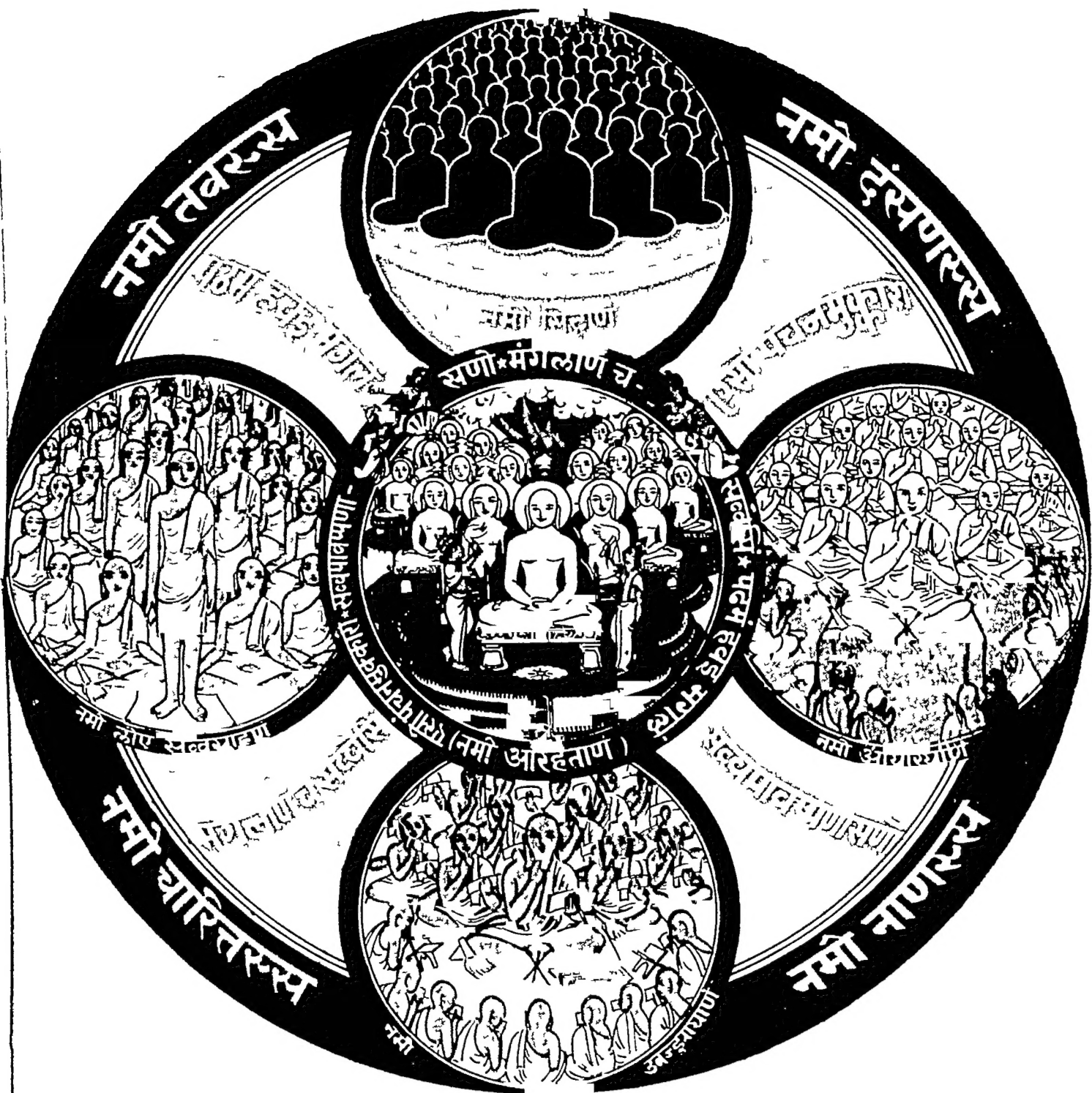
(૨) સિદ્ધ ભગવાનની મુદ્રા આ, કે એ અરિહત પ્રભુની ઉપરની પાખડી યા ચક્રમાં રત્નમય સિદ્ધશિલા ઉપર ઉજળવડ સ્ફટિક જેવા યા જ્યોતિ સ્વરૂપ ભિગળે છે એ પણ અનંત છે, વીતરાગ સર્વસ છે, અષ્ટકર્મ-ગહિત, અશરીરી, નિર્વિકાર, નિશ્ચળ અનંત ગુણમય છે

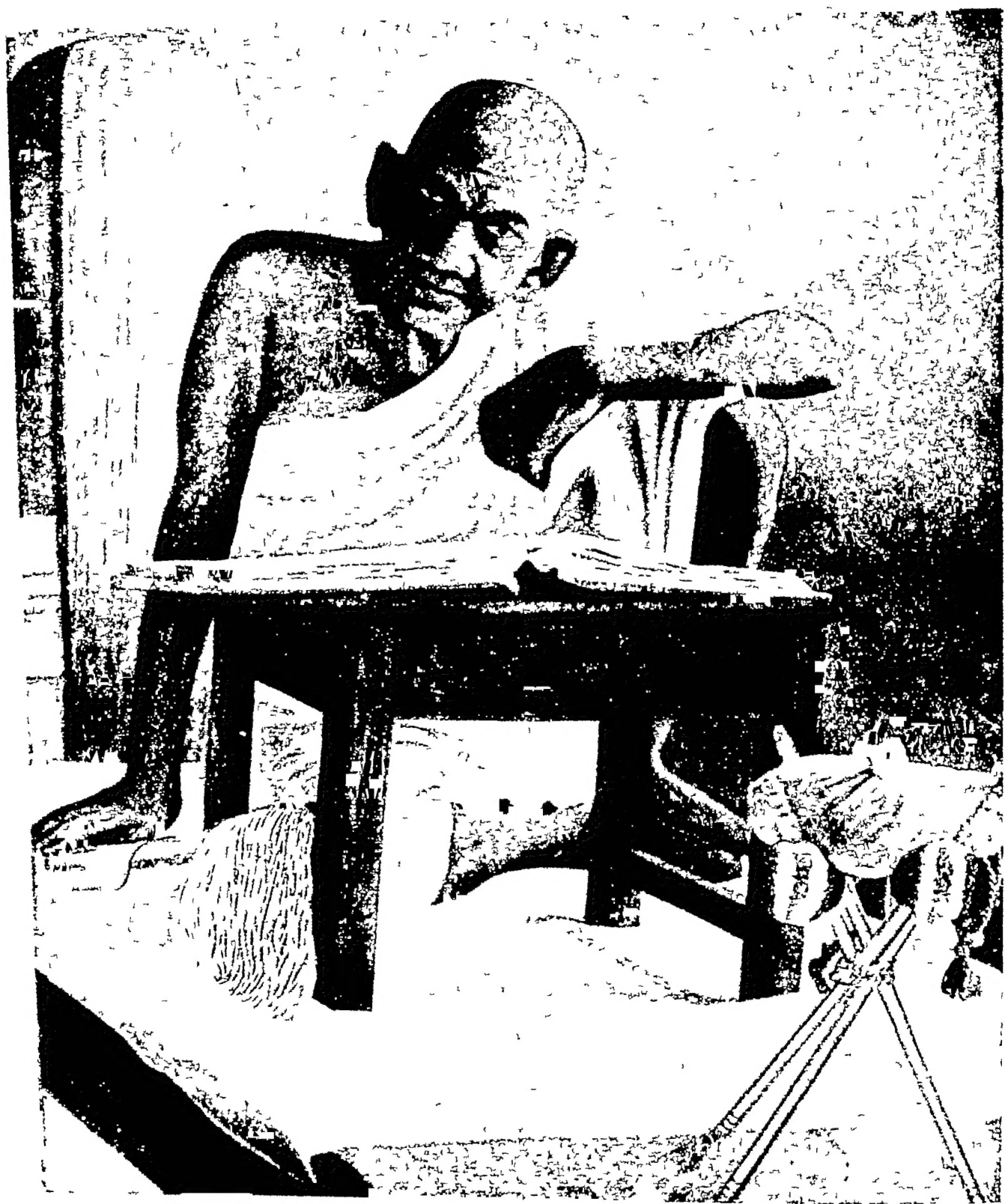
(૩) આચાર્ય મહારાજની મુદ્રા આ, કે એ કડુણામૂર્તિ ઊંચી પાટ પર ભિગજી જનતાને સર્વ જીવહિતરૂપ પવિત્ર પંચા-ચારનો શાસનપ્રભાવક અણુમોલ ઉપદેશ આપી રહ્યા છે, કુમતો, મિથ્યાત્વ અને શકાઓનાં નિવારણ કરી રહ્યા છે, ને કેઈને ચાગિત્ર, દેશવિગતિ તથા સમ્યગ્દર્શન માટે ઊભા કરી રહ્યા છે, જેન શામનનો જ્યજ્યકાર સર્જી રહ્યા છે આવા અનંત આચાર્ય મહારાજ જોવાના

(૪) ઉપાધ્યાય મહારાજની મુદ્રા આ, કે એ કડુણાસાગર મોટા બાજેઠ પર ભિગજી સામે સાધુમંડળીને શાસ્ત્ર ભણાવી રહ્યા છે, જેથી અભણો મહાવિદ્વાન બને છે, તપ-સયમમાં દોટ મૂકે છે એવી અનંત મડળી અનંત ઉપાધ્યાય દેખાય.

(૫) સાધુ મહારાજની મુદ્રા આ, કે એ અનંતની સંખ્યામાં કાયોત્સર્ગધ્યાને ઊભા છે એમાં વળી કેટલાક વિવિધ ઉપસર્ગ સહતા, કેટલાક કેવળજ્ઞાન પામી દેવોથી સન્માનાતા, કેટલાક મોક્ષ પામી જ્યોતિકપે ઉપર જતા મૉ દેખાય

આમ જીવંત અનંત પરમેષ્ઠી જોતાં ભાવોલ્લાસ ખૂબ વધતો રહે છે, તથા એમની અલગ અલગ મુદ્રામાં જોવાના હોઈ મન એ જોવામાં સ્થિર પણ રહે છે આ પિંડમ્ભધ્યાન છે બાકી ચાર ખૂણાની પાખડી યા ચક્રોમાં નવકારના છેલ્લા ચાર પદના ભાવ યા પદના સ્પષ્ટ અક્ષર જોવાના નવપદ-સિદ્ધ-ચક્રનું ધ્યાન કરવું હોય ત્યારે ૪ ખૂણામાં ‘ નમો દંસલુસ્મ ’ વગેરે ચાર પદના ભાવ યા પદ જોવાના

સિદ્ધાન્તમહોદધિ સુવિશાલગચ્છાધિપતિ ગુરુદેવ સ્વ. પૂ. આચાર્ય દેવેશ શ્રીમદ્ વિજય પ્રેમસૂરીશ્વરજી મહારાજ સાહેબ.

એઓશ્રી એક અપ્રતિમ જન્મસિદ્ધ વેગચાલન યુગપુરુષ હતા મૂળ રાજસ્થાન પિડવાડાનિવાસી શ્રાવક ભગવાનદાસ અને શ્રીમતી કુકુભાઈના એ ગુપુત્ર એમનું જન્મથી શુભ નામ પ્રેમગદજી હતું જન્મ વિ સં ૧૯૪૦ ફા સુ ૧૫. શ્રી પ્રેમગદભાઈ સાધુદીક્ષા લેવા સુરત-વ્યાગથી ૩૬ મેલ પગપાળા ચાલી રેલગાડી પકડીને પાલીતાણા પહોંચી ગયા, ને ત્યાં વિ સં ૧૯૫૭ કા વદ ૬ સકલાગમ-ગુરુસ્વદેદી પ્રોઢગીતાર્થ આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજય દાનસૂરીશ્વરજી મહારાજના દીક્ષિત શિષ્ય બની મુનિ પ્રેમવિજયજી થયા ચારિત્ર જીવનમાં એમણે નિત્ય એકાસણાં, ગુરુજનોની સેવા, અપ્રમત્ત માધુર્ય, ત્યાગવૃત્તિ અને સ્વાધ્યાય-ધ્યાનને આત્મસાત્ કર્યા પ્રકરણશાસ્ત્રો અને દર્શનશાસ્ત્રોની સાથે આગમશાસ્ત્રોનું ગભીર ચિંતન એમનો મુખ્ય વ્યવસાય બની ગયો આશ્ચર્ય એ થાય છે કે એઓશ્રી પડિતો પાસે ઓછું ભણ્યા છતાં શ્રી ‘અદ્વાદ ગ્તાકર’ અનેકાંતજયપતાકા ‘આદિ મહાન દર્શનશાસ્ત્રોનું પણ વાચન જાતે કરતા તેમજ સૂક્ષ્મ બુદ્ધિથી એઓશ્રીએ પૂર્વધરમહર્ષિ વિચરિત ક્રમપયડી પચસગ્રહ જેવા ગંભીર અને જટિલ શાસ્ત્ર લગાવી, બીજાઓને ભણાવી, ‘સક્રમણકરણ’ ‘માર્ગણદ્વાર’ વગેરે મહાન શાસ્ત્રોની સંસ્કૃતમાં રચના કરી તેમજ શિષ્યો પાસે ૧૫-૧૫, ૨૦-૨૦ હજાર શ્લોક પ્રમાણ ‘ખવગસેદી’ ‘કિઈબધો’ વગેરે ગભીર કર્મસાહિત્યના શાસ્ત્રોની રચના કરાવી વિ સં ૧૯૮૦માં પંન્યાસ, વિ મં ૧૯૮૭માં ઉપાધ્યાય અને ૧૯૯૧માં આચાર્ય બનેલા

પૂ આચાર્યદેવશ્રીનું સયમ જીવન ખૂબ પ્રશંસનીય હતું એઓશ્રીમાં કડક બ્રહ્મચર્ય, અપરિગ્રહ, અંતર્મુખતા, મીનપૂર્વક ઈર્ષ્યાસમિતિથી ગમન, વિકથા ત્યાગ, વગેરે કેટલીય અદ્ભુત સાધનાહતી અતિમ સમયે શારીરિક ગાઢ અસ્વસ્થતા જોઈ સાધુ એમને હવા નાંખવા ગયા તો એઓશ્રી તરત કહે ‘ભાઈ! વાયુકાય જીવો મરે! હવા નાંખવાનું બંધ કરો’ વિહારમાં ક્યાંય પણ દોષિત ભિક્ષા ન લેવી પડે એ માટે ૧૫-૧૭ માર્ચ પણ ચાલી નાખતા

એઓશ્રી સમર્થ શાસનપ્રભાવક આચાર્યશ્રી વિજય ગમગદ્સૂરિજી મ, શ્રી વિજય જંબૂસૂરિજી મ, શ્રી વિજય યથોદેવસૂરિજી મ, વગેરે લગભગ ૩૦૦ શિષ્ય-પ્રશિષ્યોના ગચ્છાધિપતિ હતા, ને પરિવારને વ્યર્થ વિકલ્પો આદિ દોષોથી બચાવવા શાસ્ત્ર વ્યવમાયમા સગ્ન ગખતા

છ ‘રી’ યાળતી સઘયાત્રા, ઉપધાન, ઉત્તમણા, પ્રતિષ્ઠા અજનશલાકા મહોત્સવો, દીક્ષા-ઉત્સવો ધર્મ-સ્થાનોદ્ધાટન વગેરે કેટલાય કાર્યો એઓશ્રીની નિશ્રામા થયેલા મુબઈ ટ્રિભાષી ગજ્યની વિધાનસભામાં આવેલા બાલ સન્યાસ-પ્રતિબંધક બિલના વિરોધમાં એમણે ભારે આદોલન જગાવેલું, એના બળ પર મુખ્યમંત્રી શ્રી મોરારજી દેસાઈએ ‘શું શેતાન-નિર્માણ પર પ્રતિબંધ નહિ? ને સતનિર્માણ પર પ્રતિબંધ? વગેરે મુદ્દા પર ઐતિહાસિક ભાષણ કરી ભારે બહુમતિથી બિલને ઉડાવી દીધેલું

પૂ આચાર્યદેવશ્રીને વર્ષો સુધી વાનો દુખાવો ચાલેલો, તથા છેલ્લા ૪-૫ વર્ષ પ્રોસ્ટેટગ્રથી ને હૃદય પર દબાણની વ્યાધિ ગહેતી, કેટલીક વાર અસહ્ય દર્દ ઉપડતું છતાં એમાં એઓશ્રી સહિષ્ણુતા-શાંતિ-સમાધિ અદ્ભુત જાળવતા. ખંભાતમાં વિ. સ. ૨૦૨૪માં વેશાખ વદ ૧૧ સાજે વ્યાધિ એકાએક વધી ગઈ લગભગ ૮૦ મુનિઓ સાથે હતા એમણે નવકારમંત્રની ધૂન ચલાવી, પૂજ્યશ્રી ખૂબ સમાધિમાં હતા, એ ‘વીર! વીર! ખસાવુ છું’ બોલતા ગત્રે ૧૦-૪૦ મિનિટે સ્વર્ગવાય પામ્યા આખા ભારતના સંઘોમાં પૂજ્યશ્રીના વિયોગથી વજ્રઘાત જેવું દુઃખ થયું અને એઓશ્રીના અદ્ભુત સદ્ગુણ-સૂક્ષ્મ-સાધનાઓની તથા શાસનગદ્યા-પ્રભાવનાની અનુમોદનાર્થે જિનેન્દ્રભકિત મહોત્સવો થયા

આવા પૂ ગુરુદેવશ્રીજીની અનુપમ કૃપાથી જન-જનેતર શાસ્ત્રોમાં જે યત્કિંચિત્ ગતિ પ્રાપ્ત થઈ એના આધાર પર ચૈત્યવદન-પ્રતિક્રમણ સૂત્રોને ચિત્રોમાં સાકાર કરવામાં આવ્યા

નમસ્કાર: નવકાર સૂત્ર

સૂત્ર: નમો અરિહંતાણં
નમો સિદ્ધાણં

નમો આચરિયાણં
નમો ઉવજ્ઞાયાણં
નમો લોએ સવ્વસાહૂણં

एसो पंचनमुक्कारो
सव्व-पावप्पणांसणो
मंगलाणं च सव्वेसि
पढमं हवइ मंगलं ॥

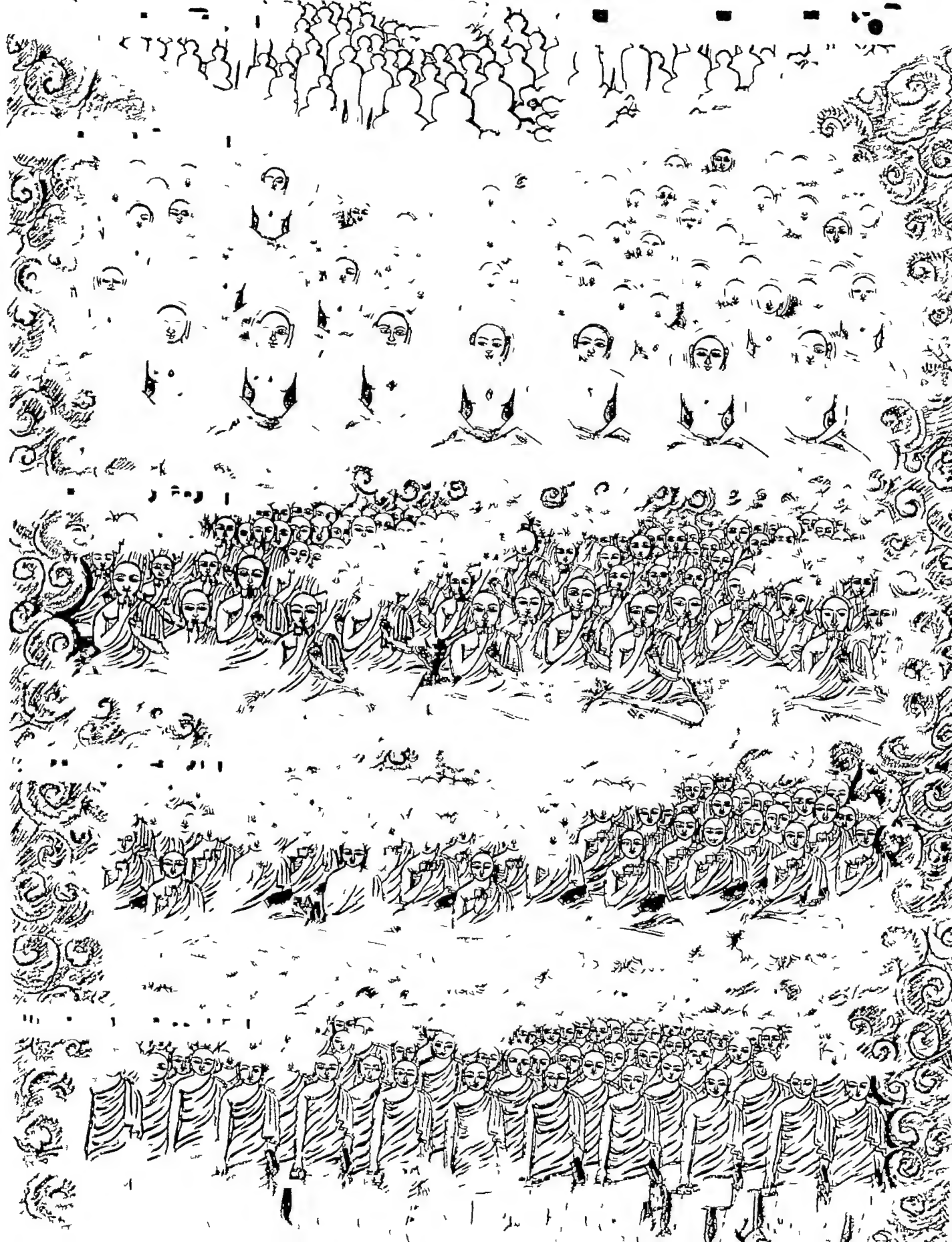
અર્થ.-	હું	અરિહંતદેવોને	નમસ્કાર	કરું, છું	આ પાંચ નમસ્કાર સમસ્ત (ગંગાદિ યા અશુભકર્મસ્વરૂપ
	"	સિદ્ધ ભગવંતોને	"	" "	પાપોનો અત્યંત નાશક છે, અને સર્વ મંગલોમાં શ્રેષ્ઠ મંગલ
	"	આચાર્ય મહારાજોને	"	" "	છે
	"	ઉપાધ્યાય	"	" "	
	"	સાધુ	"	" "	

ચિત્રસમજ - આ મૂત્ર બોલતી વખતે મનની સામે અનંતા પરમેષી લાવવાના ચિત્રમાં બતાવ્યા પ્રમાણે પહેલા પાંચ પદ બોલતાં ક્રમશઃ અનંત અરિહંત, અનંત સિદ્ધ, અનંત આચાર્ય આવે અનંતા એટલા માટે કે 'અરિહંતાણં' વગેરે બહુવચન-પ્રયોગ છે તો ૨-૪ જ શા માટે જોવા ? અનંતા જ જોવા, અને એ દરેકના ચરણમાં આપણું મસ્તક નમેલું જોવાનું, અને નમસ્કાર કરવાનો (જેમ ૨-૪ રત્નો કરતાં રત્નોના ઢગને જોતા ચિત્ર વધુ પ્રહલાદ અનુભવે, એમ પરમેષી અનંતા જોવા-નમવામાં ભાવોલ્લાસ વધુ આવે) આ પણ પાંચ પરમેષીને એમની એમની ખ્યાલ અવસ્થામાં જોવાના જુઓ સામે ચિત્ર દા ત દરેક શ્રી અરિહંતદેવ સમવસગ્ન પર રત્નમય સિદ્ધાસને બિરાજમાન, ચામર-ભામર-છત્ર આદિ આઠ પ્રાતિહાર્યની શોભાથી ઝગમગતા દેખાય. બીજા પદમાં (૨) અનંતા શ્રી સિદ્ધ ભગવાન સિદ્ધ ચિવા પર બિરાજમાન જ્યોતિસ્વરૂપ સ્ફટિકવત્, ઉજ્જવલ નિરજન નિર્વિકાર દેખાય, ત્રીજા પદમાં (૩) દરેક આચાર્ય મહારાજ ઉચ્ચ પાટ પર બિરાજેલા અને પર્યટા આગળ આચારનું પ્રવચન કરતા દેખાય. ચોથા પદમાં, (૪) શ્રી ઉપાધ્યાયજી મહારાજ બાજેક પર બિરાજેલા અને સાધુમહર્ષીને આગમ-વાચના આપતા દેખાય (૫) શ્રી સાધુ મહારાજ ક્રાયોત્સર્ગ-ધ્યાનમાં ઊભા (યા સાધુચર્યા પાળતા કે પરીસહ-ઉપસર્ગ મહતા) દેખાય આ દરેક પરમેષી અનંતા જોવાના

દેખવામાં પણ એકેક પદના ઉચ્ચારણ કે સ્મરણ વખતે માત્ર એ જ અનંતા પરમેષી દેખવાના, જાણે આખી પૃથ્વી અને પાછળ અનંત આકાશ એમનાથી ભરચક છે ! ત્યાં પણ માનો કે આપણે અનંતા થરીરવાળા છીએ અને દરેક દરેક પરમેષીના ચરણમાં આપણું મસ્તકસહિત થરીર ઝૂકેલું છે, એમ જોવાનું (એક જ ગુરુને નમેલા શિષ્યની સામેના સો અરીમામાં એટલી જ સંખ્યામાં ગુરુચરણે એજ શિષ્ય નમેલા દેખાય ને ?)

પ્રત્યેક પદ બોલી સામે તરત આ અનંત પરમેષી જોવાની ધાગણા કરતા રહેવાય, તો અભ્યાસ વધતાં, પછી ભલે ચિત્ર સામે નહિ છતાં આંખ અર્ધ મીચે, સ્વીચ દાખતાં જ લાઈટ થવાની માફક, પદ બોલતાં જ તે તે અનંતા પરમેષી એમની એમની મુદ્રામાં મનની સામે આવવાના, માટે-આ અભ્યાસ કેળવવાનો કે 'નમો અરિહંતાણં' બોલતાં જ અનંત અરિહંત સામે આવી જ જાય.

○ ' એમો પંચ નમુક્કારો ' બોલતાં સામે અનંત અરિહંત એમની પાછળ પરતું ઉંચે અનંત સિદ્ધ, એમની નીચે પાછળ પાછળ અનંતા આચાર્ય-ઉપાધ્યાય-સાધુ એમ પાંચે પરમેષી દેખાય ને એમને આપણે નમતા હોઈએ એ જોવાનું. એ નમસ્કાર જાણે આપણા સમસ્ત ગંગાદિ પાપ નષ્ટ કરી રહ્યો છે ! તેમજ એની નીચે ગહેલા વાજિત્ર-શ્રીફળાદિ મંગળો કરતાં ઉચ્ચ મંગળ હોઈ સર્વ અંતઃગતકર્મો હટાવી રહ્યો છે ! આ પાપનાશ-શ્રેષ્ઠમંગળનું દર્શન જવલંત શ્રાદ્ધાથી કરાય આવો નમસ્કાર એ મહાન સુદૃઢ છે. એની આ બે વિશેષતા મનમાં લાવી આ મુદ્દતની ભાગે અનુમોદના કરવાની, જેથી સુદૃઢના પુણ્ય ઉપરાંત એની ભારે અનુમોદનાથી નવું જોગદાર પુણ્ય મળે

माला
मिन्ते नै
मुद्रा

सुत्रे च्यारण
योगमुद्रा

एतद् द्वै प्रपत्त - खन सम्पत्तु

उत्पन्न

(खपना नठनेकी)
मुद्रा

मुद्रा

उ-मुद्रा-खामणे

खादे के
रस्य

उत्सा
मन्दना
वे गोडे भूमि

पर या न्यागोहार हा
रस्य पेट पर होके
म अजले

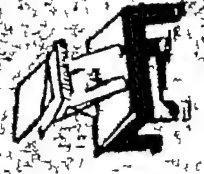

सुत्र गुप्ति मुद्रा
जादे-जास्त
जय-देय राय

उत्पन्न - मुद्रा

नटि-सम्पत्तु

उत्पन्न

પંચ દિય (ગુરુસ્તુ તે-ગુરુસ્થાપના) સૂત્ર

સૂત્ર:—(૧) પંચ દિય-સંવરણો

તેહ નવચિહ-બંધચેરગુત્તેધરો

ચડવિહ-કસાયમવકો

હઅ અટારસ-ગુણેહ સંજુતો॥

(૨) પંચ-મહવ્યજ્જુતો

પંચવેહાયાર-પાલણ સમત્યો॥

પંચ-સમઝો તેગુત્તો

છત્તીસ ગુણો ગુરુ મજ્જ ॥

(અર્થ -) (૧) પાત્ર ઇન્દ્રિયોને (અહિસાદિ) પાત્ર મહાવ્રત- (વિષયોથી) રોકનાગ-હટાવનારા તથા વાળા, (જ્ઞાનાચારાદિ) પાત્ર પ્રકાશના નવ પ્રકારની બ્રહ્મચર્યની વાડનુ પાલન આચાર પાળવામાં સમર્થ, પાંચ સમિતિ કરનારા ને ચાર પ્રકારના કપાયોથી અને ત્રણ ગુણોને ધરનારા, એવા ૩૬ મુકત, એમ ૧૮ ગુણોથી સપન્ન ગુણવાળા મારા ગુરુ છે

સમજ.-આ સૂત્ર બોલતી વખતે આચાર્ય મહારાજ દેખાય અને તે ૧૮-૧૮

નિવૃત્તિ પ્રવૃત્તિ ગુણવાળા છે એમ આ રીતે જોવાનું —

૧૮ નિવૃત્તિ ગુણ	૧૮ પ્રવૃત્તિ ગુણ
૧ ઇન્દ્રિય	૫ મહાવ્રત
૮ બ્રહ્મચર્યવાડભાગ	૫ આચાર
૪ કપાય	૫ સમિતિ
—	૩ ગુણિ
૧૮	—
	૧૮

જેન શાસનની મર્યાદા છે કે ધર્મનુ અનુષ્ઠાન દેવાધિદેવ અથવા ગુરુની નિશ્રા અર્થત્ સમક્ષમાં કરાય તેથી જ્યાં ગુરુયોગ ન હોય ત્યાં ગુરુની સ્થાપના કરાય છે આ સ્થાપના કોઈ પુસ્તક યા માળા વગેરેની સામે સ્થાપના-મુદ્રાથી ચિત્રમાં નં. ૫ હાથ રાખીને નવકાર તથા પંચિદિય સૂત્ર બોલીને કરાય છે ક્રિયા સમાપ્ત થતાં ઉત્થાપન મુદ્રાથી ચિત્રમાં નં ૬ એક નવકાર બોલીને સ્થાપના ઉઠાવવાનું ન ભૂલાય. નહિતર સ્થાપિત આચાર્યની હાલવાથી આશાતના થાય.

૦પમાસમણ્ણુ —થોભવદન સૂત્ર

સૂત્ર:—

૧ હ્રજ્જામે લમાસમણો વંદિહં

૨ જાવનેરજાણ નેસી હેયાણ

૩ મત્થાણ વંદામે

અર્થ - હે શ્રમાશ્રમણ! હું વંદન કરવા ઇચ્છુ છું, બધી શક્તિ લગાવીને તથા દોષત્યાગ કરીને, મસ્તક નમાવી હું વંદન કરુ છું

ચિત્ર સમજ - આ પ્રણિપાત વંદનમાં ધ્યાનમાં રહે કે બે હાથ, બે પગના ઢોંચણ અને મસ્તક એ પાંચ અંગ જમીનને અડે એ માટે બે હાથની અજલી બે ઢોંચણની વચ્ચે ભૂમિ પર અડાડવાથી મસ્તક સહેલાઈથી જમીનને અડે છે. ચિત્રમાં નં. ૩ આમાં “ઈચ્છામિ”થી વટિહં એક ભાગ અને જાવણિ નિસીઠબીજે ભાગ. ઊભા ઊભા યોગમુદ્રાથી હાથ જોડીને બોલવાનું પછી પાંચ અંગ ભૂમિને સ્પર્શતાં ‘મત્થએણ વંદામિ’ બોલવું.

મુદ્રા-૩-યોગમુદ્રા, મુકતાશુકિતમુદ્રા અને જિનમુદ્રા (ચિત્રમાં નં ૭, ૮, ૯) ૧ યોગમુદ્રામાં બે હાથ એવી રીતે જોડાય કે આગળના ટેરવા સામસામે એકબીજાની પાછળ આવે બધાં સૂત્ર, સ્તુતિ, સ્તવન યોગમુદ્રાથી બોલવાનાં કેમકે જિનાશ્વા છે, “થયપાહો હોઈ જોગમુદાઓ” ૨ માત્ર મુકતાશુકિતમુદ્રાથી જાગત ચેઈઠ જાગત કેવિઠ અને જયવીરચાય એ ત્રણ સૂત્ર બોલવાનાં. આ મુદ્રામાં ટેરવાં એકબીજાની સામસામે આવે તેથી હાથની અજલિ મોતીની છીપતી જેમ પોલી રહે ૩ કાયોત્સર્ગ જિન-મુદ્રાથી કરાય આમાં ઊભા માથુ ઝૂકેવું નહિ કિંતુ સીધું પશ્ચ આંખ અર્ધ ખુલ્લી અને કીડી નીચી નાસિકાના અગ્રભાગ પર સ્થાપેલી રહે અને બે પગની વચ્ચે આગળ ચાર આગળનું અંતર અને પાછળ એથી સહેજ ઓછું અંતર રહે.

જિનેશ્વર ભગવાન ચારિત્ર-સાધનામાં મોટે ભાગે આ મુદ્રાથી ધ્યાનસ્થ રહે છે તેથી આ જિનમુદ્રા કહેવાય છે.

માળા ગણવામાં પશ્ચ આ દષ્ટિ રખાય છે અને જમણા હાથ હૃદયની સામે રાખી એના અગ્રા પર માળા રાખીને અને પહેલી આગળીથી ફેરવવામાં આવે છે તેમજ બાકીની ત્રણ આંગળી માળા પર છત્રની જેમ આડી રહે છે.

ઈરિયાવહિયં (પ્રતિક્રમણ) સૂત્ર

इच्छाकारेण संदिसह भगवन्
इरियावहियं पडिक्कमामि? इच्छं
इच्छामि पडिक्कमिउं, इरियावहियाए, विराहणाए
गमणागमणे
पाणक्कमणे, वीयक्कमणे, हरियक्कमणे, ओसाजत्तम
पणम-दगमद्धी-मक्कडा-संताणा-संकमणे

जे मे जीवा
विराहिया
एगिन्दिया
वेइन्दिया
तेइन्दिया
चउरिन्दिया
पञ्चिन्दिया

अभिहया वत्तिया
लेसिया संघाइया
संघट्टिया परिआविया
किलामिया उइविया
ठाणाओ ठाणं संकामिया,
जीवियाओ ववरोविया
तररा मिच्छामि दुक्कडं

(અર્થ -) હે ભગવન ! આપની ઈચ્છાથી આદેશ આપો કે હું ઈર્ષ્યાપથિકી (ગમનાગમન ને માધ્વાચારમા થયેલ વિગધના)નું પ્રતિક્રમણ કરું ? (અહીં ગુરુ કહે 'પડિક્કમેહ') ઈચ્છું (હું આપનો આદેશ ઈચ્છુ યાને સ્વીકારુ છું) ઈર્ષ્યાપથિકીની વિગધનાથી (મિચ્છા મિ દુક્કડ દ્રાગ) પાછો ફરવા ઈચ્છુ છું ગમનાગમનમાં, વિકલેન્દ્રિય પ્રાણીને દબાવવામાં, ધાન્યાદિ સચિત્ત (અજીવ) બીજને દબાવવામાં, લીલી (સચિત્ત) વનસ્પતિ દબાવવામાં, ઓસ (આકાશમાંથી પડતા મૂશ્મ અપ્કાયજીવ) કીરીના નગગ, પાંચે વર્ણની નિગોદ (લીલ દુંગ આદિ અનતકાય જીવ), પાણી અને માટી (યા પાણી મિશ્રિત માટી સચિત્ત કે મિશ્ર કીચડ) ક્રોળિયાદિના જાળા દબાવવામાં

માગથી જે કોઈ જીવ દુષ્પિત થયા, (જીવ આ પ્રકારે -) એક ઈન્દ્રિયવાળા (પૃથ્વીકાયાદિ), બે ઈન્દ્રિયવાળા (શબ પોરા આદિ) ત્રણ ઈન્દ્રિય વાળા (કીરી મકોડા આદિ), ચાર ઈન્દ્રિયવાળા (માખી ડાંસ આદિ) પાંચ ઈન્દ્રિયવાળા (મનુષ્ય - તિર્થંચ આદિ),

(વિરાધના આ પ્રકારે-) અભિહતા (સામે ધર્યા, ગમે તેનાથી કે લાતે માર્યા, હાથપગથી ધકેલ્યા), વત્તિના (ધૂળથી ઢાક્યા, ઉલટાયા,) શ્લેષિતા (ભૂમિ આદિ પર ઘસ્યા, કઈકે દબાયા), મંઘા-તિતા (પગપર ગાત્રોથી-કાયાથી પિડકપ કર્યા, અઘટિતા (અપશ્યા), પરિતાપિતા (મંતાપ્યા પીડા આપી), ક્લામિતા (કિલામણા અંગ-ભાંગ કર્યા), ઉપદ્રવિતા મૃત્યુ જેવું દુઃખ દીધું), દાણાઓ (પિતાના સ્થાનથી બીજે સ્થાને હટાવ્યા), જીવિતથી પ્રાણથી રહિત કર્યા. તત્સ મિચ્છામિ દુક્કડ તેનું મારે દુષ્કૃત (જે થયું તે) મિથ્યા થાઓ

ચિત્રમમજ - જેમ કોર્ટમાં ખૂની માણસ ન્યાયાધીશ આગળ પોતે કરેલ ખૂનનો ભારે પશ્ચાત્તાપથી શમા માગે, એ પ્રમાણે આ સૂત્રમાં માવક જીવ ગુરુની આગળ પોતાનાથી જાણે અજાણે કરાયેલ જીવવિગધનાને ગણી બતાવી ભારે સંતાપથી એનો મિથ્યાદુષ્કૃત કરે છે. એટલે આ સૂત્ર મનમા ખૂનીના જેવો સતાપ લાવીને બોલવાનું. (ચિત્રમાં પદ વાર જીવની ઓળખ ને વિરાધનાનું સ્વરૂપ ચિત્રેલું છે)

તરસ ઉત્તરીં સૂત્ર

तस्स उत्तरी करणेणं, थायच्छित्त करणेण, विसोहिकरणेणं, विसल्लीकरणेणं
पावाणं कामाणं निग्घायणट्ठाए ठामि काउररागं ।

(અર્થ -) (જે દોષ-અતિચારનું પૂર્વ આલોચન-પ્રતિક્રમણ કર્યું) એના (૧) ઉત્તરી-કણ (શુદ્ધિ માટે સસ્કાર દ્વારા ક્ષીથી ઉપર યાદમાં લઈ કાયોત્સર્ગકણ) દ્વારા, (એ પણ) (૨) પ્રાયશ્ચિત્ત કરવા દ્રાગ, (એ પણ અતિચારનાથથી આત્માની) (૩) નિર્મળતા કરવા દ્વારા, (ને એ પણ માયાદિ) (૪) શલ્ય દૂર કરવા દ્રાગ, (ભવહેતુભૂત જ્ઞાનાવરણીયાદિ) પાપકર્મેનો ઉચ્છેદ કરવા માટે હું કાયોત્સર્ગમાં ગુરુ છું

इरियावहिय

इरियावहियाए
विराहणाए
गमणागमणे

पाणक्रमणे
वीयक्रमणे
हरियक्रमणे
ओसा-उतिंग
पणग दगमहि
मकडा-संतापा
रनेक्रमणे

जे मे जीवा विरिया

एगिंविया
बेइंविया
तेइंविया
चउरिंविया
पंचिविया

अमिहया

वतिया

लेसिया

संधाडया

संघट्टिया

परियाचिया

किलामिया

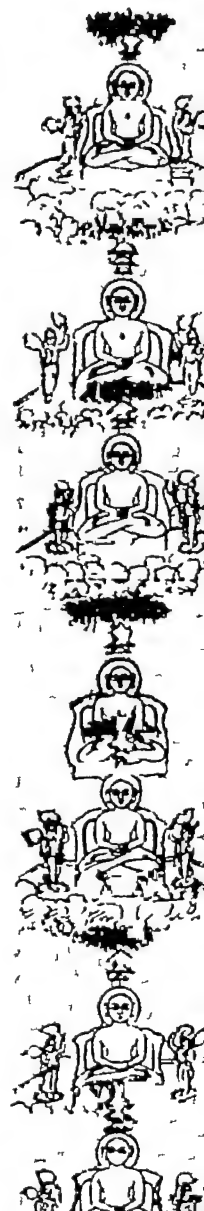
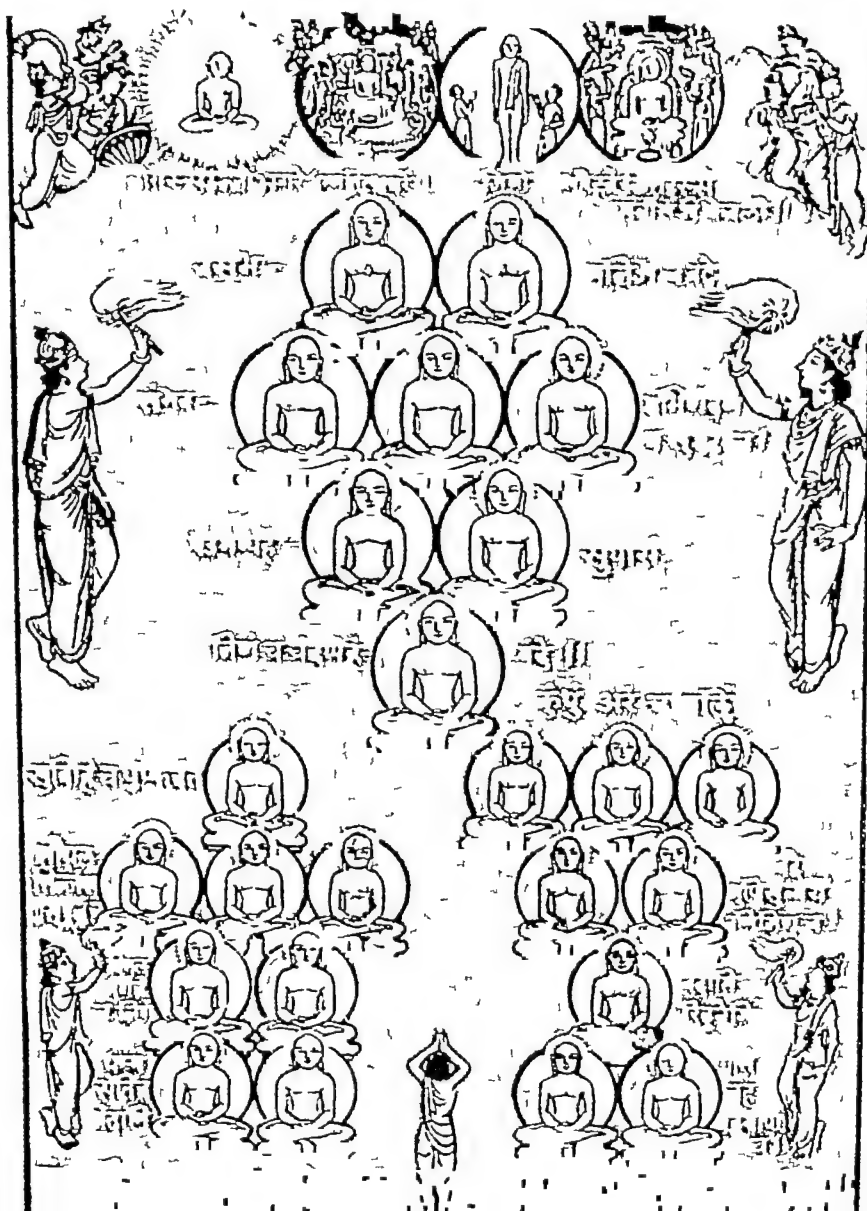
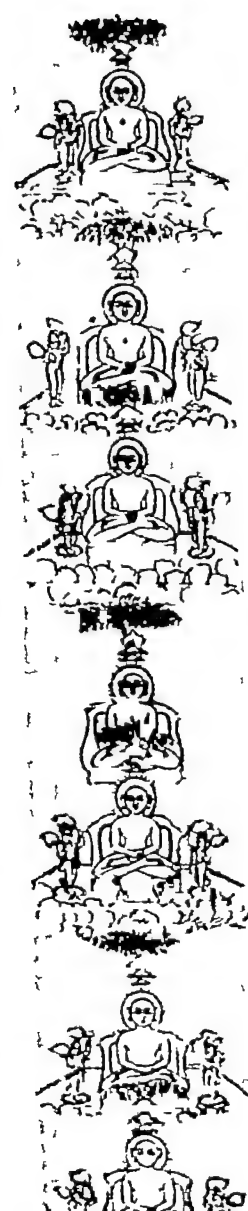
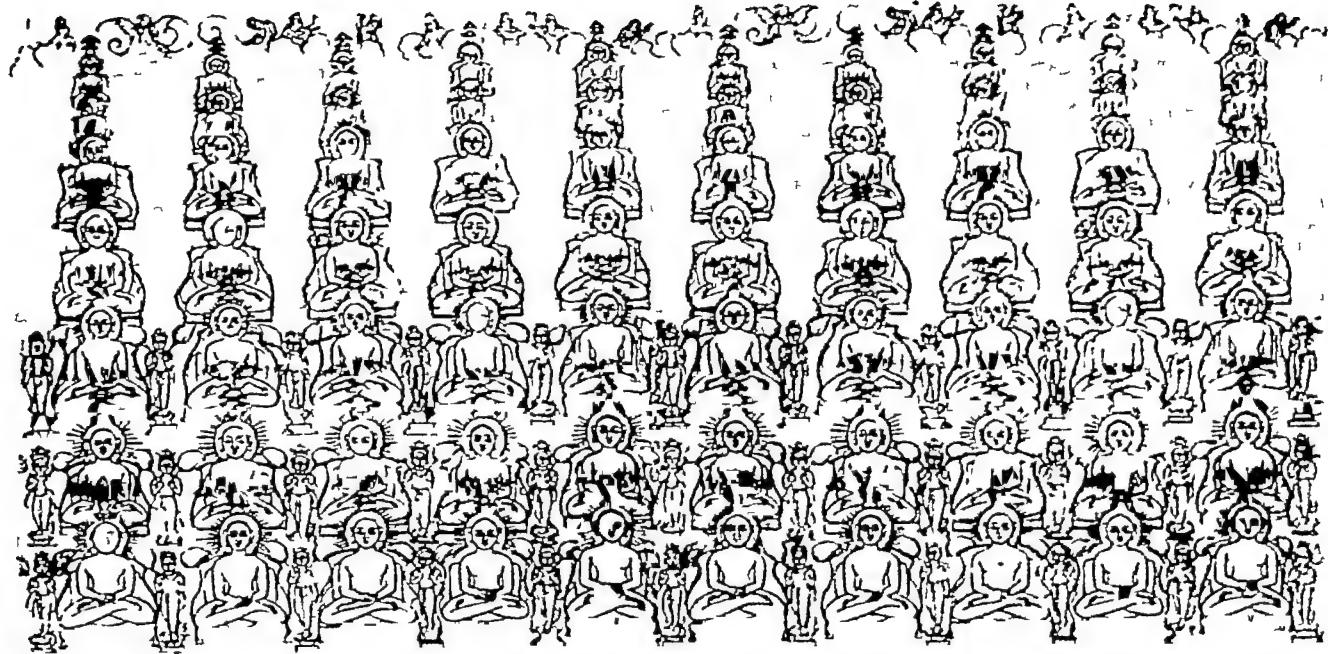
उदविया

ठाणाओ ठाण संकामिया

बबरी खिया

तरस गिरामि दुकडं

લોગસ્સ૦ (ચતુર્વિંશતિસ્તવ) સૂત્ર

સૂત્ર:- (૧) લોગસ્સ ઉજ્જોઅગરે, ધાગા-તિત્થયરે જિણે । અરિહંતે કિત્તિસ્સંચડવીસં પિ કેવલી ॥

(૨) ઉસમ-મજિઝં ચ વંદે સંભવ-મભિગંદણં ચ સુમહં ચા પડમપ્પહં સુપાસં જિણં ચ ચંદપ્પહં વંદે ॥	(૩) સુવિહિ ચ પુપ્ફદંતં સિયલ-સિજ્જંસ-વાસુપુજ્જં ચ વિમલ-મણંતં ચ જિણં ધમ્મં સંતિ ચ વંદામિ ॥	(૪) કુંથું અરં ચ મલ્લિં વંદે મુણિસુવ્વયં નમિજિણં ચ વંદામિ રિટ્ઠનેમિ પાસં તહ વદ્ધમાણં ચ ॥
(૫) એવં મએ અભિથુઆ વિહુય-રયમલા પહીણ-જર- મરણા । ચડવીસં પિ જિણવરા તિત્થયરા મે પસીયંતુ ॥	કિત્તિય-વંદિય-મહિયા જે એ લોગસ્સ ઉત્તમા સિદ્ધા । આરુગ્ગ-બોહિલામં સમાહિવરમુત્તમં દિતુ ॥	ચંદેસુ નિમ્મલયરા આદ્ધચ્છેસુ અહિયં પયાસયરા સાગર-વરગમ્મીરા સિદ્ધા સિદ્ધિ મમ દિસંતુ ॥

(સૂત્રનો અર્થ પૃ૦ ૮ ઉપર છે) ચિત્રસમજ - ચિત્રમા વચ્ચે ગાથાની લીટીવાર કુલ ૨૪ ભગવાન મૂક્યા છે ૧લી ગાથામા ક્રમશઃ 'લોગસ્સ ઉજ્જોઅગરે' આદિ પદ્યથી (૧) જ્ઞાનાતિથય, (૨) વચનાતિથય, (૩) આપાયાપગમ (રાગાદિ નાથ) અતિથય, ને (૪) પૂજાતિથય સૂચવ્યા, તે ચિત્રમાં વચ્ચે મધ્યાણે દર્શાવ્યા પ્રમાણેના પ્રતિક મન સામે લાવી યાદ કરવાના બધા ભગવાન એ પ્રમાણે ૧ સૂર્ય જેવા પચાસિકાય પ્રકાશક, ૨ સમવસરણ પર તીર્થસ્થાપક, ૩ મિત્ર શત્રુ પગ રાગાદિ-વિજેતા, ને ૪ અષ્ટપ્રાતિહાર્યની શોભાને અર્હ-યોગ્ય જેવાના ૬ ચઉવીસ પિ-૨૪ પણ' એમા 'પણ' શબ્દથી સર્વ દેશકાળના બીજ અનંત તીર્થંકર સૂચવ્યા, તે ૨૪ની આસપાસ ને પાછળ જેવાના

○ ગાથા-૨૭-૩૭-૪થી બોલતા એની દરેક લીટીવાર ચિત્ર પ્રમાણે એટલાજ ભગવાન દેખવાના

૨	૧	૩	દા ત 'ઉસમ-મજિઝં' તો ૧લી લીટીમા 'ઋપભદેવ-અજિતનાથ' એ બે ભગવાન સમાનલેવલ પર દેખાય,
૩	૩	૨	એમની નીચે ૩૭-૪થા-૫મા ભગવાન એમ છેલ્લે ૨૩મા, ૨૪મા દેખાય આ દરેક ભગવાન
૨	૨	૧	વળી પ્રાતિહાર્ય મહિત, અને એ દરેકના ચરણ કમળે આપણુ માથુ નમેલું દેખાય
૧	૨	૨	

○ ગાથા-૫મીમા 'ચઉવીસ પિ'થી ૨૪ અને બીજ અનંત જિનવર તીર્થંકર જેવાના, એ પણ હાથ જોડી નિર્મળ અને અક્ષય જેઈ એમના પ્રસાદ-પ્રભાવની માગણી કરવાની, અર્થાત્ પ્રભાવ આપણે ઝીલીએ એવી અભિલાષા કરવાની પ્રસાદ-પ્રસન્નતા-કૃપા-કરુણા બધુ એમન અચિત્ય પ્રભાવ સ્વરૂપ છે

○ ગાથા-૬મા જેવાનું કે આ બધા ભગવાનનું ત્રણે લોકમા કીર્તન-ગદન (મૂર્તિદ્વારા) પૂજન થયેલું છે, અને એ મત્ર-સિદ્ધ-વિદ્યાસિદ્ધ આદિમા શ્રેષ્ઠ શુદ્ધ બુદ્ધ મુક્તસિદ્ધ છે એ જેવાનું આપણને ભાવ આગેય મોક્ષ માટે બોધિલાભ (વીતગતા સુધીનો જ્ઞેનધર્મ) અને ઉત્તમ ભાવસમાધિ આપો એમ પ્રાર્થના કરવાની ○ ગાથા-૭મીમા ચિત્રમા છેક નીચે બતાવ્યા પ્રમાણે ભગવાનને ચદ્ર-સૂર્ય-માગર કરતાય અધિક નિર્મળ, પ્રકાશક, ને ગભીર તથા સિદ્ધશિલા પર બિગ-જમાન સિદ્ધ તરીકે જોતા એ મોક્ષ આપો એવી પ્રાર્થના કરવાની

(શેષ પૃ ૮)

‘લોગરસા’ના અર્થ

(પૃષ્ઠ ૭૫ ચાલુ)

(૧) (૧)પંચાસ્તિકાય લોકના પ્રકાશક, (૨)ધર્મતીર્થ (શાસન)ના સ્થાપક, (૩)રાગદ્રોષના વિજેતા, (૪)અષ્ટપ્રાતિહાર્યની શોભાને યોગ્ય, ચોવીસ પણ સર્વશોનું હું કીર્તન કરીશ

(૨) શ્રી ઋષભદેવ અને શ્રી અજિતનાથને વંદન કરુ છું શ્રી સંભવનાથ, શ્રી અભિનંદન સ્વામીને, શ્રી સુમતિનાથને, શ્રી પદ્મપ્રભસ્વામી, શ્રી સુપાર્શ્વનાથને તથા શ્રી ચંદ્રપ્રભસ્વામીને વંદન કરુ છું

(૩) શ્રી સુવિધિનાથ યાને શ્રી પુષ્પદંત સ્વામીને, શ્રી શીતલનાથ, શ્રી શ્રેયાસનાથ, શ્રી વામુપૂજ્ય સ્વામીને, શ્રી વિમળનાથ, શ્રી અનંતનાથને, અને શ્રી ધર્મનાથ, શ્રી. શાંતિનાથને વંદન કરુ છું

(૪) શ્રી કુચુનાથ, શ્રી અરનાથ, શ્રી મલ્લિનાથને, શ્રી મુનિમુવ્રતસ્વામી તથા શ્રી નમિનાથને વંદન કરુ છું શ્રી નેમિનાથને તથા શ્રી પાર્શ્વનાથ, શ્રી વર્ધમાનસ્વામીને વંદન કરું છું

(૫) ઓ પ્રમાણે મારાથી સ્તવાયેલ, કર્મજ્ઞરાગાદિમળથી ગંધિત બનેલા, અને જગવસ્થા તથા મૃત્યુથી મુક્ત થયેલ, ચોવીસ પણ જિનેશ્વર શાસન સ્થાપકો, મારા પર અનુગ્રહ કરો

(૬) કીર્તન-વંદન પૂજન કરાયેલ, અને લોક (મંત્ર-સિદ્ધાદિ અનેક મિદ્ધ-સમુદ)માં જે શ્રેષ્ઠ સિદ્ધ છે એ ભાવ-આગેય મોક્ષ માટે (યા આશેય અને) બોધિલાભ (વીત-ગગતા સુધીના જૈનધર્મની પ્રાપ્તિ) અને ઉત્તમ ભાવસમાધિ આપો

(૭) ચંદ્રોથી અધિક નિર્મળ, સૂર્યો કરતાં અધિક પ્રકાશકર, સમુદ્રોથી ઉત્તમ ગાંભીર્યવાળા (યા સાગરોમાં શ્રેષ્ઠ સ્વયં-ભૂરમણ સમુદ્ર જેવા ગભીર) જીવનમુક્ત સિદ્ધો (અરિહંતો) મને મોક્ષ આપો.

અ. નાત્ય ૦ સૂત્ર

(સૂત્ર:-) અન્તત્ય	છીણું	વાય-નિસર્ગેણ	સુહર્મેહિ-અંગ-સંચાલેહિ
ઝસસિણું	જંમાદિણું	મમલીણ	સુહર્મેહિ સ્થેલ-સંચાલેહિ
નીસસિણું	ઝડ્ડુણું	પિત્તમુચ્છાણ	સુહર્મેહિ દિદ્ધી સંચાલેહિ
લાસિણું	છીંક ખાવા	વાછૂટ થવા	મૂશ્મ અંગ-સંચાર થવો
(અર્થ -) સિવાય	બગાસુ ખાવું	ચક્કર આવવા	સૂક્ષ્મ કંઠ-સંચાર
સ્વાસ લેવો	ઓડકાર આવવો	પિત્તવિકાગથી મૂશ્કા આવવી	,, દષ્ટિ-સંચાર ,,
સ્વાસ છોડવો			
ખાંસી ખાવી			

(સૂત્ર:-) એવમાદિહ આગારેહિ અમગ્ગો અ-વિરાહિઓ હુજ્જ મે કાઝરરાગ્ગો

(અર્થ :-) ઈત્યાદિ અપવાદો (સિવાય) મારે સર્વથા કે અંશે (પણ) અભગ્ન કાયોત્સર્ગ (કાયાના ત્યાગથી મુક્ત ધ્યાન) હો.

(સૂત્ર:-) જાવ અરિહંતાણં મગવંતાણં નમુવકારેણં ત પારેમિ તાવ કાયં ઠાણેણં મોણેણં જ્ઞાણેણં અપ્પાણં વોસિરામિ ।

(અર્થ :-) જ્યાંસુધી (‘નમો અરિહંતાણં’ બોલવા પૂર્વક) અરિહંત ભગવંતોને નમસ્કાર કરવા વડે (કાયોત્સર્ગ) ન પારુ, ત્યાં સુધી (અપ્પાણં) મારી પોતાની કાયાને સ્થિરતા મોન અને ધ્યાન રાખીને વોસિરાણું છું, (ઉભી નિશ્ચલ અવસ્થામાં છોડી દઉં છું)

(૧) 'ઈચ્છકાર સુહરાઈ' (૨) 'અબ્હુદિઓમિ' (૩) કરેમિ ભંતે' સૂત્ર

(સૂત્ર-૧:-) ઇચ્છકાર 'સુહરાઈ? ('સુહદેવસિ) 'સુલતપ? 'શરીર નિરાવાધ? 'સુલસંજમ જાત્રા નિર્વહો છોજી? સ્વામી! 'શાતા છોજી? ભાત-પાણીનો લાભ દેજોજી ।

(વિવેચન :-) પૃ૦ પની સામે ચિત્ર ખાનુ-૨ પ્રમાણે ઊભા રહી 'ઈચ્છકાર' સૂત્રથી ગુરુને ૧ રાત્રિ (દિવસ), ૨ તપ, ૩ શરીર, ૪ સયમ, અને ૫ શાતા, આ પાંચ સંબંધમાં સુખપૂર્વકતાના પ્રશ્ન પૂછવામાં આવે છે એમાં 'ઈચ્છકાર' = આપની ઈચ્છા હોય તો હું પૂછું, કે " (૧) 'સુહરાઈ' (સુહદેવસિ) = આપની રાત્રિ (યા આપનો દિવસ) સુખરૂપ પસાર થયેલ? ૦ (૨) આપનો તપ સુખથી ચાલે છે? ૦ (૩) આપના પુણ્યદેહને કોઈ બાધા-પીડા નથી થઈને? ૦ (૪) આપની સયમયાત્રાનો નિર્વાહ સુખરૂપ ચાલે છે? ૦ (૫) આપને સુખશાતા વર્તે છે?" પછી વિનંતિ ક્રમ છે કે "ભાતપાણીનો" = સયમોપકારક ભોજન-પાણી-વસ્ત્રપાત્ર-દવા આદિનો (સુપાત્રદાનનો) લાભ આપવા કૃપા કરશો." (આ સૂત્ર બોલતાં ધ્યાન રહે કે એ 'સુહરાઈ'?, વગેરે પાંચે પદનું ઉચ્ચારણ પ્રશ્નના રૂપમાં થાય મધ્યાદ્ય પહેલાં 'સુહરાઈ?' ને પછી 'સુહદેવસિ' બોલાય

(સૂત્ર-૨.) ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ મગવન્ અબ્હુદિઓમિ અભિમંતર રાઙ્યં(દેવસિયં) લામેઝં; ઇચ્છં, લામેમિરાઙ્યં(દેવસિયં), જં કિંચિ અપ્પત્તિયં-પરપ્પત્તિયં, મત્તે-પાણે, વિણા-વેયાવચ્છે, આલાવે-સંલાવે, ડગ્ગાસણે-સમાસણે, અંતરમાસા-ઉવરિમાસા, જં કિંચિ મચ્છ વિણય-પરિહીણં, સુહમં વા વાયરં વા, તુભ્મે જાણહ અહં ન જાણામિ, તસ્સ મિચ્છા મિ દુકકઙં ।

(અર્થ) પૃ૦ ૫ સામે ખાનુ-૪ પ્રમાણે જમીન પર નમી પૂછવાનું હે ભગવન્ ! આપની ઈચ્છા હોય તો મને આદેશ આપો (કે હું અભ્યુત્થાન વદન કરું) 'અભિમંતર-રાઈઅ' = રાત્રિના [દિવસના] (થયેલ અપરાધો)ની, 'લામેઝં = શ્રમા માગવા, 'અબ્હુદિઓમિ' = હાજર થયો છું (અહીં ગુરુ 'ખામેહ' કહે) 'ઈચ્છ' = હું આપનો આદેશ સ્વીકારું છું, રાત્રિક (દેવસિક) અપરાધોની શ્રમા માગું છું (તે આ પ્રકારે-) જે કાઈ (આપને) ૧ અપ્રીતિકર, ૨ અત્યંત અપ્રીતિકર, (અથવા સ્વાત્મનિમિત્ત કે પગનિમિત્તક) વિનય ગહિત કર્યું હોય] ૩ આહારમાં, ૪ પાણીમાં, ૫ વિનયમાં, ૬ વૈયાવચ્ચ(સિવા)માં, ૭ એકવાર બોલમાં, ૮ અનેકવાર બોલમાં, (આપના કરતા), ૯ ઊંચા આસનમાં, ૧૦ સમાન આસનમાં, (આપનાથી કોઈને કગતી વાતમાં) ૧૧ વયમાં બોલવામાં, ૧૨ વધારામાં બોલવામાં, જે કાઈ મારો વિનયરિહત સૂક્ષ્મ યા મોટો (અપરાધ) થયો હોય, (તે) આપ જાણતા હોય, હું ન જાણતો હોઉં, તે સંબંધી મારું દુષ્કૃત્ય મિથ્યા થાઓ (અર્થાત્ એને હું નિદ્ય અને ત્યાજ્ય-અકર્ણીય માનું છું)

કરેમિ ભંતે' સૂત્ર

સૂત્ર ૩:

કરેમિ ભંતે સામાઙ્યં ।
સાવજ્જં જોગં પચ્ચવલામિ ।
જાવ નિયમં પજ્જુવાસામિ,
દુવિહં તિવિહેણં
મણેણં વાયાએ કાયેણં
ન કરેમિ, ન કારવેમિ
તરરા ભંતે ! પહિવ્વકમામિ
નિંદામિ ગરિહામિ
અપ્પાણં વોસિરામિ

(અર્થ -)

હે ભગવત ! હું સામાયિક કરું છું
પાપવાળી પ્રવૃત્તિનો પ્રતિજ્ઞાબદ્ધ
ત્યાગ કરું છું, (તેથી) જ્યાં સુધી હું
(બે ઘડીના) નિયમનું સેવન કરું, (ત્યાં
સુધી) ત્રિવિધથી મન-વચન-કાયાથી
દ્વિવિધ (સાવધ પ્રવૃત્તિ) હું કગીશ
નહિ, કરાવીશ નહિ, હે ભગવત ! (અત્યાર
સુધી કરેલ) સાવધનું પ્રતિક્રમણ
કરું છું નિંદા કરું છું ગર્હા કરું છું (એવા
સાવધભાવવાળા મારા) આત્માનો
ત્યાગ કરું છું)

(વિવેચન -)

'સામાયિક' એ એક એવું અનુ-
ષ્ઠાન છે કે જેમાં 'સમાય' = સમ-ભાવના
આય (લાભ) થાય આ 'સાવધયોગ'
યાને મન-વચન કાયાની પાપવાળી
પ્રવૃત્તિના પરચક્ષ્માણ (=પ્રતિજ્ઞાબદ્ધ
ત્યાગ)થી થઈ શકે છે આમાં પરચ-
ક્ષ્માણ કેવા પ્રકારનું છે? તો કે જ્યાં
સુધી 'નિયમ' બે ઘડીનો અભિગ્રહ ચાલે
ત્યાં સુધી મન-વચન-કાયાથી સાવધ-
યોગ સ્વયં ન કરવો, ને બીજા પાસે ન
કરાવવો

‘જંકિંચિં’, ‘જવંતિં’, સંવલોએં’, સૂત્ર, ‘સામાધિવયજુતોં’ સૂત્ર

સૂત્ર:-જં કિંચિ નામ તિત્થં	જાવંતિ ચેડયાઈ	સવ્વલોએ
સમ્મે પાયાલિ માણુસે લોએ	ઝડ્ઢે ઝ અહે ઝ તિરિય લોએ ઝ	ઝરિહંત ચેડયાણં
જાઈં જિણભિંવાઈં	સવ્વાઈં તાઈં વંદે	કરેમિ કાઝરરામં...
તાઈં સવ્વાઈં વંદામિ ॥	ઝહ સંતો તત્થ સંતાઈં ॥	
(અર્થ:-) સ્વર્ગ, પાતાળ, (ને) મનુષ્ય લોકમાં જે કોઈ તીર્થ છે, (ને ત્યા) જેટલા જિન બિંબ છે, એ સર્વને હું વદન કરું છું,	ઉર્ધ્વ (લોક)માં, ને અધો(લોક)માં- અને તિચ્છલોકમાં જેટલા ચૈત્ય (જિન મંદિર-જિન મૂર્તિ) છે, અહીં રહેલો હું ત્યા રહેલા તે સર્વને વદન કરું છું.	સમસ્ત (ઉર્ધ્વ-અધો-તિચ્છી) લોકમાં રહેલા અરિહંતદેવના ચૈત્યોના (વદન-પૂજન-સત્કાર-સન્માન નિમિત્તે) હું કાયોન્સર્ગ કરું છું

(ચિત્ર સમજ:-) સામેના ચિત્રમાં બતાવ્યા પ્રમાણે, આપણે જાણે બહાર અલોકમાં ઊભા, સામે ૧૪ ગજલોક દેખાય છે એમાં ઉપરમાં ઠેક ૫ અનુત્તર વિમાનથી માંડીને ઠેક નીચે ૧૦ ભવનપતિ સુધીના જિનમંદિર-જિનબિંબ દેખાય છે. ‘જંકિંચિં’ બોલતાં ‘સંગે’ એટલે ઊંચે વૈમાનિક-જ્યોતિષ દેવલોકમાં, ‘પાયાલિ’ એટલે નીચે પાતાળમાં વ્યતર-ભવન-પતિમાં, તથા ‘માણુસે લોએ’ એટલે મનુષ્ય લોકમાં જન્મૂટ્ટીપાદિમાં, ‘તિત્થ’= જૈનતીર્થો-મંદિરો, ને ‘જિણભિંવાઈં’, તે શાશ્વતા દેખાય, માનવલોકમાં અશાશ્વતા ચતુર્જ્યાદિના પણ દેખાય (અહીં ‘મનુષ્ય લોક’થી મધ્યલોક લઈએ, તો જ્યોતિષી-વ્યંતર સ્વર્ગ પણ આમાં ગણાય) વ્યતર-જ્યોતિષીમાં અસંખ્ય મંદિર-મૂર્તિ જોવાના, બાકીમાં સખ્યાતા શાશ્વત બિંબ રત્નમય દેખાય એ દરેક બિંબના ચરણમાં આપણુ માથુ ઝૂકેલું, એટલે અસંખ્ય માથાં ઝૂકેલા જોવાના એમ વંદના કરવાની

‘જવંતિં’ બોલતા, આપણે અલોકમાં નહિ, પણ ‘ઈહસતો’=અહીં જ બેઠા ઊંચે જ્યોતિષી-વૈમાનિકના, નીચે વ્યંતર-ભવનપતિના, અને આપણી આસપાસ મધ્યલોકના ચૈત્ય-જિનમંદિર-મૂર્તિ પર દ્રષ્ટિ નાખવાની ને વંદના કરવાની

‘સંવલોએં’ બોલતાં, જાણે આપણે અલોકમાં ને સામે ૧૪ રાજલોક દેખાય, ને એમાં સમસ્ત જિનબિંબોના સર્વ-કાળના દેવ-મનુષ્યોથી ક્રમતા વંદન-પૂજન સત્કાર-સન્માન નજરે ચડે (જુઓ ‘અરિહંતચેઈં’ ચિત્ર પૃ ૧૬ સામે. એમાં ‘પૂજન’ પુષ્પાદિથી, ‘સત્કાર’ આગી-આભૂષણાદિથી, ‘સન્માન’ સ્તુતિ-ગુણગાનાદિથી)

‘સામાધિ-વય-જુતોં’ (સામાયિક-પારણ) સૂત્ર

(સૂત્ર:-) (૧) સામાધિવય-જુતો,
જાવ મળે હોઈ નિયમસંજુતો
છિન્નઈં અસુહં કાણં
સામાધિય જત્તિયા વારા ॥૧॥
સામાધિયંમિ ઝ કા
સમણો ઇવ સાવઝો હવઈં જમ્હા
એણ કારણેણં
વેહુસો સામાધિયં કુજ્જા ॥૨॥

(અર્થ :-) * (૧) સામાયિકવ્રતથી યુક્ત જીવ જ્યાં સુધી મનમાં નિયમસહિત હોય, (ત્યા સુધી) તે અશુભ કર્મને છેદતો રહે છે (આ પણ) સામાયિક જેટલી વાર થાય (તેટલી વાર)

(૨) *સામાયિક ક્રમ્ય એમાં જે કારણથી શ્રાવક સાધુ જ્ઞેવો થાય છે, એટલા માટે બહુવાર સામાયિક કરવા જેવું છે

સામાયિક વિધિએ લીધું વિધિએ પાપું વિધિ કરતાં જે કોઈ અવિધિ હુઝો હોય તે સવિ હુ મન-વચન કાયાએ કરી મિચ્છામિ દુવકડં ।

सकलनाथ
वद कर जोर

अज्ञान
मृगनिधिरा

प.प (कल)

अज्ञान

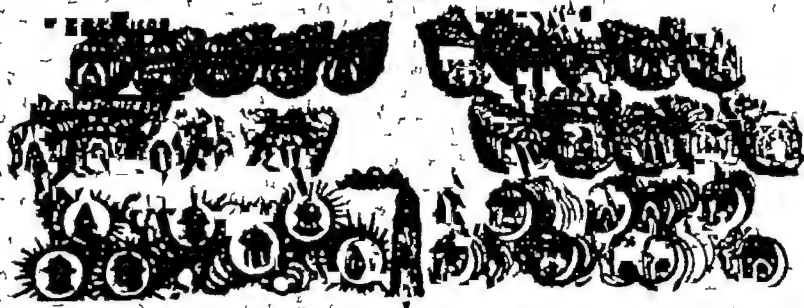

मोक्ष

मोक्ष (कल)

(११-१२ मी २००)
(१-२० मी २००)

सकलनाथ

अज्ञान

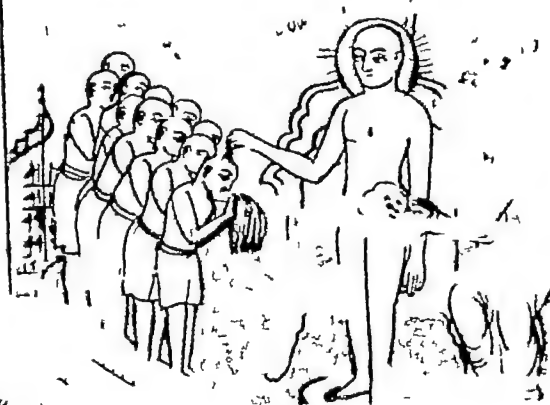

पति
३२
२३६२
६० ला. १५
११२

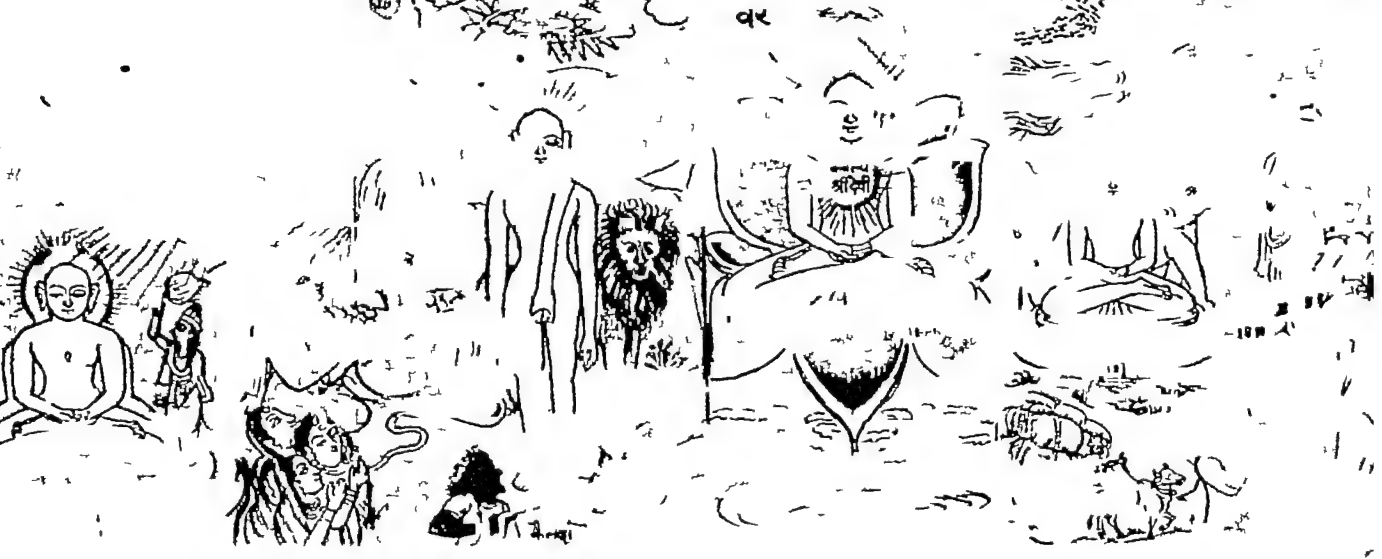

अरिहंताणं

भगवताण

स्तियराणं

‘નમુત્યુ ણં’ (શકેસ્તવ, ‘પ્રણિપાત-દંડક’) સૂત્ર

(સૂત્ર:) નમુત્યુ ણં

(૧) અરિહંતાણં
ભગવંતાણં

(૨) આઙ્ગરાણં
તિત્યયરાણં
સયં-સંબુદ્ધાણં

(૩) પુરિસુત્તમાણં
પુરિસ-સીહાણં
પુરિસ-વરપુંડરીયાણં
પુરિસ-વરગંધહત્યોણં

(અર્થ-) નમસ્કાર હો ૦ (અષ્ટ પ્રાતિહાર્યાદિસત્કારને યોગ્ય) અરિહંતાને, ૦ (ઉત્કૃષ્ટ ઔશ્વર્યાદિમાન) ભગવંતાને, (આ સૂત્રમાં નમોત્યુ ણં’ પદ અર્થમાં દરેક વિશેષણને લાગી શકે, જેમકે, નમોત્યુણ અરિહંતાણં, નમોત્યુણ ભગવંતાણં, નમોત્યુણ આઙ્ગરાણ,)

૦ (પાતપોતાના ધર્મશાસનના) પ્રારભ કરનારને,
૦ (ચતુર્વિધ સંઘ યા પ્રથમ ગણધર સ્વરૂપ) તીર્થના સ્થાપકને,
૦ (ગુરુ વિના) સ્વયં સમ્યગ્બોધ પામેલાને

* જીવોમા (જાત્યરત્નની જેમ અનાદિકાળથી) ઉત્તમને, * (પરીસહોમાં ધૈર્ય, કર્મ પ્રત્યે ક્રૂરતા આદિથી) જીવોમાં સિદ્ધ જેવાને,

* (કર્મક્રીયડ-ભોગજનથી અલગ રહો યા કેવલ્યલક્ષ્મીદેવીના આશ્રય હોયે,) જીવોમાં શ્રેષ્ઠ ક્રમજ જેવાને, * (મારી-મરકી આદિ ઉપદ્રવ-હાથીઓને દૂર રાખ્યે,) જીવોમાં શ્રેષ્ઠ ગંધ-હસ્તી જેવાને,

(સૂચન -) ૦ અહીં ‘નમુત્યુણં’ અને અતે ‘નમો જિણાણં’ બોલતા બે ઢીંચણ બે હાથ જમીનને અડાડવાનું ધ્યાનમાં રહે, (જાણે પ્રભુનાં ચરણે હાથ લગાડીએ છીએ એ કલ્પનાથી) પછી સૂત્ર ભૂમિપર ઢીંચણ, હાથ અંજલિબદ્ધ, કોણી પેટ પર રાખી બોલવાનું દ્રષ્ટિ પ્રભુ સામે જ રહે.

૦ નવકારસૂત્રમાં માત્ર ‘નમો’ પદ હોવાથી એનો અર્થ ‘હું નમસ્કાર કરું છું’ થાય અહીં ‘નમો અસ્તુ’ પદ હોઈ અર્થ ‘મારો નમસ્કાર હો’ આમા નમસ્કારની પ્રાર્થના છે ‘નવકાર’મા તો ‘ઈચ્છાયોગ’નો (ક્ષતિવાળો પણ ઈચ્છાથી કરાતો) નમસ્કાર છે, એ કરવાના આપણે અધિકારી છીએ કિંતુ અહીં ‘નમો’ પદથી સામર્થ્યયોગ’નો નમસ્કાર છે જે વીતરાગભાવની નિકટ પૂર્વમા અપૂર્વ સામર્થ્યથી આવે છે એ કરવાનો અત્યારે આપણે દાવો ન રાખી શકીએ, પરંતુ એની-પ્રાર્થના-આશસા-અભિલાષા કરી શકીએ તેથી એ સૂચવવા અહીં ‘નમો’ સાથે ‘ત્યુ-અસ્તુ-હો’ પદ છે આ પ્રાર્થનામાં દિલની આશસા ઉત્કટ અભિલાષા વ્યક્ત થાય છે, ને એ ધર્મનું બીજ છે માટે તે તે ધર્મની જેમ તેની પ્રાર્થના-આશસા પણ અવશ્ય કર્તવ્ય છે, એ સૂચિત થાય છે

(ચિત્રસમજ -) (૧) ‘અરિહંતાણં’ બોલતા, ચિત્રમા બતાવ્યા પ્રમાણે, અનંતા સમવસરણ પર સુરાસુરેન્દ્રપૂજિત અષ્ટ-પ્રાતિહાર્યુક્ત અનંત અગિહત જેવાના, એમના ચરણે આપણા શિર નમેલા દેખાય ૦ ‘ભગવંતાણં’ બોલતાં, ‘ભગ’= સર્વોત્તમ ઔશ્વર્ય-રૂપ-યશ-શ્રી-ધર્મ-પ્રયત્નવાળા પ્રભુ દેખાવાના જેમકે ‘ઔશ્વર્ય’મા પ્રભુ સુવર્ણક્રમજ પર ચાલતા દેખાય, વળી મુખને ભામડળ, પાછળ કોડ દેવો, ઉપર દેવદુદુભિ, બે બાજુ ચામર, ઉપર ૩ છત્ર, ગગનમાં સિંહાસન અને પ્રદ-શિલા દેતા પખેરા, દેખાય નીચે બે બાજુના ઝાડ પ્રભુને નમતા, વગેરે ઔશ્વર્ય જેવાનું એમ અનુપમ રૂપાદિ

(૨) ૦ ‘આઙ્ગરાણં’મા, ભગવાન ગણધરોમા શ્રુત-પ્રવચનનો પ્રારભ કરતા દેખાય, જે શ્રુત પછી ‘આચાર્યાદિ-પરપરામાં ચાલ્યુ ૦ ‘તિત્યયરાણં’માં પ્રભુ પ્રથમ ગણધર-ચતુર્વિધસંઘરૂપી તીર્થની સ્થાપના કરતા દેખાય.

૦ ‘સયં-સંબુદ્ધાણં’માં, ગુરુ વિના પ્રભુ સ્વયં જાતે બુદ્ધ થઈ લોચ કરતા, ને ચારિત્ર લેતા દેખાય

(૩) ૦ ‘પુરિસુત્તમાણં’માં, ખાણમા પડેલા જાત્યરત્નની જેમ અનાદિ ‘નિજોદમા પ્રભુને ઉત્તમ જેવાના અનાદિ ઉત્તમતા વિશિષ્ટ તથાભવ્યત્વથી, જે અતે તીર્થકરપણામા પનિણ્યે છે ૦ ‘પુરિસસીહાણં’માં, પ્રભુ સિદ્ધ જેવા પરાક્રમી દેખાય, તપ-ધ્યાનથી કર્મો પ્રત્યે ક્રૂર, મોહની પ્રત્યે અસહિષ્ણુ, પગીસહ-ઉપસર્ગો પ્રત્યે ખેદરહિત. વગેરે, ૦ ‘પુરિસ-વરપુંડરીયાણં’મા પ્રભુ કર્મક્રીયડમા ઉગેલા, ભોગજનથી ઉછરેલા, કિંતુ એ બંનેથી ઉચિ રહેલા ક્રમજ જેવા જેવાના, એ પણ કેવલ્યશ્રી (કિંવળ-જ્ઞાનરૂપી લક્ષ્મીદેવી) ના ભવનરૂપ ક્રમજ જેવા પ્રભુ દેખાય. ૦ ‘પુરિસવગંધહત્યોણં’માં, જેમ ગંધહસ્તી આવતાં શુદ્ધ હાથીએ ભાગી જાય, એમ પ્રભુ પધારતાં વરપ યોજનમાથી માગી-મરકી-દુષ્કાળ-ગેલ-તીડ વગેરે દૂર ભાગી જતા દેખાય, અનાજના ગારે-ગાડાં આવે છે, લોક શાંતિ થવાથી નાચે-ખીલે છે, ગેલ-તીડ પાછા વળી જાય છે, આકાશે વાદળ ઘેગાય છે. .

નમિત્યુલું ૦ સૂત્ર (ચાહી)

(સંપદા-૪)

(૫)

૧ લોગુત્તમાણં

૧ અભયદયાણં

૨ લોગનાહાણં

૨ ચક્વદયાણં

૩ લોગહેયાણં

૩ મમ્મદયાણં

૪ લોગપહવાણં

૪ સરણદયાણં

૫ લોગપજ્જોઅગરાણં

૫ વોહેદયાણં

(૬)

૧ ધમ્મદયાણં

૨ ધમ્મદેસયાણં

૩ ધમ્મનાયાગાણં

૪ ધમ્મસારહોણં

૫ ધમ્મ-વરચાઉરંતં

ચક્કવટ્ટીણં

(અર્થ -)

* (૧) સકલ ભવ્યલોકમા

(વિચિત્ર તથાભવ્યન્વધી)

* ૨) યરમાવ તપ્રાપ્તિ

ના નાથને, (માર્ગના યોગક્ષેમ

પ્રાપ્તિ-સંરક્ષણ કરાવવાથી),

* (૩) પચાસ્તિકાય લોકના

દિતરૂપ,

(યથાર્થ નિરુપણથી)

* (૪) પ્રભુવચનથી બોધ

પામનારા સંક્ષી લોકોને

દીવારૂપ,

* (૫) ઉત્કૃષ્ટ ૧૪-પૂર્વ-

ગણધરલોકોને ઉત્કૃષ્ટ પ્રકાશ

કરનારને.

* (૧) 'અભય' = ચિત્તનુ

સ્વાસ્થ્ય દેનારને

* (૨) 'ચક્વ' = ધર્મદૃષ્ટિ

ધર્મ-આકર્ષણ દેનારને

* (૩) 'માર્ગ' = સરણ ચિત્ત

દેનારને

* (૪) 'શરણ' = નત્વ-પ્રિયતા

દેનારને

* (૫) 'બોધિ' = તત્ત્વબોધ

(દર્શન-શ્રુતજ્ઞાન) દેનારને

* (૧) ચારિત્રધર્મના

દાતાને

* (૨) ધર્મના ઉપદેશકને

'આ સંસાર બળતા ધરના

મંથનભાગ જેવો, ધર્મ-મેઘ

જ એ આગ બૂઝવે,

ઈત્યાદિ ઉપદેશ કર્તાને

* (૩) ધર્મના નાયકને,

(સ્વયં ઉત્કૃષ્ટ ધર્મસિદ્ધ

કરીને ય ધર્મ ઉપદેશવાથી),

* (૪) ધર્મના સારથિને,

જીવકૃપી અરૂવને ધર્મમાં

દમન-પાલન-પ્રવર્તન

કરાવવાથી),

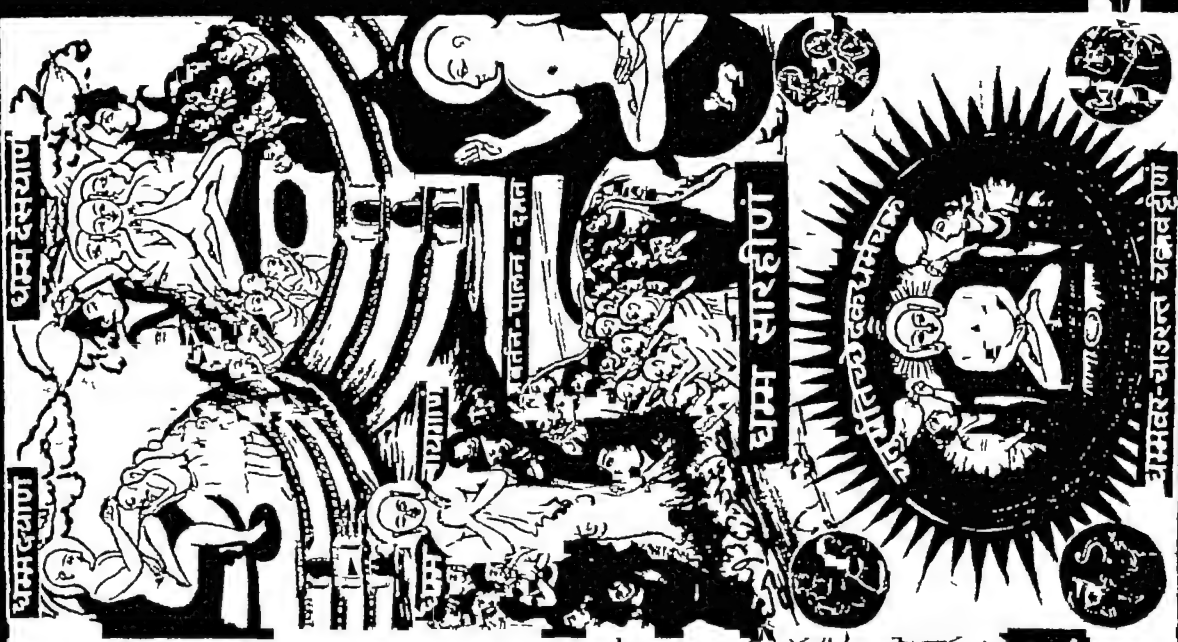
* (૫) ચતુર્વર્તિ-ચારુક શ્રેષ્ઠ

ધર્મચક્રવાળાને.

(ચિત્ર સમજ.) * ૪થી સપદામાં, પાચે 'લોક' શબ્દના જુદા જુદા અર્થ છે * 'લોગુત્તમાણ' થી અભયોને બાદ ૪મી ચિત્રાનુસાર સકલ ભવ્યલોકમા ઉત્તમ તરીકે પ્રભુને જોવાના. અભયો કરતાં ઉત્તમ કહેવાનો કોઈ અર્થ નથી. * (૨) 'લોકનાથ' તે ચરમાવર્તપ્રાપ્તિ જોવાના જ નાથ, (ચિત્ર મુજબ) એવા જ જીવોને પ્રભુ ધર્મનો યોગ કરાવનારા ને કપાયથી સરક્ષનારા જોવાના. અચરમાવર્તને ધર્મયોગ થાય જ નહિ * (૩) 'લોકધિરૂપ' તરીકે પ્રભુ પચાસ્તિકાયભર્યા વિશ્વ (૧૪ રાજલોક)ના યથાર્થ પ્રકૃષ્ઠ દેખાય * (૪) 'લોકપ્રદીપ'માં પ્રભુની વાણી ઝીલનાર લોક જોવાના. એવા લોકોને દીવારૂપ પ્રભુ છે. * (૫) 'લોક પ્રદ્યોતકર'માં ચિત્રાનુસાર ગણધર-લોકોને જ્ઞાનપ્રદ્યોત (ઉત્કૃષ્ટ પ્રકાશ)કરી પ્રભુ જોવાના.

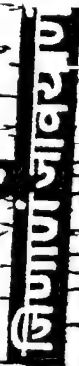
* ૫મી સપદામાં ચિત્ર જુઓ આ કલ્પના છે, જગલમા પ્રવાસીને દૂટારા માલ વૂટી આંખે પાટા બાંધી ભયભીત રખડતો કરી દે, ત્યા કોઈ દસાળુ પહેલાં 'અભય' નિભરપતા આપે, પડી પાટા ખોલી 'યશુ' દષ્ટિ' કે, 'મોગે' ચડાવે, 'શરણ' રક્ષણ દે, 'બોધિ' = માલતો પત્તો આપે, એમ સંસાર-અટવીમા કપાયચોરોથી જ્ઞાનાદિમાલ વૂટા-પેલા અને ભૂલા પડેલા ભયભીત જીવને પ્રભુ અભયપ્રદિ આપે છે એ જોવાનું. (૧) 'અભય' = ચિત્તસ્થાસ્થ્ય દઈ ૭ ભોયોથી મુક્ત કરનાર પ્રભુ દેખાય, (૨) 'યશુ' = ધર્મ દષ્ટિદેનાર ધર્મઆકર્ષણકરી, (૩) 'માર્ગ' = ધર્મમાર્ગ દેખાડનાર, ધર્મને અનુકૂળ સરળ ચિત્ત કરનાર; (૪) 'શરણ' = રક્ષણદાતા, સરળ ચિત્તમાં તત્ત્વજ્ઞાસા ઊભી કરનાર, (૫) 'બોધિ' = તત્ત્વદર્શન કરાવનાર પ્રભુ દેખાય. (એથી જીવને માલતો પત્તો મળ્યો.)

* ૬ઠી સપદામાં, ચિત્રાનુસાર, પ્રભુ (૧) 'ધર્મદાતા' = ચારિત્રધર્મને દેનારા દેખાય, એમ (૨) 'ધર્મદેશક' પ્રભુ, 'આ સંસાર બળતા ધરના મંથનભાગ જેવો સંતાપકારી છે, ચારિત્રધર્મકૃપી મેઘ જ એને બૂઝવે.' વગેરે ધર્મોપદેશ દેતા, ૩ 'ધર્મનાયક' એટલે પ્રભુ નટની જેમ ધર્મનિતા નહિ, પણ સ્વયં ઉપસર્ગ-પરીક્ષણ વચ્ચે તપ-સંયમ-ધ્યાન-ધર્મ ઉત્કૃષ્ટ આરાધી ધર્મનિતા બનેલા; (૪) 'ધર્મસારથિ' એટલે જીવ સારથિ યોગનું દમન-પાલન-પ્રવર્તન કરે, એમ પ્રભુ સાધક જીવોને ઉત્તમાર્ગથી દમી ગંડી, શુભ ભાવનાઓથી પાળી, ધર્મમાર્ગના પ્રવર્તવનારા દેખાય પ્રભુ (૫) 'ધર્મ શ્રેષ્ઠકર્તા' દાનાદિ ધર્મ-ચમત્કારનાદિધર્મ-સાશ્રવ નિરાશ્રવધર્મ-યોગાત્મકધર્મ સ્વરૂપ શ્રેષ્ઠ ધર્મ-ચક્રને ધરનારા તરીકે દેખાય આ ધર્મચક્ર 'ચાઉરંત' ચારગતિનો. એમ કરનાર છે, એ જોવા ચારખૂણે એ નષ્ટ થતી દેખાય

अस्य देह्य-वर-नाणदंसण-घराणं

0.75320

उपस्थित

(૭) અપ્પહેહ્ય

વરનાણદંસણધરાણં

વેયદુહુહુમાણં

(અર્થ -) અસ્પષ્ટિત શ્રોષ
(કેવળ) જ્ઞાન-દર્શન ધરનારને.
અસર્વજ્ઞ ભાવને દૂર કરનારને

(રાગદ્વેષ) જિતનારને-

જિતનારનારને, (ભવસાગર-અજ્ઞાન)

(૮) જેનાણં-જાવાયાણં

તેનાણં-તારયાણં

બુદ્ધાણં-બોહયાણં

મુત્તાણં મોઝાગાણં

(સર્વ) બોધ પામેલાને
બોધ પમાડનારને
મુક્ત થયેલાને
મુક્ત કરનારને

(૯) સવવન્તુણં

સવવદરેસીણં

સિવ-મયલ-

મરુઅ-મ્મણં તે-

મક્કલ્લયમવાવાહ

મપ્પુણરવિત્તિ

સેદ્ધિગહ્ણનામધેયં

ઠાણં સંપત્તાણં

તમ્મો જેનાણં જેયમયાણં

(૯) સર્વજ્ઞને, સર્વદર્શીને,
નિરુપદ્રવ, સ્થિર, રોગરહિત,
અનત (જ્ઞાનવાણુ) અક્ષય
બાધારહિત, જ્યાથી ફરી (સસારે)
પાછું ન ફરવું પડે એવું,
સિદ્ધિગતિ નામનું સ્થાન
પામેલાને, ભયોને જીતી લીધા
છે જેમણે એવા, જિનેન્દ્ર
ભગવતને હું નમુ છું.

‘નમુત્યુણું’ સૂત્ર (ચાલ)

ચિત્રસમજ - ‘અપચિહ્નય’ પદ બોલતાં (ચિત્રખંડ -૧ અનુચાર) શુકલ ધ્યાનથી પ્રગટેલા કેવળજ્ઞાન-કેવળદર્શનવાળા પ્રભુને ત્રિકાળના સમસ્ત વિશ્વને જોતા જોવાના આ જ્ઞાનને કોઈ ભીંત-પર્વતાદિ કે દેશ-કાળના અતર પ્રતિધાત (બાધ) નથી કરી શકતા, ‘વિપદુહુહુમાણું’ પદ વખતે (ચિત્રખંડ ૧ નીચે અનુસાર) પ્રભુના ધ્યાનાગ્નિથી છન્નસ્થભાવ યાને જ્ઞાનાવરણીયાદિ કર્મ બળી ગયા દેખાય.

‘જિણુણુ’ આદિ પદોમા ચિત્રખંડ ૨ નીચેથી ઉપર અનુસાર પ્રભુને જિન-તીર્ણ-બુદ્ધ-મુક્તફળે ખમ્મ-ધ્યાનસ્થ બેઠેલા-સમવસરણુસ્થ અને ‘મુક્ત-સિદ્ધ’ એ ચાર અવસ્થામા જોવાના. બાહ્યવચન હોઈ અનંતા જોવાના ‘જિણુણુ’મા જિન ૧૦માં ગુણકાણાને અંતે રાગ દ્વેષ વિવેકતા (સમથગુમિત્ર) વીતરાજ અનેલા જોવા, પછી ‘તિણુણુ’થી ૧૨માના અંતે બાકી ૩ ધાતીકર્મ અજ્ઞાન-નિદ્રા-અંતરગમના મહાસાગરને તરી જતા પ્રભુ ગોદોહિકા આસને દેખાય. ‘બુદ્ધાણું’મા ૧૩મે ગુણકાણે બુદ્ધ સર્વજ્ઞ બની સમવસરણુ પર બિગેજેલા જોવા ‘મુત્તાણું’મા ૧૪માના અંતે સર્વકર્મથી મુક્ત બની સિદ્ધશિલા પર ગહ્યા જ્યોતિસ્વકપ દેખાય આખ મીંચી આ ચાર અવસ્થા ક્રમશઃ ત્રાસી ઉપર ઉપર જોવાની

ચિત્રમા બાજુમા ઉપમા બતાવી છે, સસાર સાગર બતાવ્યો છે એમા મોહકૃપી મગરના મોમા ફેગેલા જવ નિર્ગન્ધચારિત્રકૃપી મુગ્ધિપ્રહારથી જીતી એમાંથી બહાર નીકળે છે (જિન), પછી અજ્ઞાનાદિ સાગર તરી જાય છે (તિણુણુ), બાદ કેવળજ્ઞાન સ્વકપ તટ પર પહોચે છે (બુદ્ધ), અંતે મોક્ષકૃપી ઈષ્ટ નગરે પહોચી સ્થિર થાય છે (મુક્ત) ‘જવયાણુ તારયાણું’ વગેરે પદોથી પ્રભુના સહારે પ્રભુની પાછળ પાછળ કે આજબાજુ બીજા પણ જીવોને જિન-તીર્ણ-બુદ્ધ-મુક્ત બન્યા જોવાના. આમા ‘બુદ્ધ’માં જીવો સર્વજ્ઞ બન્યા સુવર્ણમળ પર દેખાય

‘સવવન્તુણું’ બોલતા, પૂર્વે ‘મુત્તાણું’થી પ્રભુને સિદ્ધશિલા પર જોયા (ચિત્રમાં ઠેક ઉપર) ત્યા જ ધારી રાખવાના, ને ત્યા પણ ‘સવવન્તુ’ સર્વજ્ઞ સર્વદર્શી જોવા વળી એ ‘સિદ્ધિગતિ’ નામનું સ્થાન એવું પામ્યા છે કે જ્યાં ‘સિવ’ આયલં અટુઅ’ છે, અર્થાત્ કોઈ આશિવ-ઉપદ્રવ નથી, શ્વેલાય-માનતા નથી, શ્વેગ નથી, કોઈ ક્ષેયનો અત-સ્ત્રીમા નથી, ક્ષય-મૃત્યુ-નાશ નથી, કૃશી બાધા નડતર-નથી, ૧૪થી ક્યારેય સસારમા પુનરાગમન નથી, આવા ‘સિદ્ધિગતિ’ સપ્રાપ્ત જોવા એ ‘જિજ્ઞાસાણું’ અર્થાત્ ભયોને જીતી નિર્ભય બનેલા દેખાય એવા એ જિનેન્દ્રવરદેવોને ‘નમો જિણુણું’ બોલતા પ્રભુના પગે પડી નમસ્કાર કરવાનો અર્થાત્ પ્રભુના પગે આપણી હાથ-આજલિ ૧ કે ૩ વાર લાગે. તે પણ કલ્પનાથી આપણી અનંત અંજલિ કલ્પી, ઉપરોક્ત જિન-તીર્ણ વગેરેમાં પ્રભુ ખમ્મ, બેઠા વગેરે અનં-તના ચરણે લાગતી જોવાની

(સૂત્ર:-) જે અ અર્કયા સિદ્ધા
જે અ મ-વેસંતે નાગાણ કાલે
સંપદ્ અ વટ્ટમાણા
સન્ને તેવેહેણ વંદામિ ॥

(અર્થ -) જે જિના ભૂતકાળમા ચિદ્ર થયા,
ને ભવિષ્યકાળે (સિદ્ધ) થશે,
(ને જે) વર્તમાનમા વિદ્યમાન છે,
(તે) સર્વત્રિવિધે (મન-વચન-કાયાથી) વાદુ છુ

અર્થા સિદ્ધા’ ભોલતા આખ મીચી આપણી સામે ડાબી બાજુ અતીત અનતા પ્રભુ દેખાય વચ્ચે મધ્યમાં ખાલી જગા છોડી જ્યણી તરફ ‘જે અ ભવિસ્સતિ’ થી ભાવી અનંત પ્રભુને જોવા, મધ્યમાં ‘કાયઈ’ આ ‘થી વર્તમાન ૨૦ પ્રભુ જેવા ચિત્રમા ડાબે-જમણે ભતાવ્યુ નથી પરંતુ ભૂત-ભવિષ્યના અનંતા ભગવાન વર્તમાનમા હયાત નથી માટે એ હાલ દ્રવ્યજન કહેવાય, પણ આપણે જાણે ભૂતકાળ-ભવિષ્યકાળમા જઈ વાંદીએ છીએ તેથી એમને પણ સમવસરણ પર પ્રાતિહાર્ય યુકત જેવાના ‘સન્ને તિવિહિણ વદામિ’ ભોલતા પ્રભુચરણે નમેલા, આપણા અનંત શરીર કટ્ટપી એ અનંત અને ૨૦ના ચરણે આપણુ લલાટ અને અંજલિ તથા મન આડે છે, ને વચન ‘વદામિ’ ભોલે છે એમ ધારવાનું-જેવાનું

‘નમોઽર્હત્’ ૨૦ સૂત્ર

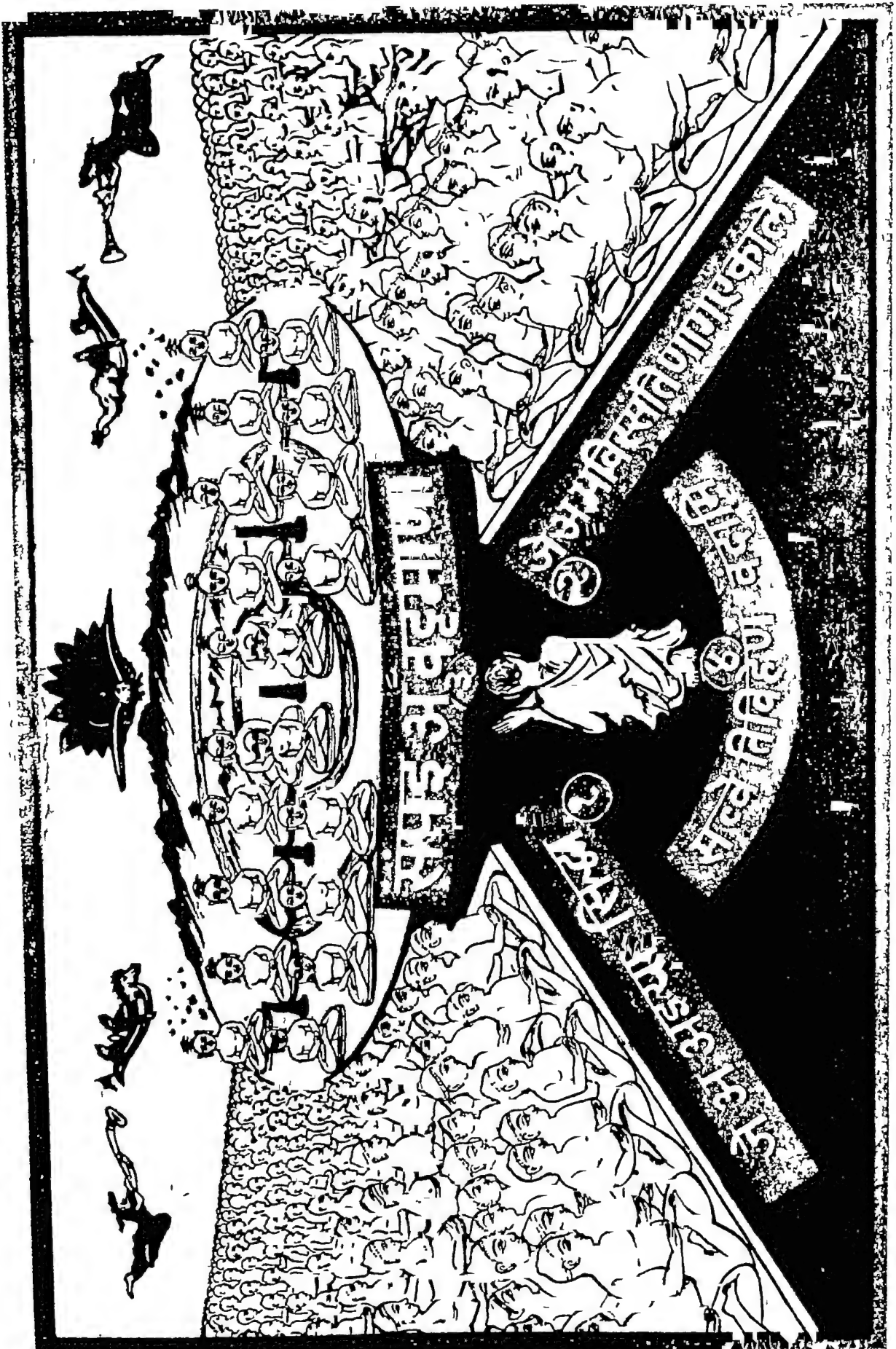
નમોઽર્હત્-સિદ્ધા-ચાર્ય-પાધ્યાયસર્વ સાધુભ્યઃ ।

(અર્થ -) હુ (અનંત)-અરિહત સિદ્ધ-આચાર્ય-ઉપાધ્યાય-સર્વમુનિઓને નમસ્કાર કરુ છુ- (ચિત્રસમજ-)- આ સૂત્રથી અનંતા પાય પરમેષ્ઠી ભગવાનને નમસ્કાર છે માટે ‘અર્હત્’, ‘સિદ્ધા’ અલગ અલગ પાડીને ભોલતા આંખ મીચી સામે ડાબી તરફથી કમસર અનંત અરિહત, સિદ્ધ વગેરે પરમેષ્ઠી જેવાના (એમાં ‘સિદ્ધો’ અરિહત ને આચાર્ય વચ્ચે, પણ ઉપર દેખાય) એ દરેક પોતાના પાછળ પાછળ અનંતા (ઈન્દ્રીનઈટ) દેખાય તેમજ દરેકના ચરણે આપણાં શિર-અંજલિ લાગેલા એટલે અનંતાના ચરણે અનંતા મસ્તક લાગેલા જેવા સામે લાઈનમાંને બદલે અરિહત સિદ્ધ’ વગેરે એકેકની પાછળ પાછળ જોઈ શકાય. ત્યારે અનંતાની કલ્પના દરેકની સીધી લાઈનમા કરવાની આ દરેક પરમેષ્ઠીને ‘નવકાર સૂત્ર’મા બતાવ્યા પ્રમાણે એમની એમની ખાસ મુદ્રા(યોગ)માંજેવાના

ભગવાનહં ...સૂત્ર

‘ભગવાનહં આચાર્યહં ઉપાધ્યાયહં સર્વ સાધુહં’

(ભાવાર્થ -) આમા ‘હં’ અક્ષર અપભ્રશ ભાષાનો ૪થી વિભક્તિનો પ્રત્યય છે એમાં ‘ભગવાનહં’ ભોલતા દષ્ટિ સામે અનંત અરિહત-સિદ્ધ લાવવાના જ્યારે જ્યારે અરિહત જોઈએ ત્યારે જ્યારે એમને સમવસરણ પર ચા ૮ પ્રાતિહાર્ય સહિત જેવાના. ને એમનાથી ઊંચે સિદ્ધશિલા પર સિદ્ધ જેવાના. “આચાર્યહં” વગેરેથી આચાર્ય આદિને જેવાના. દરેકના ચરણે આપણુ માથુ નમેલુ જોવું.

समस्त अहिंसुधर्मिणः

असंख्य भक्तिमयिणीपारकानि

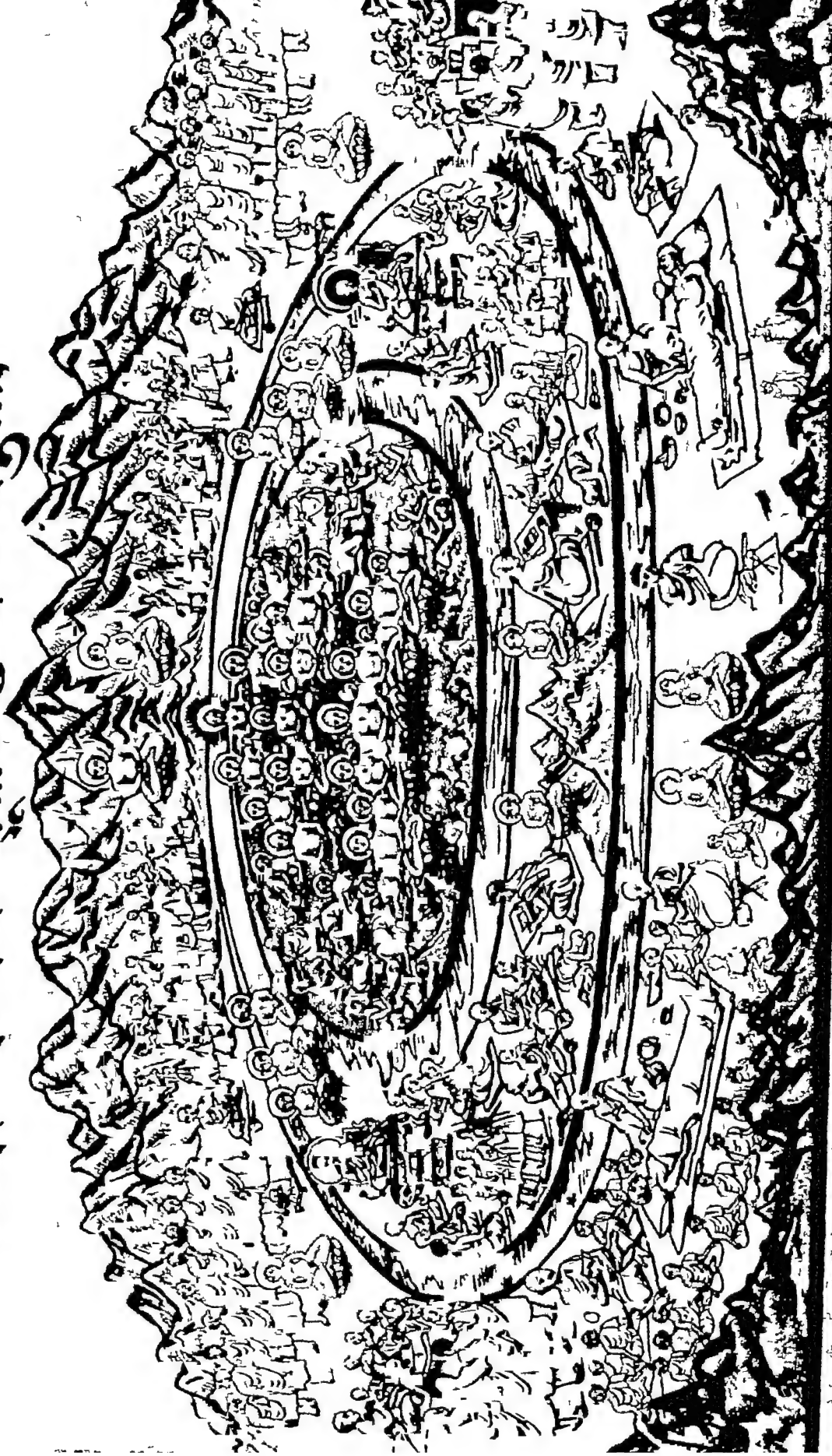
सिद्धा २

६४

सर्वे निविद्धा वन्द्ये

सर्वे निविद्धा वन्द्ये

ਤਾਂ ਕੇ ਸਾ... ਆਇਸ਼...

‘જાવંત કે વે સાહુ’ ‘આય રેય ઉવજાઓ’, સૂત્ર ‘સંવસ્સ વિં સૂત્ર

(સૂત્ર ૧) (સૂત્ર ૨) આય રેય ઉવજાઓ સવસ્સ સમણસંવસ્સ
જાવંત કે વે સાહુ સીસેસાહમેમણે કુલગણે ય ।
મરહેરવય મહાવેદહે ય । જે મે કેઈ કસાયા
સવેસ તેસે પળાજો સવે તેવેહેણ લામેમે ।
તિવેહેણ તેવંડ-વેરયાણં ॥

(અર્થ-) જોતલા પછા ભરત ઓરવત) (અર્થ-) આચાર્ય - ઉપાધ્યાયની
મહાવેદહમાં (કરુણ-કરાવણ-અનુમોદન) પ્રત્યે, શિષ્ય પ્રત્યે, સાધમિકની પ્રત્યે,
ત્રણ રીતે ત્રિદડ (મન-વચન-કાયાની કુલ (આચાર્ય પરિવાર)-ગણ (કુલ-
અસનપ્રવૃત્તિ)થી વિરામ પામેલા કોઈ સમૂહ)ની પ્રત્યે મારે જે કોઈ કાયા
સાધુ છે, તે સર્વને હું નમન કરુ છું થયા હોય, (તેની) તે બધાની આગળ
ત્રિવિધે (મન-વચન-કાયાથી) શમા માગુ ત્રિવિધે મસ્તકે અંજલિ લગાવી બધા

પૂજ્ય સકલ શ્રમણસંઘ (ગણસમૂહ) પ્રત્યે મસ્તકે અંજલિ લગાવી બધા
(કાયા)ની શમા માગીને હું પછા એ બધાના (માગી પ્રત્યેના કાયાને) માફ
કરુ છું (એમના પ્રત્યે ઉપશાત થાઉં છું) કરુ છું (એમના પ્રત્યે ઉપશાત થાઉં છું)

સમસ્ત જીવરાશિની પ્રત્યે ઉપશમ ભાવથી ધર્મમા માટુ થિત સ્થાપિત કરી
સર્વ (કાયા)ની શમા માગી, હું પછા સર્વ (જીવો)ના (મારા પ્રત્યેના કાયાને)
માફ કરુ છું (ઉપશાત થાઉં છું)

(ચિત્રસમજ -) ચિત્રમાં બતાવ્યા પ્રમાણે ‘જાવંત કે વિં’ સૂત્ર બોલતા આ જોવાનું કે આપણે જણે અલોકમાં ઊભા હીએ, સામે મનુષ્યદોહમા (ઘાતી દ્વીપમા) પ ભરત, પ ઓરવત, પ મહાવેદહ છે, એમા ત્રિવિધ (વાણી-વિચાર-વર્તાવના) યોગમા મુનિઓ રહેલા છે એમા કેટલાક વિહાર કરે છે, કેટલાક ધ્યાન કરે છે, કેટલાક કાપો-ત્સર્ગમા છે, કેટલાક ભણે-ભણાવે છે, માદાની સેવા કરે છે, કેટલાક આવશ્યક-ચોત્યવદન-પલિલણાદિ ક્રિયા કરે છે, લોચકટ-પરીસહ ઉપસર્ગ સહ છે વજેરે. આ બધા ત્રિદડ (ત્રિવિધ દુષપ્રવૃત્તિ, અસદ્ વિચાર-વાણી-વર્તાવ)થી ત્રિવિધે કરુણ-કરાવણ-અનુમોદનથી વિરામ પામેલા છે નથી જાતે એ કરતા, નથી ભીજ પાસે એ ત્રિદડ કરાવતા, ને નથી ત્રિદડ કરનારના ત્રિદડને પસંદ કરતા એવા એમને જોતા આપણે મસ્તકે અંજલિ લગાડી નમીએ છીએ, એ જોવાનું.

○ આચાર્ય ઉવજાઓ સૂત્ર બોલતા, ○ પહેલી ગાથા વખતે જણે અલોકમા ઊભા રહી આ જ ચિત્ર પ્રમાણે સામે લોકમાં બધા આચાર્ય-ઉપાધ્યાય-શિષ્ય સાધમિક-કુળ (આચાર્ય પરિવાર)-ગણ (કુળસમૂહ) જોવાના, ને એમની શમા માગવાની નવકારચિત્ર પ્રમાણે આચાર્યો પાટ પર પ્રવચન દેતા, ને ઉપાધ્યાય વાચતા દેખાય ○ બીજી ગાથા વખતે મસ્તકે અંજલિ લગાડી પૂજ્ય સાધુસંઘ દેખાવો, અને ખમાવવું-ખમવું ○ ત્રીજી ગાથા વખતે સામે ૧૪ રાજલોકના સમસ્ત એકેન્દ્રિયથી પચોન્દ્રિય સુધીના જીવ જોવા, ને એમની શમા માગવી-દેવી

* અરુદાઈજાનેસુ○ સૂત્રનું ચિત્ર આજ પ્રમાણે સૂત્ર જાઓ પુ ૩૧ નીચે

અરુદાઈજાનેસુ○

(આ સૂત્ર ને અર્થ જાઓ પુ ૩૧ ઉપર ચિત્ર અહી સામે પ્રમાણે

‘સંવસ્સ વિં’ સૂત્ર

‘સંવસ્સ વિં’ સૂત્ર

(સૂત્ર:-) સવસ્સ વિ રાહા (વેવેસેઅ) દુચ્ચંતેઅ દુબ્બાસેઅ દુચ્ચંદેઠઅ (ફચ્છાકારેણ સંવેસહ મગવન્ ? ફચ્છં તસ્સ) સેચ્છામે દુવકહં ।

(અર્થ:-) દુષ્ટ ચિંતનવાળા દુષ્ટ ભાષણવાળા ને કાયા-ઈન્દ્રિયોની દુષ્ટ ચેષ્ટાવાળા રાત્રિ (દિવસ) સંબંધી સમસ્ત અતિયારોનું (શુ ? એનું હે ભગવન્ ! આપની ઈચ્છાથી કરમાવો ત્યારે ગુરુ કહે ‘પડિક્કમેહ = પ્રતિક્રમણ કર’ આપણે કહીએ ‘ઈન્દ્રિય-હું સ્વીકારુ છું, તે સર્વ અતિયારોનું મારું દુષ્ટકૃત મિથ્યા હો (દુષ્ટકૃતની ને જાતની ધૂણા કરે છે)

‘અરિહંત-ચેઈયાણું’ (ચૈત્યરાવ) સૂત્ર

(સૂત્ર-) અરિહંત-ચેઈયાણું કરેમિ કાઝરાગ્ગં	(૧) સદ્દાણ	ઠામિ
(૧) વંદવત્તિયાણ	(૫) વોહિલાસવત્તિયાણ	(૨) મેહાણ
(૨) પૂજણવત્તિયાણ	(૬) તિલવસગ્ગવત્તિયાણ	(૩) ઘિઈણ
(૩) સવનારવત્તિયાણ	(૪) ધારણાણ	(૫) અણુપ્પેહાણ
(૪) સન્નાણવત્તિયાણ		વડ્ડમાણીણ

(અર્થ-) હું કાચો-સર્ગ કરું છું. અરિહંત-પ્રભુની પ્રતિમાઓના (મન-વચન કાચાથી સંપન્ન) વંદન હેતુ, (પુષ્પાદિથી સંપન્ન) રૂપજન હેતુ, (વસ્ત્રાંકારાદિથી સંપન્ન) ૩ સન્કાર હેતુ, (સ્તોત્રાદિથી સંપન્ન) ઠસન્માન હેતુ, (તાત્પર્ય, મમન્ત ભક્તોથી કરાતા અર્હત-મિત્રના વદના આદિની અનુમોદના અર્થે) ને તેથી થના કર્મક્ષયાદિના લાભ માટે.)

(અને) ૫ મમ્યકત્તાદિ જૈનવર્મ હેતુ, કમોક્ષ હેતુ, (અ પણ કાચો-સર્ગ કયા સાધનોથી ? તો કે)

‘વડ્ડમાણીએ’-વધતી જતી, ૧ શ્રદ્ધાથી-સ્તત્ત્વપ્રતીતિથી (ચરણ-બળાત્કારથી નહિ) ૨ મેવાથી-ચાત્રપ્રજ્ઞાથી (જડતાથી નહિ) ૩ ધૃતિથી-ચિત્ત સમાધિથી (ચાગાદિ-વ્યાકુળતાથી નહિ) ૪ ધ્યાનપ્રાપ્તિ-ઉપયોગ દૃઢતાથી (શૂન્યતાથી નહિ) ૫ અનુપ્રેક્ષાથી-તત્ત્વાર્થચિંતનથી (ચિંતન વિના નહિ), હું કાચો-સર્ગ કરું છું.

(સમજ :-) આ સૂત્ર, અર્હત-પ્રતિમાઓના સકલ ભક્તોથી કરાતા વંદન-પૂજન-સન્કાર-સન્માનના અનુમોદનને ને તેથી થના કર્મ ક્ષયાદિના લાભ હેતુએ તથા બોધિ-લાભ અને મોક્ષ હેતુએ કાચો-સર્ગ કરવા માટે બોલવાનું છે. આ સૂત્રમાં બે ભાગ છે, (૧) કાચો-સર્ગનાં ૬ નિમિત્તો યાને પ્રયોજન કે જે પ્રયોજનોએ આ કાચો-સર્ગ કરાશે, (૨) કાચો-સર્ગ માટે ૫ સાધન, કે જેના વડે કાચો-સર્ગ-ધ્યાન કરાશે.

(૧) છ નિમિત્ત (પ્રયોજન)માં પણ બે ભાગ છે, (i) ‘સમ્માણ’ નુધી ૪ નિમિત્ત, ચૈત્યોનો વંદન-પૂજન સન્કાર-સન્માન, અને (ii) બોધિલાભ તથા મોક્ષ, એમ ૨ નિમિત્ત-માટે, અહીં ધ્યાનમાં રહે કે ‘અરિહંત ચેઈયાણું’ પદને ‘વંદણ’થી ‘સમ્માણવત્તિયાએ’ નુધીના ચાર જ નિમિત્ત-પદો સાથે જોડવાનું છે, પણ પછીના ‘બોધિલાભ’ નિરુવસગ્ગ’ સાથે નહિ. (કેમકે, વંદનાદિ ૪ તો ચૈત્યોનાં હોય, કિન્તુ બોધિલાભ મોક્ષ ચૈત્યોનાં નહિ પણ આપણા લેવા છે) આમ, ‘અરિહંત ચેઈયાણું’ પદ ‘વંદણ’ માથે જોડાઈ ગયા પછી ‘કરેમિ કાઝ’ પદ જોડાશે તેથી અન્વય આ રીતે, ‘અરિહંત ચેઈયાણું વંદણવત્તિયાએ પૂજણ સન્કાર સમ્માણવત્તિયાએ કરેમિ કાઝસગ્ગ’. હવે બાકી ‘બોધિલાભ’ આદિ બે નિમિત્ત પદ સાથે ‘અરિહંત ચેઈયાણું’ નથી જોડવાનું, માત્ર ‘કરેમિ કાઝ’ જોડાય. તેથી ‘બોધિ’ નિરુવસગ્ગ-વત્તિયાએ કરેમિ, કાઝસગ્ગ’ એમ અન્વય કરવાનો એટલે કાચો-સર્ગ આ છ પ્રયોજન લક્ષમાં રાખીને કરવાનો, અર્હત-ચૈત્યવંદનાદિ ૪ અને બોધિ-મોક્ષ ૨ એમ છ માટે કાચો-સર્ગ કરું છું.

(૨) ૫ સાધનોના ‘સડ્ડાએ’ આદિ ૫ પદ છે, પછી ‘વડ્ડમાણીએ’ પદ છે એ આ દરેક ‘સદ્દાએ, મેહાએ, ઘિઈએ’ વગેરે સાથે જોડાશે. દા ત. ‘મદ્દાએ વડ્ડમાણીએ, મેહાએ વડ્ડમાણીએ ઈત્યાદિ. એમ કાચો-સર્ગ-ધ્યાન વધતી જતી શ્રદ્ધા-મેવાદિ પાંચને માથે રાખી કરવાનો માટે એ પાંચ કાચો-સર્ગનાં સાધન છે.

(ચિત્ર સમજ.-) ચિત્રમાં ઉપર મીધી લાઈનમાં છે એમ, ‘અરિહંત ચેઈયાણું’ બોલતાં, અર્હત પ્રતિમાઓ દ્રષ્ટિ સામે આવે દેરાસરમાં હોઈએ તો સામેના પ્રતિમા ધ્યાનમાં લેવા ‘વંદણવત્તિયાએ’ બોલતાં ચિત્રમાંના ૧ અનુસાર કલ્પનાથી હજારો ભક્તો દ્રાગ કરાતાં વંદન દેખાય, ‘પૂજણ’થી ચિત્રનાં ૨ અનુસાર ભક્તોથી કરાતાં પુષ્પાદિથી પૂજન, ‘સન્કાર’થી ચિત્રના ૩ અનુસાર ભક્તોથી કરાતા આંગી-આભૂષણદાન આદિ સન્માન, ‘સમ્માણ’થી ચિત્રના ૪ પ્રમાણે ભક્તકૃત સ્તુતિ-ગુણ-જ્ઞાન દેખાય, એ દરેક દેખતાં અતિ હર્ષ થાય કે ‘વાહ ! આ પ્રભુને લાખો ભક્તોથી કરાતા વંદન . કેવાં સુંદર !’

अरिहंत वंदना

<p>श्रद्धा जीवोदित स्व-प्रतीति से</p> <p>श्रद्धा से, संतुष्टता का स्वरूप है नहीं</p>	<p>मेधा शुद्ध शास्त्र ग्रहण के आदर की स्वरूप से</p> <p>मेधा से, जड़ता से नहीं</p>	<p>धृति दुःखादिनामुक्त मनः समधिष्ठित धैर्य से</p> <p>धृति से, संतुष्टता का स्वरूप है नहीं</p>	<p>धारणा चित्तोपयोग-दृढता अविनाश से</p> <p>धारणा से, चित्त की सुस्थिति से नहीं</p>	<p>अनुपेक्षा तत्त्वार्थोन्मुखित से</p> <p>अनुपेक्षा से, तत्त्वार्थचिन्तन के विना नहीं</p>
--	--	--	--	--

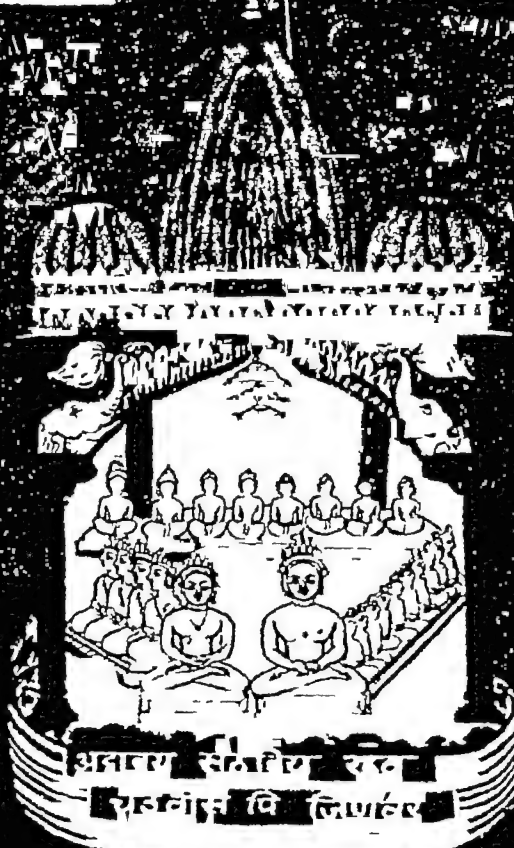
अल शोधक मणिजल चित्तमालि न्यशोधक

ओषध के समान चित्तरीगमनाशक

विनाशोपशान्ति-समान चित्तोत्थान-प्रति

मोतीमाला में परीये मोतीवत चित्तान-परार्थोपशान्ति

आत्मरत्नकर्ममल शोधक अल सम अनुपेक्षा से अनुभूत अर्थ ग्राह्य शिव-परमसर्वगदत्त अधिकाधिक सुप्रत्यय-धर्म-ग

‘જગચિંતામણિ’ સૂત્ર-ગાથા-૧-૨

(સૂત્ર:) (૧)

જગચિંતામણિ ! જગનાહ !
જગગુરુ ! જગરક્ષણ !
જગબંધવ ! જગસત્યવાહ !
જગભાવ વિચક્ષણ !

(અર્થ -) હે જગતના ચિંતામણિ રત્ન !

હે જગતના નાથ !

હે ગુરુ !

હે ” રક્ષક !

હે ” બંધવ ! (સગા) !

હે ” સાર્થવાહ !

હે ” ભાવોના ભ્રાતા !

(૨)

અટ્ઠાવય સંઠવિચરુવ ।

કામટ્ઠ વિસાંસણ ।

ચડવીસંપિ જિણવર ।

જયંતુ અપ્પહિહયસાસણ ।

હે અષ્ટાપદ પર સ્થાપિત બિંબવાળા !

હે આઠ કર્મોના વિનાશક !

હે ચોવીસે જિનેન્દ્રદેવ !

હે અબાધિત (ધર્મ-તત્ત્વશાસન)

વાળા ! આપ જયવતા વર્તો

(સમજ -) ગણધરદેવ શ્રી ગૌતમ-
સ્વામીજી મહારાજે અષ્ટાપદ પર્વત પ
જઈ ત્યા ભરત ચક્રવર્તીએ સ્થાપેલ ૨૪
જિનેન્દ્રવરદેવોના સ્વકાયા પ્રમાણ રત્ન-
મય બિંબો આગળ આ સ્તુતિ કરી છે
આમા ભગવાનના ૮ વિશેષણ છે, હે
જગતના ચિંતામણિ-૨ નાથ- ૩ ગુરુ
૪ રક્ષક ૫ બંધવ ૬ સાર્થવાહ ૭ ભાવ-
જ્ઞાતા, હે ૮ અષ્ટકર્મનાશક અને હે ૯
અબાધિત શાસનના સ્થાપક

(ચિત્રસમજ -) આમા દરેક પદનો ભાવ મનમા લાવવા ચિત્રમા ડાબી બાજુ નીચેથી બતાવ્યા પ્રમાણે ભગવાન તેવા તેવા સ્વરૂપવાળા કલ્પના સામે આવે,

(૧) ભગવાન ‘ચિંતામણિરત્ન’ સમાન ચળકતા દેખાય તે અચિંત્ય પ્રભાવથી જગતને સુરનરસુખ ને મોક્ષસુખ દેનાર દેખાય
(૨) ‘નાથ’=જગતને દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર પમાડનારા અને રક્ષનારા (૩) ‘ગુરુ’=જગતને સમ્યક્ તત્ત્વ-ઉપદેશક (૪) ‘રક્ષક’
=જગતને કપાયલૂટાગથી બચાવનારા, (૫) ‘બંધવ’ જગતને ‘અભયદાન’ દો મૈત્રીભાવ રાખો’ વગેરે શીખવી એના સાચા નિઃસ્વાર્થ સગા બનેલા (૬) ‘સાર્થવાહ’ =જગતને મોક્ષમાર્ગ પર લઈ ચાલતા સાર્થપતિ (૭) ‘ભાવવિચક્ષણ’=જગત યાને સમસ્ત લોક-અલોકના ત્રિકાળના ભાવના કુશળ જ્ઞાતા. આ બધા પદ વખતે ચિત્રાનુસાર તે તે પ્રતિક દેખવાના (૮) ‘કર્મષ્ટક વિનાશક’ = પ્રભુએ ધ્યાનથી ૮ કર્મ નષ્ટ કર્યા, તે કર્મ બહારમા બળતા દેખાય. (૯) ‘અપ્રતિહત શાસન’ =ત્રિકાળા-
બાધ્ય અને સમસ્ત ઈતરદર્શનોથી અબાધિતશાસનવાળા આમા અનંતા તીર્થંકરોનું એક સરખું તત્ત્વશાસન-ધર્મશાસન દેખાય, તથા ઈતરો બિચાગ બાધ નહિ કરી શકવાથી વીલે મોઢે પાછા ફરતા દેખાય આવા અનંતા તો ખરા કિન્તુ ૨૪ પણ પ્રભુને અષ્ટાપદ ઉપર ચોમુખમદિગમા જોવા.

(અનુસંધાન પૃ ૧૬થી ‘અગિહત-ચેઈયાણ’ સૂત્રનું ચાલુ)

(૫) ‘બોહિલાભ વત્તિયાએ’ આમા સમ્યગ્દર્શન કલ્પનામાં લાવવા એક દ્રષ્ટાન્તરૂપે ચિત્રમા ડાબી બાજુ વચ્ચે પમા દેખાડ્યા પ્રમાણે ચંદનબાળાનો અત્યંત પ્રભુપ્રેમ-પ્રભુવચન શ્રાદ્ધા જોવાના (આના બદલે બીજા શ્રેણિકાદિના પણ જોઈ શકાય.) ચિત્રમા માથુ મૂંડેલી ચંદનબાળા પગે બેડીએ જકડાઈ, ભોયગમાં ૩ દિવસ ભૂખી-તરસી બેઠી છતાં, ત્યા પૂરનાર પર લેશ પણ દ્રેપ કે પૂરાવા વગેરેનું કોઈ પણ દુષ્ક્રમ મનમા ન લાવતાં મગજમા પ્યારા વીરપ્રભુનું સ્મરણ ચિંતન કરી રહી છે (શ્રેણિકાદિ ક્ષાધિક સમકિતવાળા ‘બોહિલાભ વત્તિયાએ’ બોલે તે ‘બોહિલાભ’ એટલે ઉપરની વિરતિથી માડી વીતગગતા સુધીની જનધર્મ પ્રાપ્તિ માટે બોલે)

ચિત્રમાં નીચે આડી લાઈનમા કાયોત્સર્ગના ૫ સાધન શ્રદ્ધા-મેઘાદિને દ્રષ્ટાન્ત-વિવરણ સાથે દેખાડ્યા છે જેમકે, ૦‘શ્રદ્ધા’ જળશોષક મણિની જેમ ચિંતની મલિનતા દૂર કરે છે ૦‘મેઘા’ એ જેમ ઔષધ પ્રત્યે તેમ શાસ્ત્રગ્રંથણ પ્રત્યે અત્યંત આદર-અને પ્રજ્ઞા-કોશલ્ય સ્વરૂપ છે ૦‘ધૃતિ’ એ ચિંતામણિરત્નની જેમ ધર્મ અને કાયોત્સર્ગની પ્રાપ્તિથી થતી નિરાત-ધૈર્ય-હુક સ્વરૂપ છે ૦‘ધારણા’એ સોતીમાળામાં પરાવેલા સોતીની જેમ ચિંતનીય પદાર્થોનું દઢ શ્રેણિબદ્ધ ગોઠવાયેલા પદાર્થના દઢ સંકલનરૂપ છે ૦ ‘અનુપ્રેક્ષા’ તત્ત્વાર્થ ચિંતનરૂપ છે, ને તે પરમ સવેગ દઢતાદિ દ્વારા અગ્નિની માફક કર્મમળને બાળી નાખનારી છે આ સાધનો પાછા વધતા હોય એની સાથે કાયોત્સર્ગ કરવાનો છે

‘જગચિંતામણિ’ સૂત્રમાં, કમ્મભૂમિહિં-‘જયઉ સામિય’ ગાથા ૩-૪ ।

કમ્મભૂમિહિં કાગ્ગભૂમિહિં પઢમ સંધયણિ,
 ઉવ્વકોસય સત્તરિસય જિણવરાણ વિહરંત
 લવમહ । નવકોડિહિં કેવલીણ, કોડિસહસ્સ
 નવ સાહૂ ગગ્ગહ । સંપહ જિણવર વીસ,
 મુણિ વિહું કોડિહિં વરનાણ,સમણહ કોડિ
 સહરરા દુઝ, યુણિજ્જહ નિચ્ચવિહાણિ ।।
 જયઉ સામિય । જયઉ, સામિય । રિસહ !
 સત્તુંજિ, ઈજ્જતિ પહુ-નેમિજિણ ! જયઉ
 વીર ! સચ્ચર-મંડણ । મરુઅચ્છહિં મુણિ-
 સુવ્વય । મુહુરિ પાસ । દુહુરિઅ-લંડણ ! ।।

(અર્થ :-) મર્વે કમ્મભૂમિઓમાં (મળીને) વજ્રપ્પભનારાય સંધયાણવાળા ઉત્કૃષ્ટથી ૧૭૦ જિનેશ્વરે વિચરતા મળે છે. ઉત્કૃષ્ટથી ૯ કોડ કેવળજ્ઞાની (ને) ૮૦૦ કોડ મુનિ મળે છે. હાલમા ૨૦ જિનેશ્વરે, ૨ કોડ શ્રેષ્ઠ (કેવળ)જ્ઞાનવાળા મુનિ, (ને) ૨૦૦૦ કાડ શ્રમણો નિત્ય પ્રાતઃકાળે સ્તવવામાં આવે છે.

હે સ્વામી ! આપ જયવતા વર્તો ! હે શત્રુંજય પર ઋષભ-
 દેવ ! ગીરનાર પર નેમિજિન ! જયવતા વર્તો હે સ્વામી !
 માયેર (મત્યપુર)ના શણુગાર મહાવીર પ્રભુ ! ભદ્ર્યમાં મુનિ-
 સુવ્રત સ્વામી ! મથુરામા દુ.ખ-પાપના નાશક પાર્શ્વનાથ !
 આપ જયવંતા વર્તો

(ચિત્રસમજ :-) ‘કમ્મભૂમિહિં’ નું ચિત્ર સામેના ચિત્રની પાછળ છે આપણે જાણે અલોકમા ઊભા છીએ અને એ ચિત્રમાં બતાવ્યા પ્રમાણે આપણને મૃત્યુલોકમા ૨૫ દ્વીપ દ્રષ્ટિ સામે આવે છે. એમા ૫ ભગ્ત, ૫ ઐરવત, ૫ મહાવિ-
 દેહ ક્ષેત્ર, એમ ૧૫ કમ્મભૂમિ છે. એમાં બીજા શ્રી અજીતનાથ ભગવાનના કાળે ઉત્કૃષ્ટથી (દરેક ભગ્ત ઐરવતમા ૧-૧ એમ ૧૦ તીર્થંકર અને ૫ મહાવિદેહની ૩૨x૫=૧૬૦ વિજયો પૈકી દરેક વિજયમાં ૧-૧, એમ ૧૬૦ તીર્થંકર, કુલ ૧૦x૧૬૦=) ૧૭૦ જિનવર વિચરતા એમના પરિવારમા કુલ ૯ કોડ કેવળજ્ઞાની અને ૮૦૦ કોડ સાધુઓ હતા ચિત્રમાં ભગ્ત-ઐરવતમા જિનવર સફેદ, કેવળજ્ઞાની ગોર અને સાધુ લીલા બતાવ્યા છે મહાવિદેહમાં પ્રભુ ગોર, કેવળી લીલા અને સાધુ સફેદ વસ્ત્રમાં દેખાય છે (આ રંગ ભેદ નિર્ણયક છે, ચિત્ર બ્લોક બનાવનારની ગફલતથી એમ બન્યું છે) વર્તમાનમાં ૨૦ જિનવર, ૨ કોડ કેવળજ્ઞાની, ૨૦૦૦ કોડ મુનિ વિચરે છે તે આ જ ચિત્રાનુસાર, પણ પ્રભુ માત્ર દરેક મહાવિદેહમાં ૪-૪ અને કેવળી ૪૦-૪૦ લાખ ને મુનિ ૪-૪ અબજ જોવાના જિનવરને સમવચ્છે પર, કેવળીને સુવર્ણકમળ પર જોવા; ને મુનિ ધ્યાનમાં ખડા.

○ ‘જયઉ સામિય’ નું ચિત્ર સામે છે તે મુજબ પાંચ તીર્થમાં ભગવાન જોવાના

સુઅદેવયા-સ્તુતિ સૂત્ર

સુઅદેવયાભગવર્થ નાણાવરણીઅ-કમ્મસંધાયં ।

તેસિ ખવેઉ સયયં, જેસિ સુઅ-સાયરે ભત્તી ॥૧॥

ખિત્તદેવયા-સ્તુતિ સૂત્ર

જીસે ખિત્તે સાહૂ, દસણ-નાણેહિ ચરણ-સહિએહિ ।

સાહતિ મુક્ખમગ્ગં, સા દેવી હરઉ દુગ્ગિઆઈ ॥૧॥

કમલ-દલં સ્તુતિ સૂત્ર

કમલ-દલ-વિપુલ-નયના કમલ-મુખી કમલ ગર્ભ-સમ ગોગી

કમલે સ્થિતા ભગવતી, દદાતુ શ્રુત દેવતા સિદ્ધિમ્ ॥૧॥

વરકનકં સૂત્ર

વર-કનક-શખવિદ્રુ મ-મરકતધનસન્નિભ વિગતમોહ ।

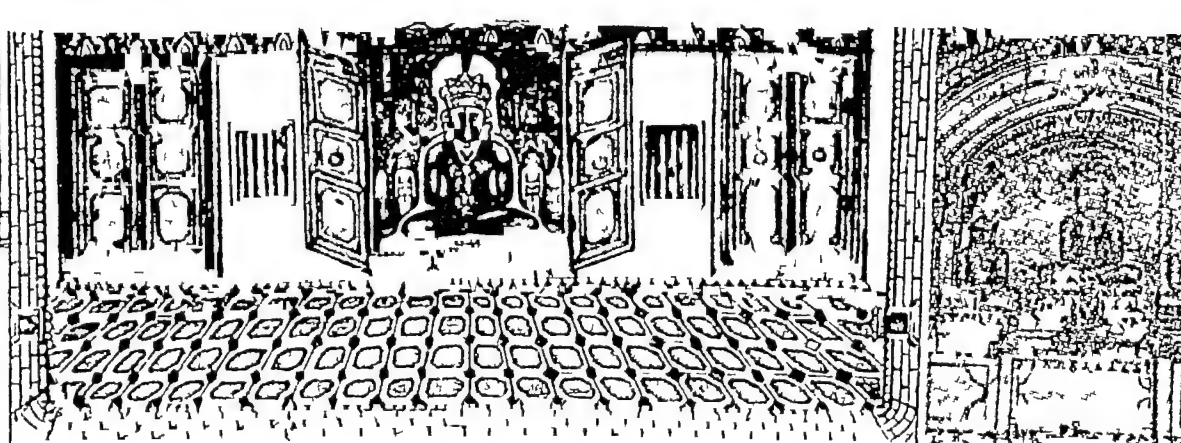
સપ્તતિથતં જિનાનાં, સર્વામિગ્ધૂજિત વદે ॥૧॥

* જેમની શ્રુતમાગર પર ભકિત છે, એમનાં જ્ઞાનાવગ્મીય કર્મોના સમૂહનો પૂજ્ય શ્રુત દેવતા સદા ક્ષય કરતી ગ્લો

* જેના ક્ષેત્રમા સાધુઓ ચારિત્ર સહિત દર્શન-જ્ઞાન દ્વારા મોક્ષ માર્ગની સાધના કરે છે એ દેવી વિધ્નોને દૂર કરે

* કમળ પત્ર જેવા વિશાલ નેત્રવાળી, કમળ સમાન મુખ-વાળી, કમળના મધ્યભાગ જેવી ગોર અને કમળ ઉપર બેઠેલી પૂજ્ય શ્રુત દેવતા સિદ્ધિ આપે

* શ્રેષ્ઠ સુવર્ણ-શખ-પ્રવાલ-મરકતમણિ અને મેઘની સમાન (પીળા-સફેદ-લાલ-લીલા અને શ્યામ વર્ણવાળા), મોહરહિત અને સર્વ દેવોથી પૂજ્યેલા ૧૭૦ જિનેન્દ્ર ભગવતોને હું વદના કરુ છું

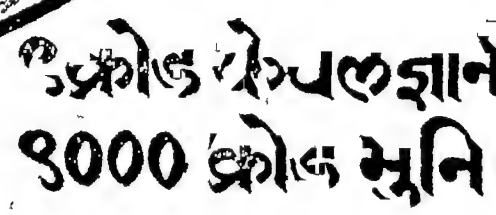

कमलभूमि

१७० तीर्थंकर

कमलभूमि

१७० तीर्थंकर

जगदितामणि भव विदेहि तिस्यरा

निकिचिनाम तितथ (जावतिवेइयाइ)

‘જગ ચૈતામણિ’ સૂત્ર ‘અવર વેદે હિં

સત્તિં પનં ગાથા

અવર ‘વેદે હે’ તેત્યયરા,

‘વેદે હે’ વેદે સે ‘જ કે વે’ ।

તીયાડગગય સંપડ્ય વંદૂં ‘જિણ સઘે વે’ ।

સત્તાણવહ સહસા લક્ષા છપ્પન અટ્ઠ કોંડો

વત્તીસ વાસિયાઈં તેય લોણ વેદે વંદે ॥

પનરસ કોંડિસયાઈં કોંડિયાયાલ લક્ષ અહવન્ના

છત્તીસ સહસ્સ અસીઈં સાસય ‘વેમ્વાઈં પળમામે’ ।

‘ઉવસગ્ગહરં’ સૂત્ર

- (૧) ‘ઉવસગ્ગહરં’ પાસં પાસં વદામિ કમ્મઘણમુક્કં ।
‘વેસહર વેસ-’ નેન્નાસં મંગલ કલલાણ આવાસં ॥
- (૨) ‘વેસહર ફુલ્લગમંતં કંઠે’ ધારેઈ જો સયા મણુઓ ।
તસ્સ ગહ રોગમારી દુટ્ઠજરા જં તે ઉવસામં ॥
- (૩) ‘વેદટ્ઠ ઉ દૂરે મંતો તુજ્ઞ પળામો’ વે વહુફલો હોઈ ।
નરેતરેણુસુ વે જીવા પાવં તે ન દુઃખ-દોગચ્ચં ॥
- (૪) તુહ સમ્મત્તે લઘ્ઘે ‘ચિન્તામણિ-’ કપ્પપાયવબ્ભેણ ।
પાવં તે અવિઘ્ઘેણં’ જીવા અયરામરં ઠાણં ॥
- (૫) ‘ઇસ સંથુઓ મહાયસ’ મંતેભર નેભરેણ હેઅણ ।
તા દેવ વેજ્જ બોઈં ભવે ભવે પાસ-’ જિણચંદ ॥

(અર્થ -) ‘અવર’=પૂર્વગોચર ૫ તીર્થજન ઉપરાંત,

‘વેદે હિં’=વેદેહ-મુક્ત અહીં સ્થાપનારૂપ, તીર્થકરો જે કોઈ

ચારે દિશામાં-ખૂણામાં ‘તીયાડ’ થયા હોય, યવાના હોય,

ને વર્તમાનમાં હયાત હોય તે બધાય જિનવશેને હુ વંદન

કરુ છું. ચોપડીઓમા ‘વેદે હિં’નો અર્થ ‘મહાવેદે હિં’માં લખે

છે, ૫૦૮૦ તેથી ભરત-ઓરવતના બિંબ ૨૪૫ જાય

ત્રણ લોકમાં (ગુણ) ૮ કોડ, ૧૬ લાખ, ૯૭ હજાર,

૩૨ સો, ૮૨ (કુલ ૮,૧૭,૦૦,૨૮૨) (શાસ્ત્રવત) મહિંગેને

વંદન કરુ છુ

૦ ૧૧૦૦ કોડ, ૪૨ કોડ, ૧૮ લાખ, ૩૬ હજાર, ૮૦

શાસ્ત્રવત બિંબોને હુ ભોવેલામથી નમસ્કાર કરુ છુ

(ચિત્ર સમજ:-)

અહીં ભૂત-ભવિષ્ય સર્વ કાળના

જિનબિંબ જોવાના છે, માટે સામે ચિત્રમાં

છે તેવા ભૂતભાવી અનંતા મધ્યલોક

કલ્પના સામે લાવી એમાં ચારે દિશા-

વિદિશામાં જિનમહિરોમાં બિંબો જોવાના.

સન્નાણવર્ષ ૦, ગાથામાં ત્રિલોકવર્તી

શાસ્ત્રવતા મહિર ને ‘પનરસ’માં શાસ્ત્રવતા

બિંબ જોવાના આનું ચિત્ર પૃ. ૩૨

સામે સકલતીર્થ’ના ત્રિલોકના શાસ્ત્રવત

ચોન્યવાળા પૂર્વભાગ જેવું.

અર્થ (૧) ‘ઉવસગ્ગહર પાસં’= (i) ઉપસર્ગહર પાર્શ્વેષ છે જેને (ii) ઉપસર્ગહર

સામીપ્ય છે જેવું, (iii) ઉપસર્ગ હરનારા તથા આશા-તૃષ્ણાથી રહિત એવા; કમ્મિમ્મહ

(કર્મવાદળ)થી મુકાપેલા, સર્પના ઝેરનો નાથ કરનારા, તથા મગળ અને કલ્યાણના

આવાસભૂત શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુને હુ વંદન કરુ છુ

(૨) ‘વેસહરફુલિંગ’ મત્ર જે મનુષ્ય હમેશા કઠમા ધારણ (રટણ) કરે છે, તેના

દુષ્ટ ગ્રાહ, બાહ્ય આભ્યન્તર રોગ, મરકી (મારણ પ્રયોગ આક્રમણ), દુષ્ટ જવરવર્ગ

ઉપશાન્ત થઈ જાય છે.

(૩) (હિ પ્રભો !) આપનો મન્ત્ર તો દૂર રહો, (કિન્તુ) આપને કરેલ પ્રણામ પણ

બહુ ફળદાયી બને છે (એથી) જીવો મનુષ્ય યા તિર્થ (ગતિ)ને વિષે દુઃખ તથા

દુર્દશા નથી પામતા

(૪) ચિન્તામણિ અને કલ્પવૃક્ષથી પણ અધિક (સમર્થ) તારુ સમ્યગ્દર્શન પ્રાપ્ત

થયે, જીવો જટામણ્ણરહિત સ્થાન (મોક્ષ)ને નિર્વિઘ્ને પામી જાય છે

(૫) આ પ્રમાણે, હે મહાયશસ્ત્રી પ્રભો !, બહુ ભકિતથી ભરપૂર હૃદય બનાવી

આપની સ્તુતિ કરી માટે હે દેવ ! હે પાર્શ્વ જિનશ્રદ્ધ ! (મને) જનમ જનમમાં બોધિ

(સમ્યક્-વધી માડી વીતરાગતા સુધીનો જેન ધર્મ) મને આપ

પુષ્કરવર-દીવડ્ઢે (શ્રુતસ્તવ)૦ સૂત્ર

(૧) પુષ્કરવર-દીવડ્ઢે ધાયડસંડે ઝ
જંબૂદીવે ય ।

મરહેરવય-વિદેહે ધાગાડગરે નમંસામિ ॥

(૨) તમતિમિરપડલ-વિદ્ધંસળસ્સ
સુરગળનરિદ-મહિયરસ ।

સીમાધરસ વંડે પળ્લોડિય મોહજાલરસ

(૩) જાડ-જરા-મરળ-સોળ-પળાસળરસ
કલ્લાળ-પુષ્કલ-વિસાલ-સુહાવહરસ
કો દેવદાળવનરિદગળચ્ચિઅરસ
ધમ્મરસ સારમુવલભ કરે પમાયં ॥

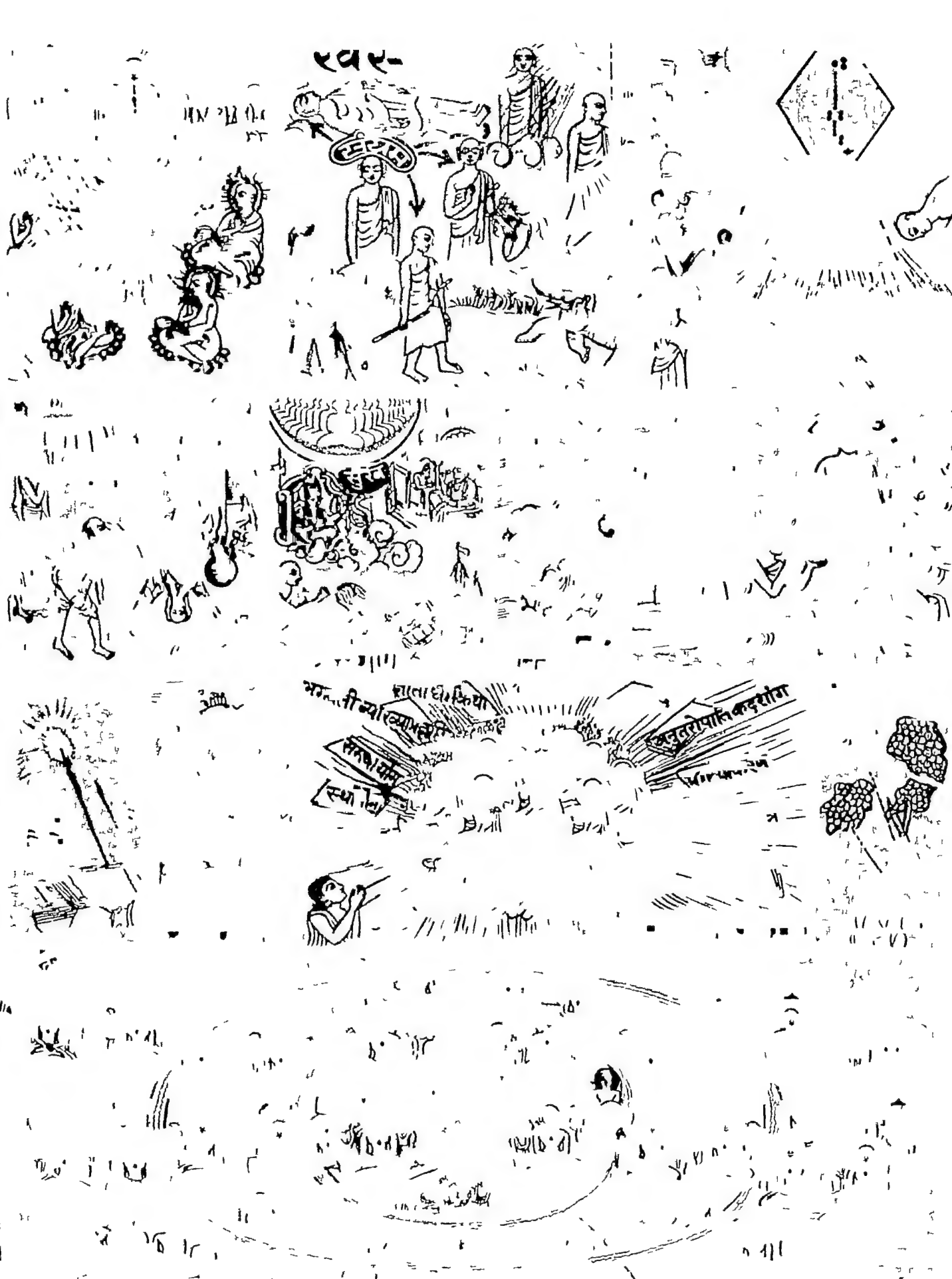
(૪) સિદ્ધે મો ! પયઓ ળમો જિળમણ
ળંદી સયા સંજમે । દેવં નાગસુવન્ન-
કિન્નરગળરસઢ્ઢૂયમાવડચ્ચિણ । લોળો
જત્થ પડિટ્ઠઓ જગમિળં તેલુવક-
મળ્લાસુરં । ધમ્મો વડ્ઢડ સાસઓ
વિજયઓ ધમ્મસુરં વડ્ઢડ ॥

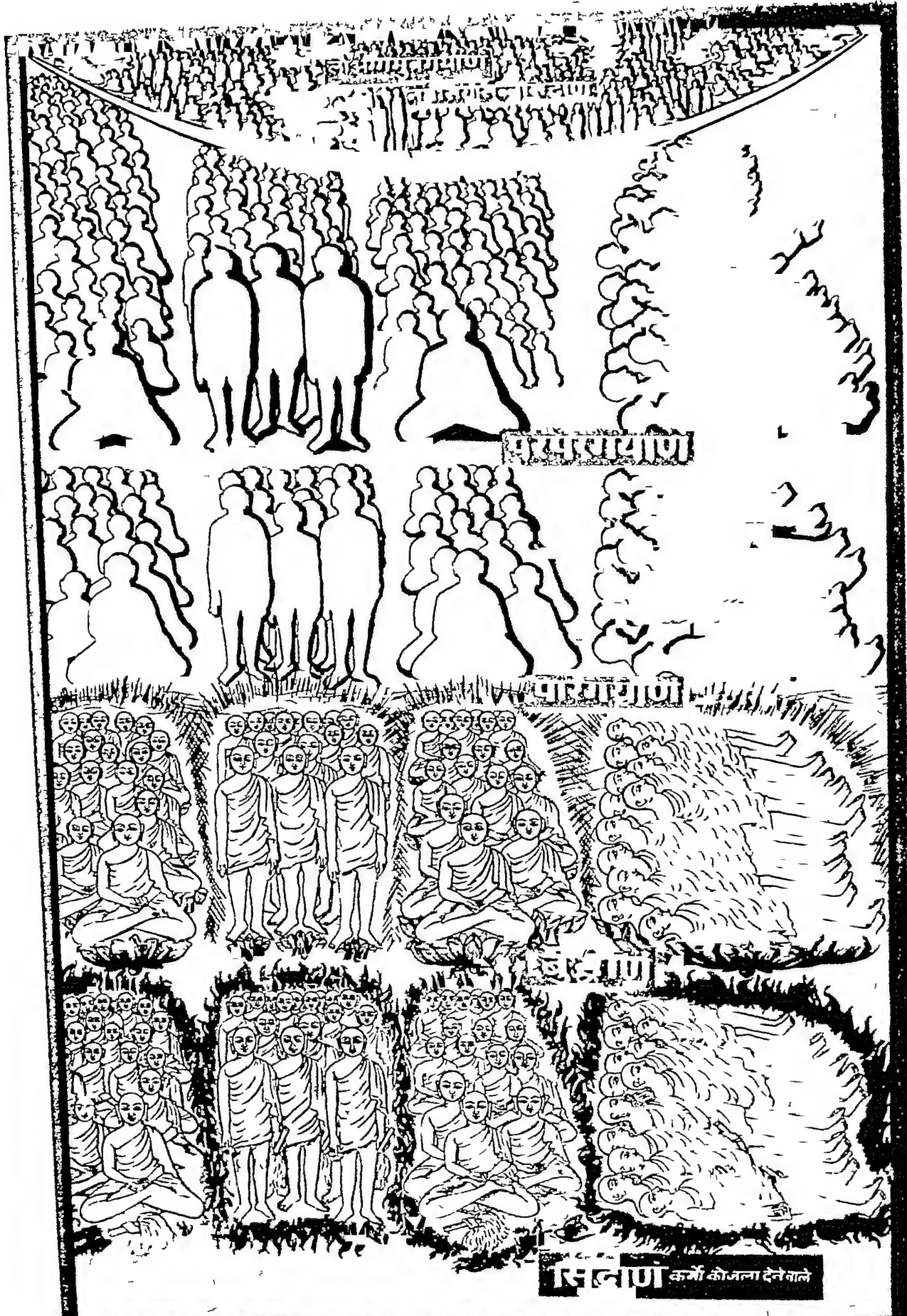
(ચિત્રસમજ —) સામે ચિત્ર નીચેથી ઉપર જોવાનુ છે સીથી નીચે મુળબ વલી ગાથા બોલતાં પુષ્કરવર અર્ધદ્વીપ ધાતકી-
ખડ અને જમ્બૂદ્વીપ દેખાય, એમાં ભરત-ઔરવત-મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં 'ધર્મદિકર' શ્રુતધર્મ-તત્ત્વ-શાસ્ત્રબોધના પ્રારભક અનંત
તીર્થકરદેવ સમવસગ્ધ પર દ્રષ્ટિમા આવે. એ પણ ગળધરને સર્વશ્રુતસગ્રહરૂપ ત્રિપદી આપતા દેખાય. (ચિત્રમાં એટલુ
અધુરું છે) 'તમતિમિર,' ગાથા વખતે ચિત્રમાં નીચેથી બીજા આડા કોલમ મુળબ, ગાથાની ૪ લીટીથી કમથ આગમથી
અજ્ઞાનાધિકાર-નાથ, (૨) સુગળ-નૃપથી કગતી આગમ-પૂજ, (૩) 'સીમાધરને' અર્થાત્ સુવર્ણ કમલસ્થ ગળધરોના હૃદયેમાં
રહેલ આગમજ્ઞાન તથા આગમોને વંદના, અને (૪) મિથ્યાત્વાદિ મોહજળની આગમથી તોડફોડ દ્રષ્ટિમા આવે 'જાઈજરા
ગાથા વખતે, ચિત્રના નીચેથી ડળ આડા કોલમ મુળબ, ગાથાની ૪ લીટીથી કમથ. જન્મ-જળ-મરણ અને શોકની પીડાના
દ્રશ્ય દેખાય, ૧ એનો શ્રુતથી નાથ દેખાય ૨ કલ્યાણ-ભાવાગેય નિમત્રક દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રના પ્રતીક મદિરાદિ દેખી એવા
દર્શનાદિ કલ્યાણને સુગડનાર અનુત્તરવાસી દેવાદિના પુષ્કળ-સંપૂર્ણ વિસ્તૃત સુખ અને એના શ્રુતથી નિર્માણ દેખાય
૩ દેવ-દાનવ-નરેન્દ્રગળથી કગતી શ્રુત પૂજ દેખાય, ૪ શ્રુતધર્મનો આટલો પ્રભાવ જાણી સુજ મુનિઓનો એમા અપ્રમાદ
(ઉદ્યમ) જોવાનો, ને જાત માટે અપ્રમાદની ભાવના કરવાની.

(અર્થ -) પુષ્કરવર દ્વીપના અર્ધભાગમાં ધાતકી ખંડમાં
અને જમ્બૂદ્વીપમાં (ગ્હેલ) ભરત-ઔરવત મહાવિદેહક્ષેત્રમાં
ધર્મ પ્રારભ કરનારા (તીર્થકરદેવો)ને નમસ્કાર કરું છું ૦ (૨)
અજ્ઞાનાધિકારના સમૂહનું વિધ્વંસન કરનાર, દેવ (૪ નિકાય)ના
સમૂહ અને રાજઓથી પૂજિત, (તથા) મોહજળને તોડી
નાખનાર શ્રુત (આગમો)ને વદન કરું છું,

જન્મ-જળ-મૃત્યુ અને શોકનો અત્યંત નાથ કરનાર,
કલ્યાણ ('કલ્ય-ભાવાગેયને 'આણ'-નિમત્રક) રત્નમયી
સ્વરૂપ, સંપૂર્ણ ને વિસ્તૃત સુખ પમાડનાર (તથા) દેવ-દાનવ-
નરેન્દ્રોના સમૂહથી પૂજિત શ્રુતધર્મની સારભૂતતા-આટલા
સામર્થ્યને જાણી કોણ સુજ શ્રુતાગધન-શ્રુતોક્તાચરણમાં
પ્રમાદ કરે ?

હે (અતિશયજ્ઞાની ! જુઓ કે આટલો મમય હું) સિદ્ધમાં
(અર્થાત્ સર્વનયવ્યાપિતાથી પ્રતિષ્ઠિત-નિશ્ચળ પાપાના,
અથવા ત્રિકોટિ પરિશુદ્ધતાથી પ્રખ્યાત) જિનમત-જિના-
ગમમા હું યથાશક્તિ પ્રયત્નશીલ છું એ જિનાગમને મારે
વદના છે, (જિનાથી મુખ્યપણે પ્રતિપાદિત, ને) વૈમાનિકદેવ-
નાગકુમાર સુપર્ણકુમાર-કિન્નગદિના સમૂહથી પૂજિત એવા
સાયમમા મારે 'સદા' 'નદી' સમૃદ્ધિ (વૃદ્ધિ) હો, જે જિનમતમાં
'લોક' અર્થાત્ (જિનાથી આલોકાય તે) પંચજ્ઞાન (પ્રતિ-
ષ્ઠિત આશ્રિત છે, અને) આ ત્રેલોક્ય-મૃત્યુલોક-અમુલોકાદિ
સ્વરૂપ જગત્ પ્રતિષ્ઠિત (=પ્રતિપાદિત) છે (એવો) શ્રુતધર્મ
(પરપ્રવાદી-પરવિકલ્પ ઉપર) વિજય દ્રાગ હમેશા વધતો
રહો (તે પણ) 'ધર્મોત્તર' અર્થાત્ ચારિત્રધર્મ પ્રધાન બને
એ રીતે (અથવા ચારિત્રધર્મ પછી વિશેષતાએ) વધતો ગહો.
(વડ્ઢઉં) પદ બે વાર હોઈ મોક્ષાર્થોજીવે પ્રતિદિન શ્રુતજ્ઞાન
શ્રુતોપયોગ-વૃદ્ધિ કરવાનું સૂચિત છે)

सिद्धाण

सिद्धाण

सिद्धाण कर्मों को जला देने वाले

સિદ્ધાણું બુદ્ધાણું (સિદ્ધસ્તવ) ગાથા-૧. 'નાણુંમિ' સૂત્ર

સિદ્ધાણું બુદ્ધાણું પારગયાણું પરંપરગયાણું ।

લોઅભગમુવગયાણું નમો સયા સવ્વસિદ્ધાણાં । ૧ ।

(અર્થ -) બાધેલા (આઠ ક્રમે)ને બાળી નાખ્યા છે જેમણે એવા, કેવલ્ય પ્રકાશવાળા, સંસારથી પાર ગયેલા, (ગુણ-સ્થાનક ક્રમ યા પૂર્વ સિદ્ધોની) પરપરાએ પાર-પ્રાપ્ત, ૧૪ રાજલોકના અગ્રભાગને પ્રાપ્ત સર્વ સિદ્ધ ભગવતોને હું હ મેથા નમુ છું

ચિત્રસમજ - ચિત્રમાના નીચેથી ઉપરના દૃશ્ય મુજબ, 'સિદ્ધાણું' આદિ પદ બોલતાં, અનત સિદ્ધ બુદ્ધ ક્રમશઃ ઉપર ઉપર દેખવાના 'સિદ્ધ'=ચિતને યાને બાધેલા ૮ ક્રમેને ધમી બાળી નાખનાર તરીકે જોવા શુદ્ધલધ્યાન-શૈલેશીથી કર્મ બાળી બહાર નષ્ટ થતા દેખાય 'બુદ્ધ'=સર્વજ્ઞ, 'પારગત'=સંસાર-સાગર પાર કરી ગયેલા, 'પરંપરગત'=ગુણસ્થાનકના ક્રમમા ઠેઠ અત વટાવી પૂર્વ સિદ્ધોની પરપરામાં લાગુ થઈ ગયેલા, ને છોવટે 'લોકાગ્રે સિદ્ધશિલા પર પહોંચી' સર્વાર્થ સિદ્ધ કરી ચુકેલા દેખાય ત્યાં સુધી નજર પહોંચી એટલે 'નમો સયા સવ્વસિદ્ધાણું' બોલતાં ત્યાં રહેલા સર્વ સિદ્ધ ભગવાનના દરેકના ચરણે આપણું મસ્તક અને અંજલિ લાગેલા દેખાય

'નાણુંમિ' (અર્થિયાર આલોચનાર્થ) સૂત્ર

- (૧) નાણુંમિ દંસણુંમિ અ, ચરણુંમિ તવંમિ તહય વોરિયંમિ ।
આયરણું આયારો ઇઅ ઇસો પંચહા મણિઓ ॥
- (૨) કાલે વિણં બહુમાણે, ઉવહાણે તહ ય અ-નિણ્હવણે ।
વંજ્જ-અત્થ-તદુમ્મં અટ્ઠવિહો નાણમાયારો ॥
- (૩) નિલ્લંકિય-નિલ્લંકિય નિલ્લંકિય નિલ્લંકિય અમૂઢદિટ્ઠો ય ।
ઉવહુ-થિરીકરણે વચ્છલ્લ પમાવણે અદ્ઠ ॥
- (૪) પર્ણિહાણ જોગણુત્તો પંચાહિ સમિદ્ધિહિ તિહિ ગુત્તીહિ ।
ઇસ ચરિત્તાયારો અટ્ઠવિહો હોઇ નાયવ્વો ॥
- (૫) વારસવિહંમિ વિ તવે સવિમંતર-વારિરે કુસલદિટ્ઠે ।
અગિલાઇ અણાજીવી નાયવ્વો સો તવાયારો ॥
- (૬) અણસણ-મ્મણોયરિઆ વિત્તિસંલેવણં રસચ્ચીઓ ।
કાયકિલેસો સંલીણયા ય વજ્જો તવો હોઇ ॥
- (૭) પાયચ્છિત્તં વિણઓ વેયાવચ્ચં તહેવ સજ્જાઓ ।
ક્ષાણં ઊરસમ્મો વિ અ, અવિમંતરઓ તવો હોઇ ॥
- (૮) અ-ણિમુહિઅ બલવીરિઓ પરવવામઇ જો જહુત્તમાઉત્તો ।
જુંજઇ અ જહાથામં, નાયવ્વો વોરિયાયારો ॥

(અર્થ (૧) જ્ઞાનમા, દર્શનમાં, ચારિત્રમાં, તપમા, તથા વીર્યમા પ્રવૃત્તિ એ આચાર છે એમ આ જ્ઞાનાચાર-દર્શનાચાર-ચારિત્રાચાર-તપાચાર-વીર્યાચાર એ પાંચ પ્રકારે કહ્યો છે (૨) કાળ, વિનય, બહુમાન, ઉપધાન (યોગોદ્ધતન તપ), (ગુરુ, જ્ઞાન, અને શાસ્ત્રનો) અપલાપ ન કરવો સૂત્ર, અર્થ, ને સૂત્રાર્થ સબ-ધમા ૮ પ્રકારે જ્ઞાનાચાર છે (૩) જૈન-મતમા નિ:શકતા, અન્ય મતની ઈચ્છા-અકર્મણ નહિ, 'નિવિચિકિત્સા' ધર્મક્ષણ સબધે મતિભ્રમ નહિ, 'અમૂઢદિટ્ઠિ' = મિથ્યાત્વની પૂજા-પ્રભાવના દેખી સત્ય જૈન માર્ગમા ચળવિચળતા નહિ, 'ઉપ-બૃંહણા' ધર્મોના ધર્મ અને ગુણની પ્રશંસા પ્રોત્સાહન, ધર્મ-ગુણમા સ્થિરી-કરણ, સાધર્મિક પર વાત્સલ્ય, ધર્મપ્રભા-વના, આ આઠ દર્શનાચાર છે.

૦(ગાથા-૪) પ્રણિધાન (એકાગ્ર ઉપયોગ) અને સાયમયોગોથી યુક્ત ચારિત્રાચાર ૫ સમિતિ અને ૩ ગુમિદ્વાગ ૮ પ્રકારે છે (ગા ૫) ૧૨ પ્રકારના જિનોકત-આત્મ-આત્મંતર તપમા પણ ખેદ રહિત ને આજીવિકાના હેતુ વિના પ્રવૃત્તિ એ તપાચાર જણવો ૦(ગા ૬) ૧ અનશન, ૨ ઊનોદરિકા, ૩ (ખાનપાનાદિ ભોગ્ય દ્રવ્યોમા) છૂટી મનોવૃત્તિને સંકોચવી, ૪ ૫ કાયકપ્ટ અને ૬ કાયદિનુ સંગોપન, એ આત્મ તપ છે ૦(ગા -૭) પ્રાયશ્ચિત્ત, વિનય, વૈયાવચ્ચ (સિવા), તેમજ ધ્યાન અને કાયોત્સર્ગ એ આત્મંતર તપ છે (ગાથા-૮) બળ-વીર્ય (આત્મ-આત્મંતર) કાયબળ મનોબળ) યથોક્ત (અર્થાત શાસ્ત્રોક્ત જ્ઞાનાચારાદિ)મા સાવધાન થઈ જે પગક્રમ કરાય અને શક્ય બળ-વીર્ય લ જણવો

‘સિદ્ધાણું બુદ્ધાણું’ માં ગાથા-૨ ‘જે દેવાણુ વેન’ અને ‘દેવ સેઅં આદેહિ’ સૂત્ર

(ગાથા-૨) જો દેવાણ વે દેવો, જં દેવા પંજલી નમસંતે । તં દેવદેવમંહયં સિરસા વંદે મહાવીરં ॥

(અર્થ -) જે દેવોના પણ દેવ છે, જેમને અંજલિ જોડેલા દેવો નમસ્કાર કરે છે, એ ઈન્દ્રેથી પૂજ્યથેલા મહાવીર સ્વામીને શિર નમાવી વદના કડું છું અહીં ‘દેવોના દેવ’ એટલે (૧) દેવતાઓના પણ પૂજ્ય નેતા, તો મનુષ્યોને પૂજ્ય હોવાનું તો પૂછવું જ શું? (૨) મિથ્યાદેવોથી ય ઊંચા સાચા મહાદેવ, દેવાધિદેવ

(ચિત્રસમજ -) અહીં શ્રી મહાવીર પ્રભુને વદના કડવી છે સામેના ચિત્ર મુજબ, એકેક લીટી ભોલતા, તે તે દૃશ્ય કલ્પનાથી નજર સામે લાવવાનું (૧) ‘જે દેવાણુ’ વખતે, સામે દૂરમા આપણી ડાબી બાજુથી ગુણગાન-નમન કરતા જઘન્યથી કોડ દેવોના મોખરે નેતા શ્રી મહાવીર પ્રભુ આવી રહ્યા દેખવાના (૨) ‘જે દેવા’ વખતે, પૂજ્યતા દેખાય (૪) ‘સિરસા’ વખતે આવા મહાવીર પ્રભુને જોતાં એમના ચરણે આપણે માથું નમાવી વદન કરીએ (ચિત્રમા પદોના અર્થ પૂરતું બતાવ્યું છે, પણ આપણે પ્રભુની પાછળ ઉજરો સાથુ-સાંઘી-શાવક-શ્રાવિકાનો પરિવાર, આગળ ઊંચો ધર્મવજ્ર, તથા ‘નમસ્કાર’ પદચિત્ર (પૃ-૧૧) મુજબ ઊંચે દેવદંડલિ, પખી પ્રદક્ષિણા, નીચે ઝાડ નમતા, વગેરે જોવાનું

‘દેવ સેઅં’ આદેહિ’ સૂત્રે ઇચ્છાકારેણ સંવેસહ ભગવન્ દેવ સિઅં આલોહં ? ઇચ્છં, આલોપ્યેમ

૩ ગુપ્તિઓનું ૪ ક્રિયાઓનું
૫ આણવ્રતોનું ૩ ગુણવ્રતોનું
૪ શિક્ષાવ્રતોનું

૧૨ પ્રાર્થના શ્રાવકધર્મનું જે અંધે
ખંડ્યું જે મર્થયા વિગ્રહ્ય
તત્સાબધી મારું દુષ્ટત મિથ્યા યાઓ

(સમજ :-) આ સૂત્રમાં ‘દેવસિઅં’
‘દેવસિઅં’ સોજના પ્રતિક્રમણ માટે
છે. સવાર માટે ‘ગઈઓ’ ‘ગઈઓ’,
બાલાય. અતિથાર પદો બોલતાં દિવસે
રાત્રે સેવેલા દોષ મનમા લાવવાના.
અતિચારોના બે વિભાગ છે, (૧) ‘જે
મે દેવસિઅં’થી ‘યુએ સામઈઓ’
સુધી. (૨) ‘તિણુ ગુત્તીણું’થી ‘જે
નિસાણિઅં’ સુધી આ બંનેના સંગ્રહ
‘તસ્મ મિથ્યા મિ દુકકડ’ સાથે છે.

‘તેણું ગુત્તીણું’

ચરણું કસાયાણં

પંચણું-મણવ્વયાણં

તેણું મુણવ્વયાણં

ચરણું સિવલાવયાણં

વારસં વેહસસ

સાવગધમ્મસસ

જં લં હેયં જં ચેરાહિયં

તસસ મેચ્છા મે દુવકકડં

જે મેં દિવસ સંગથી અતિથાર-દોષ

સમૂહ સેવ્યો,

ક્રાધિક-વાધિક-માનસિક,

ઉત્સૂત્ર ઉત્તમાર્ગ,

અકલ્પ્ય-અકલ્પીય

દુર્થાનંદપ-દુશ્ચિત્તનંદપ-

અનાચારરૂપ-અનિચ્છનીય

શ્રાવકને માટે સર્વથા અનુચિત જ્ઞાનના

વિષયમા, દર્શનના, દેશવિરતિના,

શ્રુત (મત્યાદિજ્ઞાન)-ના, સામાયિક

(સમ્યકત્વ સામા ચાગિત્રસામા)

ના વિષયમાં (જે કોઈ અતિથાર કર્યો)

કાઢાઓ-વાઢાઓ-માણસો

ઉસ્સુત્તો-ઉમ્મગ્ગો

અકલ્પો-અકરણેજ્જો

દુજ્ઞાઓ-દુવ્વે-તેઓ

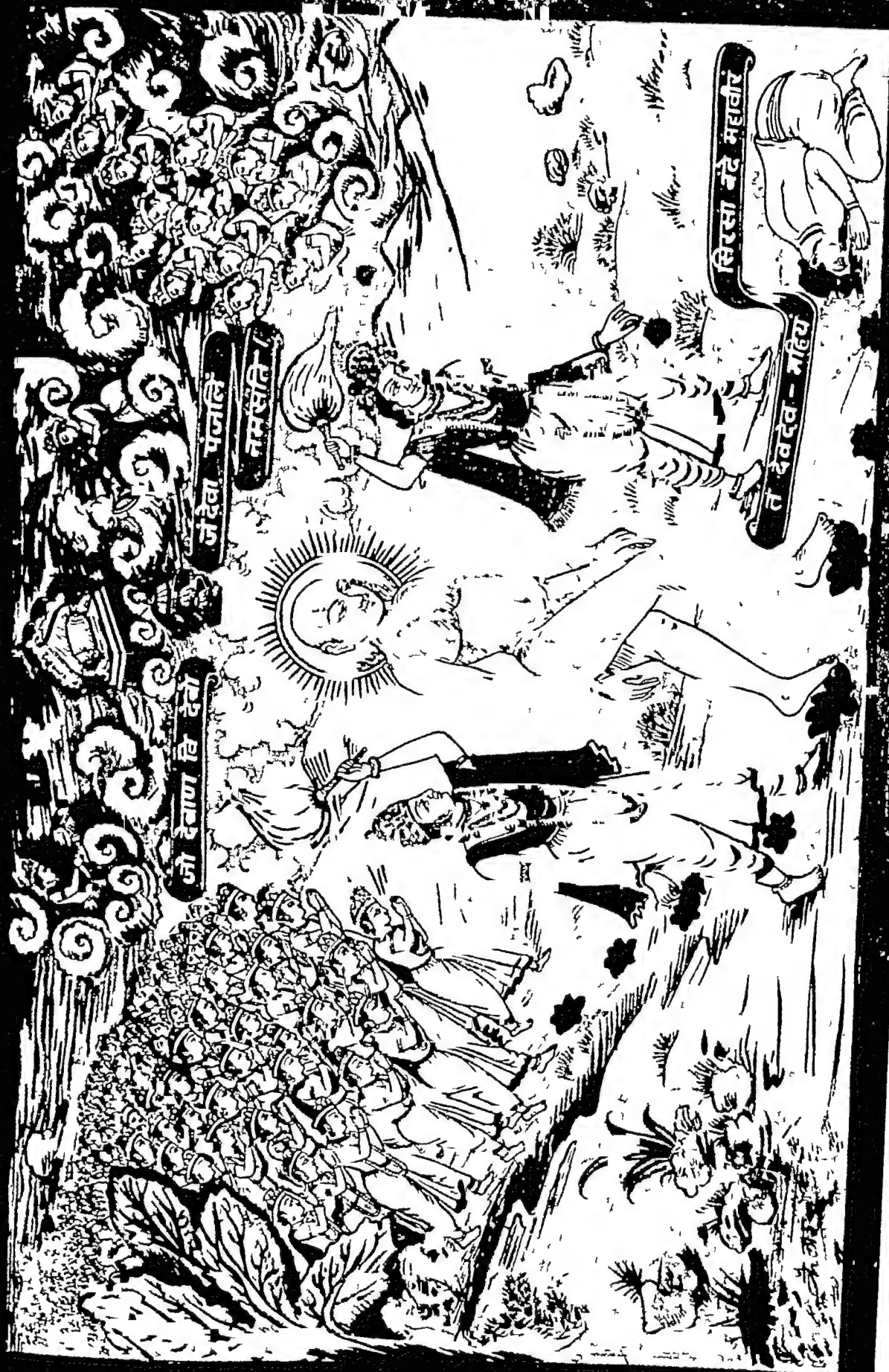
અણાર્યારો-અણેચ્છઅવ્વો

અ-સાવગપાણો

નાણે-દંસણે-ચરેત્તાચરેત્તે

સુણ-સામાહણ

અર્થાત્ (૧) જે મે દેવસિક અતિથાર ક્રાધિક શ્રુત-સામાયિક સંગથી કર્યા અને (૨) ચાગિત્રસામાયિકમાં ત્રણ ગુમિનું. શ્રાવક ધર્મનું જે કાંઈ ખંડુ નિર્વાણું, તરસ મિથ્યામિ દુકકડ, તત્સાબધી માથું દુષ્ટત મિથ્યા યાઓ, એની મને ધૂણા મંતાપ થાય છે. આમા પણ ૧લા વિભાગમા છેડે ‘નારે દસાણે’ એ પાંચ પદ છે એના દેહકની સાથે (અર્થાત્ જ્ઞાન સાથે દર્શન સાથે) ‘ક્રાધિક-વાધિક-માનસિક ઉત્સૂત્ર ઉત્તમાર્ગ વગેરે દેહ અસાવગપાણિઓ સુધીના અથા અતિથાર પદ નેડી દેહકના આ અતિચારો સમરોને એનો મિથ્યા દુષ્ટત દેવોનો છે.

इक्कांवि नमुक्कारो

जिणवैरवराहरा वंत्तमाणररा

‘સિદ્ધાણં’ ગાથા-૩. ‘ઈકેકો વિ૦’ અને ‘સાતલાખ૦’ સૂત્રો

इवको वि ननुक्कारो जिणवरवसहस्स वद्धमाणस्स । संसारसागराओ, तारेइ नरं व नारिं वा ।।

(અર્થ -) જિનવર (કેવળજ્ઞાનીઓ) મા પ્રધાન વર્ધમાન સ્વામીને (કરેલ) એક પણ (સામર્થ્યોગનો) નમસ્કાર નર ના નારીને સંસારસાગરથી તારી દે છે

(ચિત્રસમજ -) આ ગાથા બોલતા, ચિત્ર મુજબ નીચે મુવર્ણકમળ પર કેવળજ્ઞાની મહર્ષિઓને ‘જિનવર’ તરીકે દેખવાના (‘જિન’ =ગગદ્વેષને જિતનાર અવધિજ્ઞાની વગેરે, એમાં ‘વર’=શ્રેષ્ઠ, તે કેવળજ્ઞાની) એમના ઉપર જિનવર-ગૃપભ (શ્રેષ્ઠ પ્રધાન) મહાવીર સ્વામીને અષ્ટપ્રાતિહાર્ય યુક્ત અને દેવ-દેવેન્દ્રથી પૂજાતા તથા પાછળ ઉજાગે નમસ્કાર કરતા ક્ષપકશ્રેણી-કેવળજ્ઞાન પામવા દ્વારા ઉચિ મોક્ષ પામેલા દેખાય.

નમસ્કારગદિ કોઈ પણ સાધનાનો ધર્મયોગ ત્રણ કક્ષાનો હોય. (૧) પહેલો ઈચ્છાયોગની કક્ષાનો, જેમાં નમસ્કારગદિ નિરાશસભાવે કરવાની માત્ર ઈચ્છા બળવાન હોય, બાકી સાધના વિવિધધાનમાં કાળાદિની ખામીવાળી અને નિદ્રા-વિકથાદિ પ્રમાદવાળી ચાલતી હોય. (૨) બીજી કક્ષાનો યોગ ‘શાસ્ત્રયોગ’ છે એમાં ચાત્રિત્ત્વાવ સાથે તીવ્ર શ્રદ્ધા-સાવેદન હોય અને બગબર શાસ્ત્રોક્ત વિધિવિધાનનું પાલન તથા અ-પ્રમાદ હોય (૩) ત્રીજી કક્ષા સામર્થ્યયોગની, એમાં ૮માં ગુણસ્થાનકનું અપૂર્વ સામર્થ્ય પ્રગટી અપૂર્વ સ્થિતિદાતાદિ પાપ અપૂર્વક્રમ કરવામાં આવે એથી અવશ્ય અતર્મુદુર્તમાં ક્ષપકશ્રેણી માંડી ઘાતીકર્મ નાશ કરી કેવળજ્ઞાન પમાય માટે અહીં આવા સામર્થ્યયોગની કક્ષાના એક નમસ્કારને તારનારો કહ્યો

‘સાતલાખ૦’

સાત લાખ પૃથ્વીકાય	ચૌદ લાખ મનુષ્ય
” ” અપકાય	એવાંકારે ચોરાશી લાખ
” ” તેડકાય	જીવયોનિમાહિ માહરે
” ” વાડકાય	જીવે જે કોઈ જીવ
દસ લાખ પ્રત્યેક	હળ્યો હોય, હળાવ્યો
વનસ્પતિકાય	હોય, હળતી પ્રત્યે અનુ-
ચૌદ લાખ સાધારણ	મોઘો હોય તે સર્વિ હુ
બે લાખ વેદન્દ્રિય	મન-વચન - કાયાએ
વનસ્પતિકાય	કરી મિચ્છામિ દુવકડં ।
” ” તેન્દ્રિય	
” ” ચક્રરિન્દ્રિય	
ચાર લાખ દેવતા	
” ” નારકો	
” ” તિર્યંચ પંચેન્દ્રિય	

પહેલે પ્રાણાતિપાત૦

(૧૮ પાપસ્થાનક૦) સૂત્ર

પહેલે પ્રાણાતિપાત	
બીજે મૃષાવાદ	અગિયારમે દ્વેષ
ત્રીજે અદત્તોદાન	બારમે કલહ
ચોથે મૈથુન	તેરમે અભ્યાધ્યાન
પાંચમે પરિગ્રહ	ચૌદમે પૈશુન્ય
છટ્ઠે ક્રોધ	પદરમે રતિ-અરતિ
સાતમે માન	સોલમે પર-પરિવાદ
આઠમે માયા	સત્તરમે
નવમે લોભ	માયા મૃષાવાદ
દસમે રાગ	અઢારમે
	મિથ્યાતેવશત્ય
એ અઢાર પાપસ્થાનકમાંહે મારે જીવે	
જે કોઈ પાપ સેવ્યું હોય, સેવરાવ્યું	
હોય, સેવતા પ્રત્યે અનુભોયું હોય તે સર્વિ	
હુ મનવચન કાયાએ કરી મિચ્છામિ દુવકડં ।	

‘સિદ્ધાંત’ સૂત્ર ગાથા-૪ (ને.ત્રિસ્તુતે) અને ‘ભરહેસર સજઝાય’ સૂત્ર

ઋજ્જતસેલ-સિંહેરે દેવલા-નાણં નિસીંહ્યા જસ્સ ।

તં ધમ્માચકકવદ્દ અરેદ્ધતેનિ નમસામિ ॥૪॥

(અર્થ —) ગીરનાર પર્વતના શિખર ઉપર જેમની દીક્ષા કેવળજ્ઞાન અને મોક્ષ થયા, તે ધર્મચક્રવર્તી શ્રી નેમનાથ સ્વામીને હું નમસ્કાર કરુ છુ.

(ચિત્રસમજ -) અહીં ચિત્રાનુસાર, આપણે આ ગાથા બોલતા ગીરનાર પર્વત પરના વિશાળ સહસ્ત્રાશ્ર પત્નમા શ્રી નેમનાથ પ્રભુના દીક્ષા-કેવળજ્ઞાન-મોક્ષ એ ત્રણ કલ્યાણક પ્રસાદ કરવાથી નજર સામે લાવવાના એ એકી સાથે જોવા છે માટે વનમા ત્રણ કોલમ પાડવાના

(૧) પહેલામા પ્રભુ કેશલેચ કરતા અને આગળ જવજ્ઞવના સામાયિકની ભીમ પ્રતિષ્ઠા કરતા દેખાય (૨) બીજામા ગોદોહિકા આસને શુકલધ્યાનથી કેવળજ્ઞાન પામતા અને આગળ સમવસરણ પર બિરાજેલા દેખાય (૩) ત્રીજામા નિર્વાણ પામેલા પ્રભુનો આભાષણે અલકૃત દેહ દેવોથી અગ્નિ-અસ્કાર પામતો દેખાય. (ચિત્રમા પ્રભુને મુખ્ય દેખાડવા આકૃતિ મોટી દેખાડવાથી બીજી ઓછી દેખાડ્યું છે પરંતુ આપણે, લેચ દશ્ય આગળ સામાયિક પ્રતિષ્ઠા દશ્ય, ત્યા કોડો દેવા મનુષ્યો, પાસે ધિગિદ્ધિમા અગમ્યતા અવેશતના આભાષણ, દેવાન્ત્રિનોના નાદ વગેરે જોવાનું. સમવસરણની પાછળ ધ્યાનસ્થ પ્રભુ જોવાના અને સમવત ૫૨ ૧૨ પર્ષદા આદિ તથા અગ્નિ-અસ્કારની પાછળ ધ્યાનસ્થ, પ્રભુની આત્મજ્યોતિ મોક્ષમાં જતી જોવાની, કોડો દેવોને નાથ વિહુલા બનવાથી શોકમગ્ન બનેલા જોવાના

ભરહેસર વાહુબલી, અમયકુમારો અ હંડણકુમારો, સેરેઓ અણેઆડત્તો, અહમત્તો નાગદત્તો અ ॥૧॥
મેઅજ્જ થૂલભદ્દો, વયરેસી નંદેસેણ સીહગેરે, કયવન્તો અ સુક્કોસલ, પુંડેરેઓ કેસે કરકંઙૂ ॥૨॥
હલ્લ વેહલ્લ સુદંસણ, સાલ મહાસાલ સાલેભદ્દો અ, મદ્દો, દસણ મદ્દો, પસણ ચંદો અ જસમદ્દો ॥૩॥
જંબુપહૂ વંકચૂલો ગયસુકુમાલો અવંતેસુકુમાલો, ધન્નો ઇલાહપુત્તો, ચેલાહપુત્તો અ વાહુમુણી ॥૪॥
અજ્જગેરે અજ્જરેવિલય, અજ્જસુહત્થો ઉદાયગો મળગો, કાલયસૂરે સંવો, પજ્જુણો મૂલદેવો અ ॥૫॥
પમવો વેળહુકુમારો, અહકુમારો વહપ્પહારી અ, સિજ્જંસ કૂરગઙૂ અ સેજ્જંભવ મેહકુમારો અ ॥૬॥
એમાહ મહાસત્તા, દેતુ સુહં ગુણગેરેહં સંજુત્તા, જેસ નામગહણે, પાવપંધા ચેલયં જંતે ॥૭॥
સુલસા ચંદનનાલા, મળોરમા મયણરેહા દમયંતી, નમયાસુંદરી સીયા, નંદા મદ્દા સુમદ્દા ય ॥૮॥
રાહમઈ રેસિદત્તા, પડમાવઈ અંજણા સેરેદેવી, જેટ્ઠ સુજેટ્ઠ મેગાવડ, પમાવઈ, ચિલ્લણાદેવી ॥૯॥
બંભી સુંદરી રૂપ્પણી, રેવડ કુંતી સેવા જયતી ય, દેવડ દોવડ ધારણી, કલાવઈ દુપ્પદૂલા ય ॥૧૦॥
પડમાવડ ય ગોરી, ગંધારી લવ્વમણા સુસોમાયઃ જંદુવઈ સચ્ચમામા, રૂપ્પેણે કળ્હટ્ઠમહેસીઓ ॥૧૧॥
જવલા ય જવલેદિન્ના, મૂઆ તહ ચેવ મૂઅદિન્ના ય, સેણા વેણા રેણા, મદ્દણીઓ થૂલમદ્દસ્સ ॥૧૨॥
ઇચ્ચાઈ મહાસદ્દઓ, જયંતે અકલંક-સીલકલિઓ, અજ્જ વેવજ્જડ જાસે, જસપડ્દહો તિહેઓ સયલે ॥૧૩॥

उज्जितसेल - सिद्धरे

विक्रवा

जाण

निमीदिया

तं धम्मचक्खवट्ठीं अरिहणेमि नमं स्यामि

सिद्धासिद्धिममदिसंतु

श्रीअष्टापदजी महातीर्थ

जगचिंतामणिजगनाह

अद्वावय-संठवियख

रत्नारि-अह-
दस-दोय
वंकिग

સિદ્ધાંત' ગાથા-૫ (અષ્ટાપદ સ્તુતિ)

ચત્તારિ-અદ્વૈત-દસ-દોય વંદિયા જિણવરા ચડવોસં
પરમદૂઠ નિદ્વિંચદ્વૈત સિદ્ધાંત સિદ્ધિ સમ દિસન્તુ ॥૫॥

(અર્થ - અષ્ટાપદે ચારે દિશામાં ક્રમશઃ)

૪-૮-૧૦-૨ જિનેશ્વરો વદન કરાયા, જેમને
પરમાર્થથી (વાસ્તવમાં) ઈષ્ટપૂર્ણ થઈ ગયા છે
એવા સિદ્ધો મને મોક્ષ આપો

(ચિત્રસમજ-.) અહીં ચિત્રાનુસાર, અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર મોટું ચોમુખ સુવર્ણમંદિર નજરે આવે એમાં ચારે દિશામાં ૨૪ ભગવાનની પોત પોતાની શરીર ઊંચાઈ જેટલી ક્રમશઃ ૪-૮-૧૦-૨-ગતમય મૂર્તિઓ છે એમને આપણે વદન કરીએ. પગી આપણે ઊંચે સિદ્ધશિલા પર દૃષ્ટિ નાખી કૃતકૃત્ય સિદ્ધાર્થ થઈ ગયેલા આ ૨૪ પ્રભુ અને બીજા સિદ્ધોને હાથ જેડી પ્રાર્થના કરવાની કે આપણને મોક્ષ આપે આમને વાસ્તવમાં હવે કશું ઈષ્ટ સાધવાનું બાકી નથી બધું સિદ્ધ થઈ તૃપ્ત થઈ બેઠા છે નમન-વંદન કરતા આપણે દરેક પ્રભુને ચરણે આપણું મસ્તક નમેવું દેખવાનું

‘વેયાવચ્ચગરાણં’ સૂત્ર

વેયાવચ્ચગરાણં સંતિગરાણં સમ્માદિદ્વિં-સમાહિ-
ગરાણં કરેમિ કાઉસ્સગ્ગં (અન્નત્થં)

(અર્થ -) વેયાવચ્ચ કરનાર શાંતિ કરનાર અને
સમ્યગ્દષ્ટિને સમાધિ કરનારના નિમિત્તે
કાઉસ્સગ્ગ કરું છું

(સમજ .-) આ કાઉસ્સગ્ગનું તાત્પર્ય આ છે કે આથી કાઉસ્સગ્ગ કરનારને એક એવું શુભ ઉત્પન્ન થાય છે કે જે દેવતાને વેયાવચ્ચ-શાંતિ-સમાધિ કરવા પ્રેરે છે, (જેમકે આપણું યજ્ઞનામકર્મ બીજાને આપણો યજ્ઞ ગાવા પ્રેરે) નહિતર આ કાયોત્સર્ગ કરવાનું કોઈ ક્ષણ ન રહે, કેમકે એથી કાઈ બધા દેવાને સીધા વેયાવચ્ચ આદિનો ઉપયોગ (વિચાર) આવે એવો નિયમ નથી એ તો માનવું જ પડે કે કાયોત્સર્ગથી તો સીધું આપણને શુભ ઉત્પન્ન થાય, પછી એ કામ કરે ‘લલિત-વિમ્ભગ’ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે આવું શુભ ઉત્પન્ન થવામાં આ સૂત્ર જ પ્રમાણ છે સૂત્ર બોલતા આપણે આ ઉદ્દેશ રાખવાનો કે કાયોત્સર્ગથી વેયાવચ્ચી દેવાને વેયાવચ્ચ આદિનો ભાગ જાગે

(‘જયવીગય’સૂત્રનું પૃ ૨૬થી ચાલુ)

પ્રભુ દેખવાના એમની ચરણસેવા માગવાની *(૧૦ થી ૧૩) ‘ચિત્રમાં કંઈ નીચે બતાવ્યા મુજબ પ્રભુને પ્રણામથી ‘દુક્રમ્-કમ્પઓ’માં ભાવદુ ખો ઈર્ષ્યા-દીનતા, ગર્વ, ચિંતા, મનને ઓછું આવવું, કામ-ક્રોધ-લોભ વગેરે જોઈ એનો ક્ષય ઈચ્છવાનો ૦(૧૧) ‘કમ્પઓ’માં કર્મનિર્જરાકારી બાહ્ય-આભ્યન્તર તપ સાધના અને ગજસુકુમાર-ખંધકમુનિ-આદિની જેમ ઉપસર્ગ-પરીસહસહન જોઈ એની આશંસા કરવાની (૧૨) ‘સમાહિમણ’માં અતિમ અવસ્થા અને એમાં પરમેષ્ઠી-ધ્યાન સર્વ-મૈત્રી આદિ મુક્ત ચિત્તસમાધિ સાથે મરણ દેખાય, એવું સમાધિમરણ માગવાનું (૧૩) ‘બોહિલાભો’માં પરભવે બોધિલાભ યાને સમ્યગ્દર્શન શ્રાદ્ધ-જ્ઞાન-ચારિત્ર સ્વરૂપ જૈનધર્મ જોવાનો, એની ઉત્કટ અભિલાષા કરવાની પૃ ૨૬ની સામે ચિત્રમાં આ ૧૩ માગણી-આશંસાના પ્રતીક-પ્રસંગ આપ્યા છે તે મુજબ નજર સામે લાવી એમાંથી અપ્રથસ્તની અનિચ્છા અને પ્રથસ્તની આશંસા કરવાની

* ‘સર્વ મંગલ’ ગાથા વખતે ચિત્રમાં વચ્ચે પ્રભુની નીચે બતાવ્યા મુજબ ચતુર્વિધ સાધ, પરમાત્મા, જિન-મંદિર-જિના-ગમ અને દર્શન જ્ઞાનચારિત્રસ્વરૂપ જૈન શાસન જોવાનું, ને ‘અહો! એ સર્વમંગલમાં માગલ્ય પૂરનારું, સર્વકલ્યાણનું કારણ, સર્વધર્મોમાં પ્રધાન જૈનશાસન કેવું જયવતું!’ એમ આલહાદ અનુભવવાનો.

જય વીયરાય૦ (પ્રણિધાન) સૂત્ર

(સૂત્ર:-)

- (૧) જય વીયરાય જગગુરુ ! હોડ મમં તુહ પમાવઓ મયવં ।
 'મવનિવ્વેઓ' મગ્યાણુસારિઆ ષ્ટટ્ઠ-ફલ-સિદ્ધી ॥
- (૨) 'લોગવિરુદ્ધ'વાઓ 'ગુરુજનપૂઆ' પરત્થ કરણં ચ 'સુહુગુરુજોગો' 'તત્ત્વયણસેવણા' આમવમલંડા ॥
- (૩) વારિજ્જહ જહ વિ નિયાણ-વંધણં વીયરાય ! તુહ સમયે ।
 તહ વિ મમ હુંજ 'સેવા' મવે મવે તુહ ચલણાણં ।
- (૪) ^{૧૦}દુક્ષવલ્લઓ ^{૧૧}કામવલ્લઓ ^{૧૨}સમાહિ-મરણં ચ ^{૧૩}વોહિલામો અ ।
 સંપજ્જહ મહ એયં તુહ ણાહ ! પણામ-કરણેણં ।
- (૫) સર્વમંગલમાંગલ્યં સર્વકલ્યાણકારણં ।
 પ્રધાનં સર્વધર્માણાં જેનં જયતિ રાસનમ્ ।

(૧-૨) હે વીતરાગ ! હે જગદ્ગુરુ ! (મારા આત્મામાં) તમારો જય હો હે ભગવાન ! તમારો (અવિત્ય) પ્રભાવથી મને ૧સંસાર પ્રત્યે વેગગય હો, ૨તત્ત્વાનુમાર્ગિતા હો, (૩ધર્મા-રાધન સ્વચ્ચતાથી ચાલે એવી) ઈષ્ટ ક્ષણની મિદ્ધિ હો, ૪લોકમહલેશ્વકારી લોકવિરુદ્ધ પ્રવૃત્તિનો ત્યાગ હો, (૫માતા-પિતાદિ) પૂજ્યજનોની સાદર સેવા હો, ૬પરહિતકરણ (પરોપકાર) હો ;

૭સચ્ચારિત્રસંપન્ન ગુરુનો યોગ હો, ૮એમની આજ્ઞાનું પાલન હો આ સંસાર-પર્યંત હો.

(૩) હે વીતરાગ ! જો કે આપના આગમમાં નિષ્ણા (આશયા) કરવાની મનાઈ કરેલી છે, તો પણ (આ મારી આશયા છે કે) ૯ જનમ જનમ મને આપના ચરણોની સેવા હો

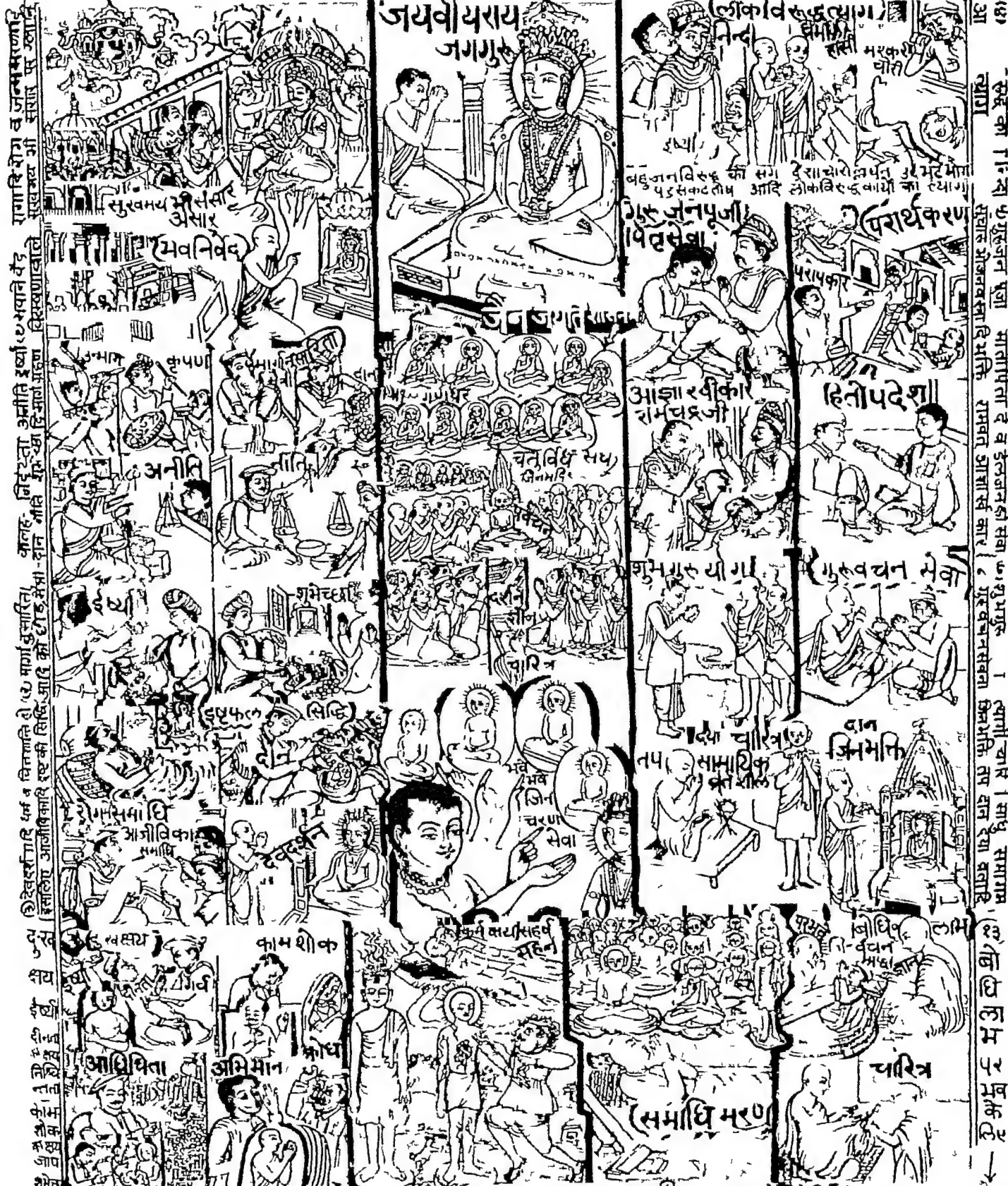
(૪) હે નાથ ! આપને પ્રણામ કરવાથી મારે ૧૦દુઃખક્ષય ૧૧કર્મક્ષય, ૧૨સમાધિકમરણ, ને ૧૩ ભોધિલાભ પ્રાપ્ત હો.

(૫) સર્વમંજળોની મંજળતાકર, મમસ્ત કલ્યાણોનું કારણ, (ને) સકલ ધર્મોમાં શ્રેષ્ઠ જૈન યાસન જ્યવંતુ છે

ચિત્રમમજ- ચિત્રમાં મથાળે વચમાં બતાવ્યા મુજબ, આ સૂત્ર બોલતાં, પ્રભુ સામે દેખાય અને આપણે લલાટે અજ્ઞવિ લગાડી પ્રભુના પ્રભાવે 'આ ૧૩ વસ્તુ મારે જોઈએ, એવી ઉક્તિ અભિલાષા (આશસા) કરવાની * (૧) 'ભવનિવ્વેઓ'મા ચિત્રમાં પહેલા કોલમમાં બતાવ્યા મુજબ દેવમાનવનો સુખમય સંસાર સામે દેખાય; એ પણ જન્મમૃત્યુની વિટબણાથી અકાળે લાગે એવી આશસા કરવાની * (૨) 'મગ્યાણુમાર્ગિયા' = તત્ત્વાનુમાર્ગિતામાં કલહ-નિર્દયતા-અનીતિ-ઈર્ષ્યાદિ ઉન્માર્ગ અને તત્ત્વહીન વાતોનો રસ મૂકી મેત્રી-દયાદાન-નીતિ-શુભેચ્છાદિ તથા તત્ત્વવાળી વાતોનો રસ ઈચ્છવાનો * (૩) 'ઈષ્ટલ-મિદ્ધિ'મા જોયી યાતિથી દેવદર્શનાદિ આગધના થાય એવી ચિત્તસમાધિને પ્રેરક આજીવિકા-તીવ્રવેદનાની યાતિ આદિ ઈષ્ટક્ષણ ઈચ્છાય છે. * (૪) ચિત્રમાં પ્રભુની પાછળના કોલમમા છે તેમ 'લોગવિરુદ્ધચ્ચાઓ'મા જુગાર-ખરકર્મ-મરકી આદિ (લોક-વિરુદ્ધ) લોકને સંકલેશકારી પ્રવૃત્તિનો ત્યાગ ઈચ્છવાનો * (૫) 'ગુરુજણપૂઆ'મા પૂજ્ય માતાપિતાદિને વિદ્યાગુરુ-ધર્મ-ગુરુના આદર મહિત વિનય-સેવા-આજ્ઞાસ્વીકાર સામે દેખાય; એ ઈચ્છવાના * (૬) 'પરત્થકરણ'મા દાન-ધર્મસ્થાનનિર્માણ-સેવા-હિતોપદેશ-પરદુ ખનિવાગણુ આદિ પરોપકાર સામે દેખાય, એ ઝંખવાનો * (૭) 'સુહુગુરુજો'માં કંચન-કામિનીના ત્યાગી પંચમહાવ્રતધારી મચ્ચાત્રીગુરુમુનિ મન સામે આવે, એમનો યોગ ઝંખવાનો * (૮) 'તત્ત્વયણસેવા'માં ગુરુ-ઉપ-દેશશ્રવણ-ઉપામના અને ગુરુકથિતદયા ક્ષમાદિસદ્ગુણ દાન-શીલ-તપ-સામાયિક રાંધમ જિનભક્તિ-સાધુસેવાદિ નજર સામે આવે, એની આશંસા કરવાની આ આકે ૧ સંસારપર્યંત ઈચ્છવાના * (૯) ચિત્રમાં વચ્ચેના કોલમમાં નીચે બતાવ્યા પ્રમાણે, 'વારિજ્જહ' જાથાથી આંખ મીંચી હવે પછીના ભવોના કુંડાળાઓમાં

(અનુસંધાન જુઓ પાનુ ૨૫)

हे वीतराग जगद्गुरु! आप मेरे दिलमें विजय पाएँ। हे भगवंत! आपके प्रभाव से मुझे हो, भवनिर्वेद...

आधि-चिन्ता क्षय, क्रोधादि दुःखक्षय, कामसंयम, गजसुकुमाल, ११२, समाधि मरण, अन्तर्धर्म, जोधि-जैन धर्म, शास्त्रचित्तन, प्रभुशरण, समता, सौम्यता, मेत्री, स्वधक, शालिभद्रवत्, सहस्रसहन, परमेश्वर, ध्यानयुक्त, समाधि, स्वोकार, दर्शन

જય વીયરાય૦ (પ્રણિધાન) સૂત્ર

(સૂત્ર:-)

- (૧) જય વીયરાય જગગુરુ ! હોઝ મમં તુહ પમાવઓ મયવં ।
'ભવનિવ્વેઓ' મગ્યાણુસારિઆ ષ્ઠટ્ઠ-ફલ-સિદ્ધી ॥
- (૨) 'લોગવિરુદ્ધચ્ચાઓ' ગુરુજણપૂઆ 'પરત્ય કરણં ચ' સુહગુરુજોગો 'તત્ત્વયણસેવના આમવમલંકા ॥
- (૩) વારિજ્જહ જહ વિ નિયાણ-બંધણં વીયરાય ! તુહ સમયે ।
તહ વિ મમ હુજ્જ 'સેવા મવે મવે તુમ્હ ચલણાણં ।
- (૪) ^{૧૦}દુવલ્લવલ્લઓ ^{૧૧}કામલ્લઓ ^{૧૨}સમાહિ-મરણં ચ ^{૧૩}બોહિલામો અ ।
સપજ્જહ મહ એયં તુહ ણાહ ! પણામ-કરણેણં ।
- (૫) સર્વમંગલમાગલ્યં સર્વકલ્યાણકારણં ।
પ્રધાનં સર્વધર્માણાં જૈનં જયતિ શાસનમ્ ।

(૧-૨) હે વીતગગ ! હે જગદ્ગુરુ ! (માગ આત્મામાં) તમાગે જય હો. હે ભગવાન ! તમાગ (અધિત્ય) પ્રભાવથી મને વશંસાર પ્રત્યે વેશગ્ય હો, રતત્ત્વાનુસાગિતા હો, (ઉધર્મ-રાધન સ્વસ્થતાથી ચાલે એવી) ઈષ્ટ કૃણની મિદ્ધિ હો, જલોકસંકલેશકારી લોકવિરુદ્ધ પ્રવૃત્તિનો ત્યાગ હો, (પમાતા-પિતાદિ) પૂજ્યજનોની સાદર સેવા હો, દુષ્કલિતકરણ (પરોપકાર) હો ,

ઉસચ્ચાગિત્રસપન્ન ગુરુનો યોગ હો, ટએમની આજ્ઞાનુ પાલન હો આ સંસાર-પર્યંત હો

(૩) હે વીતરાજ ! જો કે આપના આગમમાં નિયાણા (આશસા) કરવાની મનાઈ કરેલી છે, તો પણ (આ મારી આશસા છે કે) હ જનમ જનમ મને આપના ચરણોની સેવા હો

(૪) હે નાથ ! આપને પ્રણામ કરવાથી મારે ૧૦દુ ખલ્લય ૧૧કર્મખલ્લ, ૧૨સમાધિકમગ્નુ, ને ૧૩ બોધિલાભ પ્રાપ્ત હો

(૫) સર્વમંગલોની મંગળતાડપ, સમસ્ત કલ્યાણોનું કાગલ, (ને) સકલ ધર્મોમાં શ્રેષ્ઠ જૈન શાસન જ્યવંતુ છે

ચિત્રસમજ- ચિત્રમા મથાગે વચમા બતાવ્યા મુજબ, આ સૂત્ર ભોલતા, પ્રભુ સામે દેખાય અને આપણે લલાટે અંજલિ લગાડી પ્રભુના પ્રભાવે 'આ ૧૩ વસ્તુ મારે જોઈએ, એવી ઉત્કટ અભિલાષા (આશંસા) કરવાની * (૧) 'ભવનિવ્વેઓ'મા ચિત્રમા પહેલા કોલમમાં બતાવ્યા મુજબ દેવમાનવનો સુખમય સંસાર સામે દેખાય, એ પણ જન્મમૃત્યુની વિટબણાથી અકાગે લાગે એવી આશસા કરવાની * (૨) 'મગ્યાણુસારિયા' = તત્ત્વાનુસાગિતામાં કલહ-નિર્દયતા-અનીતિ-ઈર્ષ્યાદિ ઉન્માર્ગ અને તત્ત્વહીન વાતોનો રસ મૂકી મેત્રી-દયાદાન-નીતિ-શુભેચ્છાદિ તથા તત્ત્વવાણી વાતનો રસ ઈચ્છવાનો * (૩) 'ઈષ્ટલ્લ-સિદ્ધિ'માં જોયી શાંતિથી દેવદર્શનાદિ આરાધના થાય એવી ચિત્તસમાધિને પ્રેરક આજીવિકા-તીવ્રવેદનાની શાંતિ આદિ ઈષ્ટકૃણ ઈચ્છાય છે * (૪) ચિત્રમા પ્રભુની પાછળના કોલમમાં છે તેમ 'લોગવિરુદ્ધચ્ચાઓ'માં જુગાર-ખરકર્મ-મશ્કરી આદિ (લોક-વિરુદ્ધ) લોકને સંકલેશકારી પ્રવૃત્તિનો ત્યાગ ઈચ્છવાનો * (૫) 'ગુરુજણપૂઆ'માં પૂજ્ય માતાપિતાદિને વિદ્યાગુરુ-ધર્મ-ગુરુના આદર સહિત વિનય-સેવા-આજ્ઞાસ્વીકાર સામે દેખાય, એ ઈચ્છવાના * (૬) 'પન્થકરણ'માં દાન-ધર્મસ્થાનનિર્માણ-સેવા-હિતોપદેશ-પગદુ ખનિવારણ આદિ પગેપકાર સામે દેખાય, એ ઝખવાનો * (૭) 'સુહગુરુજોગો'માં કંચન-કામિનીના ત્યાગી પંચમહાવ્રતધારી મચ્ચાગિત્રીગુરુમુનિ મન સામે આવે, એમનો યોગ ઝખવાનો * (૮) 'તત્ત્વયણસેવા'માં ગુરુ-ઉપ-દેશશ્રવણ-ઉપાસના અને ગુરુકથિતદયા ક્ષમાદિસદ્ગુણ દાન-શીલન-તપ-સામાયિક-સંયમ જિનભકિત-સાધુસેવાદિ નજી સામે આવે, એની આશંસા કરવાની આ આકે ય સંસારપર્યંત ઈચ્છવાના. * (૯) ચિત્રમાં વચ્ચેના કોલમમા નીચે બતાવ્યા પ્રમાણે, 'વારિજ્જહ' ગાથાથી આખ મીચી હવે પછીના ભવોના કુઝાળાઓમાં

• भवनिर्वेद..

(लोकविरुद्धतायाग)

लोकविरुद्धता

आदि का त्याग

बहुजनविरुद्धता का संग देखा चारों ओर पतन उदभूत भोग
पुत्रसकटताम आदि लोकविरुद्धताओं का त्याग

गुरु जैन पूजा
पितृ सेवा

परार्थकरण

परिपक्व

आज्ञा स्वीकार

विभक्ति

विभक्ति

प्रा. न. सि. व. २५

तपः सामायिकः

दान
जिनभक्ति

मुद्रा

अवनत
मुद्रा

पहला आकर्त

३

दूसरा आकर्त

४

प्रक्षाल अगिधिक
पूजा

५

तिसरा पूजा

६

रवीश्वर के
पहला अर्घ्य-
वर्तुल

मे उलफि

८

વાંદણા (બૃહદ્ ગુરુવંદન) સૂત્ર અને વિવિધ મુદ્રાઓ

સૂત્ર:-)

ઇચ્છામિ લ્હમાસમણો વંદિઁ
જાવણિજ્જાએ નિસીહિયાએ
અણુજાણહ મે મિહમ્માહં
નિસીહિ

અ..હો, કા..યં, કા..ય
સંકાસં, લ્હમણિજ્જો મે કિલામો

(અર્થ:-) હે ક્ષમાશ્રમણ ! હું શક્તિ
સમન્વિત થઈ, (પ્રમાદપાપક્રિયાથી
શરીરને) ઉઠાવી, વદન કરવા ઈચ્છુ
છું (ગુરુ કહે 'છ દેણુ') *મને પરિમિત
અવગ્રહ (માં પ્રવેશ અને કાયસ્પર્શ)
ની અનુક્ષા આપો (ગુરુ કહે 'આણુ-
જ્જામિ') *નિમીહિ' અર્થાત્ સર્વ
અશુભ વ્યાપારનો ત્યાગ કરીને હું
પ્રવેશ કરું છું, *અ હો' યાને
આપની નીચેની 'કા ય, કાયા (ચગ્ણુ)
ને, 'કા ય' (મારી) કાયા (હાથ ને
શિર) નો, 'સંકાસં'-સ્પર્શ કગવી
વહુ છું આપને (સ્પર્શ થી થયેલ)
કષ્ટ-દુષ્ણની ક્ષમા માંગું છું (કષ્ટ
આપે નભાવવા યોગ્ય છે)

અપ્પકિલંતાણં વહુસુમેણ
મે રાહ વહ્વકંતા ?

(દિવસો વહ્વકંતો ?)

જ...તા...મે ?

જ..વ..ણિ જ્જં ચ...મે ?

લ્હામેમિ લ્હમાસમણો

રાહયં (દેવસિયં) વહ્વકમં

(હવે ગુરુને ૩ પ્રશ્ન.-)

આલ્પ ખેદવાળા (ખેદગ્રહિત)
આપને ગત્રિ (દિવસ) બહુ (શુભ)
સુખ પૂર્વક પચાગ થઈ ? (ગુરુ
'તહત્તિ')

આપની સમયયાત્રા (સુખરૂપ
ચાલે છે ?) ગુરુ તુલ્લભં પિવટ્ટએ?)

એ આપને યાપનીયતા (ઈદ્રિય
મનની વ્યાકુળતા ગ્રહિત શરીરે ઉપ-
શાતતાદિથી યુક્તતા) છે ?

હે ક્ષમાશ્રમણ ! રાત્રિ (દિવસ)
અંબ ધી (મારા કર્તવ્યમાં સ્ખલનારૂપ)
અપગધની ક્ષમા માંગું છું

(ગુરુ કહે 'અહમવિ ખામેમિ')

આવસ્સિયાએ, પહિવકમામિ
લ્હમાસમણાણં રાહયાએ (દેવસિ-
યાએ) આસાયણાએ
તિત્તોસન્નયરાએ જં કિંચિ
મિચ્છાએ મણદુવ્વકડાએ વય-
દુવ્વકડાએ કાયદુવ્વકડાએ
કોહાએ માણાએ માયાએ લોમાએ
સવ્વકાલિયાએ સવ્વમિચ્છોવ-
યારાએ સવ્વધમ્માહ્વકંમણાએ ।
આસાયણાએ જો મે અહ્યારો
કઓ તરસ લ્હમાસમણો પહિ-
વ્વકમામિ નિદામિ ગરિહામિ
અપ્પાણં વોસિરામિ ।

આવશ્યક ક્રિયા માટે (અવગ્રહથી બહાર
જઈ છું) આપ ક્ષમાશ્રમણની પ્રત્યે
(મારાથી થયેલ) રાત્રિસંબંધી ઉત્તમાથી
ગમે તે આશાતનાથી હું પાછો ફરું
છું. (વિશેષતાએ, અસદ્ આલબન
લઈને) *જ કિંચિ 'જે કાઈ મિથ્યા
ભાવથી મનની (દ્વેષાદિ નિમિત્ત) દુષ્ટ

વિચારણારૂપ, વચનની (અગભ્યાદિ) દુષ્ટ ભાષણપ્રવૃત્તિરૂપ, ને કાયાના (નિકટ જનુ-ઊભા રહેલું ઈત્યાદિરૂપે) દુષ્ટ વર્તવ
રૂપ, 'કોહાએ' કોષ સ્વરૂપ, માનસ્વરૂપ, માયાસ્વરૂપ, લોભસ્વરૂપ, * 'સવ્વકાલિં' સર્વકાળ રામ ધી થયેલી, સર્વ
મિથ્યા (માયાકપટાદિભર્યા) આચરણસ્વરૂપ, અને સર્વપ્રકારના ધર્મ (૮ પ્રવચનમાતા યા સામાન્યથી કર્તવ્ય)ના ઉલ્લંઘન
રૂપ આશાતના દ્વાગ, *જે મે. 'જે કોઈ મારા વડે અતિચાર સેવાયો, તે સંબંધી હે ક્ષમાશ્રમણ ! હું 'પ્રતિ-
ક્રમણ' (ફરીથી એ ન સેવાય એ ભાવ સાથે પાછા ફરવાનું) કરું છું. *નિદામિ.' (દુષ્ટ કર્મકારી મારા
આત્માની ભવોદ્વિગ્ન પ્રથાંત ચિત્તાથી) નિદા કરું છું (નિદેલ મારા આત્માની આપની સમક્ષ) ગર્હકરું છું
(આશાતનાની અનુમતિ છોડી મારા દુષ્ટકારી) આત્માનો ત્યાગ કરું છું

(સામેના મુદ્રાચિત્રની સમજ-—) વાંદણા દેતાં, પહેલા 'ઈચ્છામિ નિસીહિયાએ' સુધીમા વલી 'યથાજતમુદ્રા'
આમાં ને બીજે માથું સહેજ નમાવી હાથ યોગમુદ્રાથી જોડાય પછી 'આણુજ્જાહ', બોલતાં રજી 'અવનતમુદ્રા',
આમા અજ્ઞવિ લલાટે લઈ જઈ, કેડથી નમવાનું 'અ હો, કા ય, કા ય'મા ૩ આવર્ત, તે 'અ' બોલતા હાથની
૧૦ આગળી ગુરુચરણે (ચરવળા પર) અડે, પછી હાથ ઉલટાવી ઊંચે લેતા લલાટે ૧૦ આગળી અડે ત્યા 'હો'
બોલવું, બાદ હાથ ઉલટાવી નીચે લેતાં ગુરુચરણે અડે ત્યા 'કા' બોલવું પાછું ઉપર લલાટે અડાડતાં 'ય' એમ 'કા'
'ય'મા એ જ ગીતે 'જ ત્તા ભે,' 'જ વ સિ' જજ ય ભે' આ ત્રણ આવર્ત, માત્ર વચલા અક્ષર 'તા',
'વ,' 'ય' અક્ષર બોલવાના તે નીચેથી ઉઠાવેલા હાથને વચમા સહેજ રોકતાં બોલવાના

(ચિત્રમાંની પ્રજ્ઞાલમુદ્રાદિ માટે વાચો પૃ ૨૯)

રાઈઅ-પ્રતિક્રમાણ વિધિ

સામા લેવાનું

- કુંસુમિણ કાઉડિંગ ગિંતા ચેત્ય દંડમાઃ
સંજગાય ભરદેસર
ઈચ્છકાર રોઈઅ પડિંદાઉં
સવ્વરસવિં
- નંમુ કંરેમિંજ, લોગ સવ્વ પુકખર સિદ્ધાણં
કાઉં લોગ કાઉં ૧ લો/કાઉનાણંમિં
- મુંહ વાંદણાં રોઈઅં આલોઉં સાતલાખ
સવ્વરસવિં

સામા પારવાનું

સીમંધર-શંત્રુજય

- નંમુ જામમા અંદાઈ સુ રોઈઅ વંદને
નંમુ અરિ લોગ સવ્વ પુકખર સુઅ સિદ્ધાણં
વેપાવ અનત્ય
- ૧-૧ નવકાર કાઉં થી કલ્લાણંકંદ ૪ થોય
મુંહ વાંદણાં સંકલતી થી સામા વિશાલતો
- ૮ કંરેમિ ભંતે ૪ કાઉં લેપ ૧૬ નવકારેલો

• વંદિતુ વાંદણાં અંબુદિઓ વાંદણાં આયરિય ઉવ

દેવશિઅ પડિક્રમાણ વિધિ

સામાયિક લેવું

- મુંહ ૨ વાંદણાં, પચચ
ચેત્ય નંમુ ૪ થોય
- અરિહત ચેં અંગાથે ૧ નવથોય - ૧^મ
લોગ સવ્વ લોગ વંદણાં " " " " - ૨
પુકખર સુઅસં વંદણાં " " " " - ૩
સિદ્ધાણં વેપાવચ્ચ " " " " - ૪
- નંમુ ૪ જામમા ઈસં ભગદેવશિઅ પડિક્ર
કાઉં ૧ હાંથ થાપી સવ્વરસવિં કંરેમિંજ
કાઉં નાણંમિં લોગસ
- મુંહ વાંદણાં દેવશિઅ આલોઉં સાતલાખ
સવ્વરસવિં

સામાયિક પારવું (જેમાં)

- ઈશિયા પછીય ઉકસાયથી જયવીય
જામમા દુકખજય કમજય નિમિત્ત કાઉં ૪
લોગ જ્ઞાતિ ઉપર લોગ
- જામમા સજગાયસદિ કરુ નવ સજગાય નવ
પરકનક ૪ જામમા અંદાઈ જામમા દેવશિઅ પાથકાઉં ૪ લોગ
ઉપર લોગ
- મુંહ વાંદણાં સામાંક નાસ્તુવંદ નંમુ ૨ વેન
કંરેમિ કાઉં ૧ નવથોય મિત્તેવયાં ૧ નવથોય
૧ નવ
- ૧ પુકખર વર કાઉં ૧ લોગ સિદ્ધાણં સુયદેવયા
કંરેમિંજ કાઉં ૨ લોગ લોગ સવ્વકા ૧ લોગ

• વંદિતુ વાંદણાં અંબુદિઓ વાંદણાં આયરિય ઉવ

રાઈચ દેવસિચ પ્રતિક્રમણ વિધિ (ચિત્રના સંકેતોની સમજ)

ક્રમ: ચંદ્રાકારમાં ચંદ્રની રેખાના અનુસારે આગળ વધવું

સંકેત : 'કુસુમિણ કાઉં' = ખમાં આપી ઈચ્છાં સદિં ભગં કુસુમિણ કુસુમિણ ઉડ્ડાવણિય રાઈચ પાયચિત્ત વિસો-
હણ્ત્યાં કાઉંસગ્ગ કડં ? ઈચ્છં, કુસું. વિસોહણ્ત્યાં કરેમિ કાઉં અન્નત્થં સૂત્ર બોલી ૪ લોગસ્સં કાઉં કરી પ્રગટ
લોગસ્સ બોલે * 'જગ્ગિતાં' ચેત્થવદન કહી જંકિચિધી જયવીયગય સુધી * 'દ ખમાં'માં એક એક ખમાં આપી
ભજવાનહં-આચાર્પહં-ઉપાધ્યાયહં-સર્વસાધુહ આ ચારમાથી એક એક પદ બોલવું, અને ૨ખમાં દઈ ઈચ્છાં સદિં ભગં
સજ્જાય સંદિસાહું. સજ્જાય કડં ? * 'ગઈઆ પડિં' = ઈચ્છાં સદિં ભગં રાઈચ પડિક્રમણે કાઉં ? ઈચ્છ * 'નમું'
નમુત્થુણં, 'લોગં' = લોગસ્સ, 'અન્નં' = સવ્વલોએ અગિહંત ચેઈયાણં * 'કરેમિ ૪ = ૧ કરેમિભતેં ૨ ઈચ્છામિ કામિ
કાઉં ઉત્તરસંકેતરીં, જ્ઞાન્નત્થં એ ૪ સૂત્ર * 'મુહંવાદણાં' = મુહપત્તિનું પડિલેહણ કરી ૨ વાદણં દેવાં * 'સાતલાખ
સૂત્ર'ની માથે પહેલે પ્રાણાં સૂત્ર બોલવું * 'વંદિતું' = જ્ઞમણે ઢીંચણ ઊભા ગખી નવકાર, કરેમિભતેં ઈચ્છામિ
પડિક્રમિહં સૂત્ર બોલી વંદિતું બોલવું એમા તસ્સ ધમ્મસ્સ બોલતી વખતે ઊભા થઈ જવું * 'તપ' = તપચિતવણી
કાઉં 'મામાંદ' = ૧. સામાઈઆ- ૨ ચઉવિસત્થો- ૩ વંદણ- ૪. પડિક્રમણ ૫. કાઉંસગ્ગ- ૬ પરચક્ખાણ કર્ણુ છે જી,
ઈચ્છામે આણ-સાદિ નમો ખમાસમણાણં, નમોહંત્તં કહેવું. * 'દેવસિચ પાયં' = ઈચ્છાં સદિં ભગં દેવસિચ
પાયચિત્ત વિમોહણ્ત્યાં કાઉં કડં ? ઈચ્છ દેવસિચ વિસોં કરેમિ કાઉં અન્નત્થં સૂત્ર બોલવું

(પૃષ્ઠ ૨૭નું ચાલું)

૦ પ્રજ્ઞાવમુદ્રામાં બે હાથથી કળધને પ્રભુના મન્તક પર, રાજ્યાભિષેકમાં કરે તેમ, અભિષેકની ધાર કરવાની (પૃ ૨૭
મામેનુ ચિત્ર-ખંડ ૫ જુઓ પગી ખંડ-૬ની જેમ) ૦ પૂજા-મુદ્રામાં જમણા હાથની 'અનામિકા' (સૌથી નાનીની પાસેની)
આંગળીના ટેરવાથી પ્રભુના અગને નખ ન અડે એ ગેતે તિલક કગય ૦ (ચિત્રખંડ ૭-૮ની જેમ) સાથિયો કરવામા, પહેલા
અક્ષતનું ભગેલું વર્તુલ, એના પર નાની ૩ ઢગલી, એના પર એથી સહેજ મોટી ઢગલી કરાય, પછી નીચેના મોટા વર્તુલમા
ચિત્રાનુમાર, ચાર લીટી ખેચાય, ને સાથિયાની ચાગપાંખ ઠીક કગય સૌથી ઉપરની ઢગલીમા બીજની ચટ્ટ-જેખા જેવી
સિદ્ધશિલાની રેખા બનાવાય.

(પૃષ્ઠ-૯નું ચાલું)

આ સાવધયોગનું પરચક્ખાણ (ત્યાગ પ્રતિષ્ઠા) શુદ્ધ થાય એટલા માટે આજ સુધી કરેલ સાવધયોગનું ૦ 'પ્રતિક્રમણ'
= 'મિચ્છામિ દુક્કડ' કરી મનને સાવધયોગથી પાછું ફેરવવું, ૦ (૨) 'નિન્દા' એ યોગની સ્વાત્મસાક્ષીએ ઘૂણા-દુર્ગંધા કરવી,
૦ (૩) 'ગર્હ-ગુરુ-આક્ષીએ ઘૂણા કરવી અને ૦, (૪) 'અપ્પાણ વોસિરામિ' બોલતાં, 'પૂર્વે' સાવધયોગ જે કપાયભાવથી કરેલ
તે કપાયવાળા સ્વાત્માનું મમત્વ આમ મૂકી દેવું, કે 'અરે ! કેવો મારો દુષ્ટ આત્મા કે એણે આવો કપાયભાવ અને પાપ-
પ્રવૃત્તિ કરી ?' એમ એવા દુષ્ટ સ્વાત્માની ઘૂણા કરવી આ મૂત્રને 'સામાયિકદ ડક' કહેવાય છે, એમા 'દ ડક' એટલે ફકરો,
પ્રેંગાફ, આલાપક (આલાવો)

નમોઽસ્તુ વર્ધમાનાય૦ સૂત્ર

(સૂત્ર)-(૧) નમોઽસ્તુ 'વર્ધમાનાય' સ્પર્ધમાનાય કર્મણાં ।

^૧તજ્જયાવાપ્તમોક્ષાય ^૨પરોક્ષાય કુતીર્થિનામ્ ॥

(૨) યેષાં ^૧વિકચારવિન્દરાજ્યા

^૧જ્યાયઃક્રમકમલાવાલિ દધત્યા

^૩સદૃશૈરિતિ સંગતં પ્રશસ્યં

કથિતં સન્તુ શિવાય તે જિનેન્દ્રાઃ ॥

(૩) કળાયતાપાદિત-જન્તુ-નિર્વૃત્તિ

કરોતિ યો જૈનમુલામ્બુદોદ્ગતઃ ।

સશુક્રમાસોદ્ભવ-વૃષ્ટિ-સંનિમો

દધાતુ તૃષ્ટિ મયિ વિસ્તરો ગિરામ્ ॥

(અર્થ -) ૦(૧) ^૧જે કર્મસમૂહ સાથે લડે છે, ^૨(અંતે) જેમણે એના પર વિજય મેળવવા દ્વારા મોક્ષ પ્રાપ્ત કર્યો છે તે ^૩જે મિથ્યાદર્શનીઓને પગે છે (બુદ્ધિગમ્ય નથી) એવા શ્રી વર્ધમાનસ્વામી (મહાવીરપ્રભુ)ને મારો નમસ્કાર હો

૦ (૨) જેમના ^૧ઉત્તમ ચરણક્રમણની શ્રેણિને ધારણ કરનારી ^૨વિકસ્વર ક્રમણપંક્તિએ, (માનો), કહ્યું કે, ^૩સમાનોની સાથે સંગત પ્રશસનીય છે' એવા તે જિનેન્દ્ર ભગવાન, શિવ (કલ્યાણ મોક્ષ) માટે થાઓ

૦ (૩) કપાયોના તાપથી પીડિત પ્રાણીઓને જિનેશ્વર ભગવતના મુખરૂપી વાદળથી વરસેલી, જેદમાસમા થયેલ વૃષ્ટિના જેવી, વાણીનો જે વિસ્તાર (ધાધ) થાતિ કરે છે, તે મારા પર કૃપા કરે.

(ચિત્રસમજ-) (૧) સામેના ચિત્રાનુસાર, 'નમોઽસ્તુ વર્ધમાનાય' બોલતા, અષ્ટ પ્રાતિહાર્ય યુક્ત શ્રી મહાવીર પ્રભુને જેઈ શિર નમાવી વદન કરવું ૦ 'સ્પર્ધમાનાય કર્મણાં' બોલતા, પ્રભુને કર્મ સાથે લડતા અર્થાત્ કર્મના ઉપદ્રવ (દા.ત દુષ્ટ દેવથી મસ્તકે ઢોકાનું કાળચક્ર, સિલવાથ આક્રમણ-સર્પદંશ, પગ વચ્ચે અગ્નિ આદિ) વખતે અણનમ ચિત્રસમાધિથી ઊભેલા જેવાના ૦ 'તજ્જયાવાપ્ત મોક્ષાય' બોલતાં એ ઉપદ્રવોમા અદ્ભુત ઉપશમ-સમતા રાખી કર્મ પર વિજય યાને કર્મધ્વંસ કરી જીવનમોક્ષ વિદેહમોક્ષ પ્રાપ્ત કરતા જેવાના 'પરોક્ષાય' બોલતાં, મિથ્યાદર્શનીઓ પ્રભુથી મો દેરવી લેતા, પ્રભુને જેઈ નહિ શકતા હોય એવા પ્રભુ જેવાના

૦ (૨) 'યેષાં વિકચાર' વખતે, નીચેના ખંડ-૧ મુજબ, એ જેવાનું કે આપણી સામે અનંતા તીર્થકર દેવ છે, એમના ચરણક્રમણ આગળ ક્રમણોની પકિત છે, એની અપેક્ષાએ પ્રભુચરણક્રમણપકિત અધિક સુદર છે, છતાં ક્રમણ તરીકે બને સમાન હોઈ ક્રમણપકિત બોલે છે કે 'અમાનની સાથેનો અમારો યોગ પ્રશંસનીય છે.' આવા પ્રભુ પાસે શિવ મોક્ષ કલ્યાણ માગવાનું.

૦ (૩) 'કપાયતાપાઠ' બોલતા, ચિત્ર નીચેના ખંડ-૨ અનુસાર, આ જેવાનું કે, પ્રભુ દેશના દે છે, તે મુખ જાણે વાદળ, તે એમાથી નીકળતી વાણી જાણે વૃષ્ટિ, એ શ્રોતા પર પડી એમના કપાય-તાપને શાંત કરી દે છે જેદનો વરસાદ ભૂમિને કેવી ઠંડાગર કરી દે? એવી વાણી અમાગ પર અનુગ્રહ (કૃપા) કરે

ચરિકૃત્સાય૦ સૂત્ર

સૂત્ર(૧) ચંડવકસાય પડિમલ્લુલ્લૂરણુ દુજ્જય-મયણ-વાણ-મુસુમૂરણુ સરસ-પિયંગુ-વણ્ણુ-ગય-ગામિડ જયડ પાસુ મુવણત્તય-સામિડ ।

(૨) જસુ તળુકંતિ કડપ્પસિણિહ્હડ, સોહહ ફણિ-મણિ-કિરણા-લિહ્હડ, તં નવજલ્હર તડિલ્લયલંછિડ સો જિણુ પાસુ પયચ્છડ વંછિડ ॥

(અર્થ -) (૧) ચાર કપાયયોદ્ધાઓનો નાથ કરનારા, દુર્જય કામદેવના બાણ તોડનારા, સરસ પ્રિયગુલતા સમાન(લીલા) વર્ણવાળા, ગજગતિવાળા, ત્રણે જગતના સ્વામી શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાન (મારા દિલમાં) જ્યવતા હો ૦ (૨) જેમનું તેજોમંડળ દેદીપ્યમાન છે, જે (શિરપરના) નાગમણિના કિરણોથી વ્યાપ્ત (ધવાથી માનો), વિજળીની ગેખાથી અકિત નવીન મેઘ જેવું શોભે છે, તે પાર્શ્વનાથ જિન મનોવાંછિત આપે

रुद्राक्षमन्त्राय नमः

नमो भगवते

वन्द्ये नमः

येषां विक्रयारविन्दराज्या

तज्जयावाप्तमोक्षाय

परोक्षायकुन्तीधनैः

कषायतापादितजन्तुनिर्वृतिं

विशाल

कलकनिमुक्त-भूमत् पूणत
कुंतर्क राहुगुणनं सदीदयम

कुंतर्क राहु

विप्रायः गोमिबुधैर्नमस्कृतम्

येषामभिषेक कर्म कृत्वा

(૧) વિશાલ-લોચનદલં સૂત્ર : (૨) અઢ્ઢાઈજેસુ સૂત્ર

(૧ સૂત્ર:-)(૧)વિશાલ લોચનદલં પ્રોદ્યદન્તાંચુ-કેસરસ્ । પ્રાતર્વોરજિનેન્દ્રસ્ય મુલપદ્મંપુનાતુ વઃ

(૨) યેષામભિષેકકર્મા કૃત્વા

(૩) કલઙ્કનિર્મુક્ત-મમુક્તપૂર્ણતં

મત્તા હર્ષમરાત્ સુલં સુરેન્દ્રાઃ ।

કુતર્કરાહુપ્રસન્નં સદોદયમ્ ।

તૃણમપિ ગણયન્તિ નૈવ નાક

અપૂર્વચન્દ્રસ્ જિનચન્દ્રભાષિતમ્ ।

પ્રાતઃ સંતુ શિવાય તે જિનેન્દ્રાઃ ॥

દિનાગમે નૌમિ બુધેર્નમસ્કૃતમ્ ॥

(અર્થ :-) (૧) વિશાળ નેત્રરૂપી પત્રવાળા, અત્યંત દેહીપ્યમાન દાતના કિરણ સ્વરૂપ કેસરાવાળા, શ્રી મહાવીર જિનેન્દ્ર-દેવનું વદનક્રમણ પ્રાતઃકાળમા તમને પવિત્ર કરે

(૨) જેમનો અભિષેક કરીને ભરચક હર્ષવશ દેવેન્દ્રો સ્વર્ગ-સુખને તૃણવત્ પણ નથી ગણતા તે જિનેન્દ્ર ભગવતો પ્રાતઃકાળે શિવસુખ (નિરુપદ્રવતા) માટે હો,

નયોથી) પૂર્ણતાને કદી નહિ છોડનાર, કુતર્ક સ્વરૂપ રાહુને ગળી જનાર, હમેશા ઉદયવાળો, ને પડિતજનોથી વદાયેલ જિનેશ્વરના વચનરૂપી અપૂર્વ (નવી જ તરેહના) ચંદ્રમાને હું દિવસના પ્રારભે (પ્રાતઃકાળે) નમસ્કાર કરુ છું

(૩) (અસન્સ્થાપન-સત્ત્વનિષેધાદિ) કલંકથી રહિત, (સર્વ-

(ચિત્રસમજ -) ૦ (૧) સામે ઉપરના ડાબા ખૂણામા ૧લી ગાથાને અનુસારે ભગવાનનું મુખ ક્રમણ જેવું, જેમા બે નેત્ર પાંદડા સમાન, અને દાંતમાં ઉછળતા કિરણ પરાગ જેવા જેવાના ૦ (૨) સામે નીચેના અર્ધમા છે તેમ ગાથા-૨ અનુસારે પૂર્વ પૂર્વ કાળની અનંત મેરુ-અવસ્થા પર અનંત પ્રભુને ઈન્દ્ર જન્માભિષેક કરતા જેવાના, અને એ એના અનહદ આનંદમાં સ્વર્ગસુખને તૃણથી પણ તુચ્છ માનતા જેવાના ૦ (૩) ત્રીજી 'કલકં' ગાથા વખતે, ચિત્ર મુજબ એમ જેવાનું કે દુનિયાનો ચંદ્ર તે કલકિત અને પૂર્ણતા મૂકી નાનો થનારો, તથા રાહુના મોમા ગળાતો ને અસ્ત પામતો છે, ત્યારે જિનેશ્વરભાષિત આગમેરૂપી ચંદ્ર નિષ્કલંક છે, કદી પૂર્ણતાને મૂકતો નથી, તથા કુતર્કરૂપી રાહુના ડોકાને એ ગળી સાફ કરનારો, અને સદા ઉદય જ પામનારો છે, તેમજ સુખુદ દેવ-માનવોથી વદાયેલ છે

(૨. સૂત્ર 'અઢ્ઢાઈજેસુ' :-) અઢ્ઢાઈજેસુ દીવસમુદ્દેસુ, પનરસસુ કાગમ્મિસુ જાવંત કે વિ સાહુ, રયહરણ-ગુચ્છ-પડિંગાહ ધારા, પંચમહવ્ય ધારા અટ્ઠારસ-સહરસ-સીલંગ ધારા, અક્ષૂયાયાર-ચરિતા, તે સવે સિરસા મળસા મત્થણ વંદામિ ।

(અર્થ :-) અઢી દ્વીપસમુદ્ર સંબધી ૧૫ કર્મભૂમિમા રજ્જેહરણ (ઓઘો)-ગુચ્છ-પાત્રને ધરનારા, પાંચ મહાવ્રતવાળા, ૧૮૦૦૦ શીલાંજને ધરનારા, અભગ્ન પચાચાર અને ચારિત્ર્યવાળા જે કોઈ પણ સાધુ છે, તે સર્વને શિશુથી (બહુ આદર સાથે), મનથી (ભાવપૂર્વક), મસ્તક ટુકાવી વાહુ છું

(સમજ -) આના માટે 'જાવત કે વિ સાહુ'નું ચિત્ર પૃષ્ઠ-૧૫ સામે છે એ પ્રમાણે જેવાનું કે આપણે જાણે અઢી દ્વીપની બહાર ઊભા, સામે અઢી દ્વીપ (જ ભૂદ્વીપ ધાતકી ખડ અને ૧/૨ પુષ્કરવરદ્વીપ છે, વચ્ચે ૨ સમુદ્ર, લવણસમુદ્ર કલોદધિ-સમુદ્ર) છે એમાં ચારિત્રના ઉપકરણ સહિત વિવિધ સાધુચર્યામા રહેલા મુનિઓ છે, અને એમને આપણે આદર સહિત ભાવપૂર્વક માથું જમીન પર લગાવી વંદન કરીએ છીએ આમા 'રજ્જેહરણ' એ ઊનની દશીઓનું બનેલું, જીવરક્ષાર્થે પૂજ્ય પ્રમાણે કર્મજ હરવાનું સાધુ-ચિહ્ન છે 'ગુચ્છો' એ ભિક્ષાર્થે ગળેલ કાષ્ટપાત્રની ઉપર નીચે રાખવાનો ઊનનો ટૂકડો છે 'પ મહાવ્રત' એ જીવનભર ત્રિવિધ ત્રિવિધ પાળવાના હિમા-જૂઠ-ચોરી-મેથુન-પરિગ્રહના ત્યાગની પ્રતિજ્ઞા છે. '૧૮૦૦૦ શીલાંગ' આ પ્રમાણે-પૃથ્વીકાયાદિ ૫, દ્વીન્દ્રયાદિ ૪, અને અજીવ ૧, એમ ૧૦ અંગે, ૧૦ ક્ષમાદિ યતિધર્મ પાળતાં, આરંભ-સમારંભ-જૂઠ આદિ પાપ કરવાનો ત્યાગ છે, તે પણ ૫ ઈન્દ્રિયનિગ્રહ અને ૪ સજ્જાનિરોધ રાખી ૩ મનોયોગાદિથી ત્યાગ છે એમ ૧૦x૧૦x૫x૪x૩=૬૦૦૦, એ પણ કરણ-કરાવણ-અનુમોદનથી ત્યાગ, એમ ૬૦૦૦x૩=૧૮૦૦૦ શીલાંગ એને ધરનાગ મુનિ એ 'અશ્વતાચાર-ચારિત્ર્ય' = જ્ઞાનાચાર-દર્શનાચાર-ચારિત્રાચાર-તપાચાર-વીર્યાચારને તથા શુદ્ધ નિવિકાર દૃઢ-વૃત્તિને અખડિત ધરનારા જેતા વાદવાના

સકલતીર્થ વંદુ કરજેડ૦ સૂત્ર (વિશ્વનાં તીર્થોને વંદના)-ભાગ.૧

૧. મકલ તીર્થ વંદુ કરજેડ૦ જિનવરનામે મંગલ કોડ ૧
પહેલે સ્વર્ગે લાખ બત્રીસ, જિનવર ચૈત્ય નમું નિશ દિશ
૨. બીજે લાખ અઠ્ઠાવીસ કલ્યા, ત્રીજે બારલાખ સદૃશાં ૧
ચોથે સ્વર્ગે અડલખ ધાર, પાચમે વંદુ લાખ જ ચાર
- ૩ છઠ્ઠે સ્વર્ગે મહમ પચામ, માતમે ચાલીસ સહસ પ્રામાદ ૧
આઠમે સ્વર્ગે છ હજાર, નવ-દશમે વંદુ શત ચાર
૪. અગિયાર-આગમે ત્રણસે ચાર, નવ ગ્રંથેયકે ત્રણસે અઠાર ૧
પાંચ અનુત્તર સર્વે મળી, લાખ યોગમી અધિકાં વળી
૫. મહસ મત્તાયુ ત્રેવીસ ચાર, જિનવરભવન તણો અધિકાર ૧
લાખા સો જોજન વિસ્તાર, પચાસ ઊંચા બહોતેર ધાર
- ૬ એકસો એમી બિમ્બ પ્રમાણ, મભાસહિત એક ચૈત્યે જાણ ૧
મો કોડ બાવન કોડ મંભાલ, લાખ યોગાણુ મહસ ચૌઆલ
- ૭ સાતસે ઉપર સાઠ વિશાલ, અવિ બિમ્બ પ્રભુમુ ત્રણ કાલ ૧
ચાત કોડને બહોતેર લાખ, ભવનપતિમા દેવલ ભાખ
- ૮ એક સો એમી બિમ્બ પ્રમાણ, એક એક ચૈત્યે સંખ્યા જાણ ૧
તેરસે કોડ નેચાથી કોડ, સાઠ લાખ વંદુ કર જોડ
૯. બત્રીસે ને ઓગણસાઠ, તિરર્ગ લોકમાં ચૈત્યનો પાઠ ૧
ત્રણ લાખ એકાણુ હજાર, ત્રણસે વીસ તે બિમ્બ જુહાર
૧૦. વ્યંતર, જ્યોતિષીમા વળી જોડ, શાશ્વતા જિન વંદુ તેડ ૧
ઋષભ-ચંદ્રાનન -વારિપેણુ-વર્હમાન નામે ગુણસેન

૦(૨) હવે નીચે પાતાળમાં ભવન-
પતિ-દેવલોકમાં મંદિર ૭,૭૨,૦૦,૦૦૦
(તે, કમથ ૧-૨-૩જામાં ૬૪-
૮૪-૭૨ લાખ, પછી છમાં દરેકમાં
૭૬ લાખ, તે ૧૦મા માં ૯૬ લાખ,
એમ કુલ ૭,૭૨ લાખ) દરેકમાં ૧૮૦
મૂર્તિના હિસાબે કુલ ૧૩૮૯ કોડ
૬૦ લાખ જિનબિબને વંદના

૦(૩) હવે મધ્યે મૃત્યુ-લોકમાં ૩૨૫૯
મંદિર, ને મૂર્તિ ૩,૯૧,૩૨૦ આનો
હિસાબ પૂ. ૩૩ ઉપર છે

ચિત્રમંજ - આ સૂત્રમા સમસ્ત તીર્થોને વંદના છે. માટે મામેના ને એની પાછળના ચિત્રના અનુસારે જોવાનું, આપણે
જાણે ૧૪ ગજલોકની બહાર અલોકમાં ઊભા છીએ ને આપણી સામે નીચેના ભવનપતિથી ઉપર ઉપર ઠેક અનુત્તર વિમાન
મુખીનો ૮ રાજલોક છે. એમા પાંચ ભાગ છે, (૧) શાશ્વત મંદિરો, (૨) અશાશ્વત મંદિરો, (૩) ૨૦ વિચરતા તીર્થકર, (૪)
અનતા મિહ અને (૫) અઢી ટ્રીપમાં વિદ્યમાન ૨૦ અબજ મુનિ સૂત્ર બોલતાં કમથ એને જોતા જોતાં વંદના કરતા
જવાનું આઠી ૧૦ ગાથામા, પહેલા ભાગ (સામેના ચિત્રમંજ) શાશ્વતમંદિર-મૂર્તિઓનો છે એમાં પાણ ૪ ભાગ, તે (૧)
'પહેલે સ્વર્ગે' લાખ બત્રીસ'થી મધ્ય મેરુની ઉપર-ઉપરના વૈમાનિક વિમાનોમાં શાશ્વત મંદિર-મૂર્તિ જોવાના (૨) 'સાતસે
ઉપર માઠ' થી ઠેક નીચે ભવનપતિના મંદિર-મૂર્તિ (૩) 'બત્રીસે ને' થી મધ્યલોકના શાશ્વત મંદિર-મૂર્તિ, ને (૪) 'વ્યંતર
જ્યોત' થી મધ્ય લોકમાં નીચે અસંખ્ય વ્યંતરનજરોના તથા ઉપર મેરુ આસપાસ અસંખ્ય જ્યોતિષી વિમાનોના અસંખ્ય
મંદિર મૂર્તિ જોતા ને વાદતા જવાનું કમ આ પ્રમાણે,-

૫	અનુત્તરમાં	૦ (૧) પહેલાં ઊંચે વૈમાનિકમા નીચેના પહેલા દેવલોકથી શરૂ કરવાનું એમાં કહેલી
૩૧૮	નવગ્રંથેયકમા	૩૨ લાખ વગેરે સંખ્યા જોટલા વિમાન છે દરેકમાં ૧-૧ જિન મંદિર છે માટે
૩૦૦	૧૧-૧૨મા દેવલોકમા	આપણે ૩૨ કોડ, ૨૮ કોડ વગેરે મંદિર આ બાજુમાં બતાવ્યા પ્રમાણે નીચેથી ઉપર
૪૦૦	૯-૧૦મા	ઉપર જોવાના પ્રત્યેક મંદિર લાખ ૧૦૦ જોજન, પહોળા ૫૦ જોજન, ને ઊંચું
૬,૦૦૦	૮મા	૭૨ જોજન જોણુ કુલ મંદિર ૮૪,૯૭,૦૨૩
૪૦,૦૦૦	૭મા	૦ વૈમાનિકના દરેક મંદિરમાં ૧૮૦ રત્નમય શાશ્વત મૂર્તિઓ છે, માત્ર ગ્રંથેયક
૫૦,૦૦૦	૬ઠ્ઠી	અનુત્તરના ૩૨૩ મંદિરોમાં ૧૨૦-૧૨૦ જિનબિબો છે આમ વૈમાનિક દેવલોકમા
૪લાખ	૫મા	કુલ જિનબિબ,
૩જો દેવલોક	૪થો દેવલોક	૮૪,૯૭,૦૨૩ મંદિર { ૮૪,૯૬,૭૦૦x૧૮૦ = ૧,૫૨,૯૪,૦૬,૦૦૦
૧૨ લાખ	૮ લાખ	૩૨૩x૧૨૦ = ૩૮,૭૬૦
૧જો દેવલોક	૨જો દેવલોક	= ૧,૫૨,૯૪,૪૪,૭૬૦
૩૨ લાખ	૨૮ લાખ	

सकल तीर्थ

वेदु कर जाड

सिद्ध अनंत
नमुं निशदिस

पांच (वैद्य)

अनुत्तरे

- नवग्रेवपके

- त्रणसे अदार (३१८) -

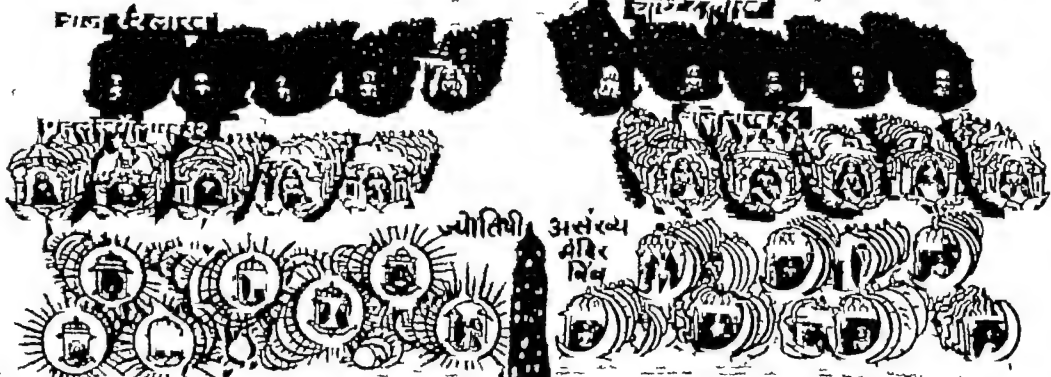

(११-१२ मे ३००)
(१-१० मे ६००)

- ८ मे १००० -
- ७ मे ८० ००० -
- ६ मे ५० ००० -
- ५ मे ४० १२५ -

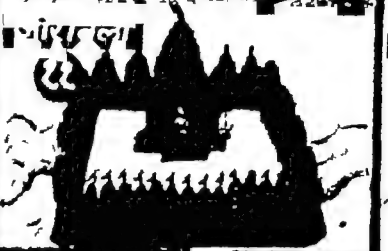
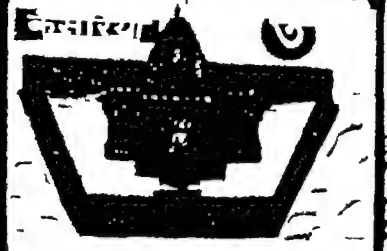
प्राण विहार

प्राण विहार

तिर्यकी मे ३२५८ मे ३० १२२० विध

સકલતીર્થો સૂત્ર (ભાગ-૨)

- ૧૧ સમેતશિખર વંદૂં જિન વીસ અષ્ટાપદ વંદૂં ચોવીસ ।
 વિમલાચલ ને ગઢ ગીરનાર આબુ ઉપર જિનવર જુહાર ॥
- ૧૨ શંભેશ્વર કેસિરિયો સાર, તારંગે શ્રી અજિત જુહાર ।
 અંતરિક્ષ વરકાળો પાસ, જોરાડલો ને થંભણ પાસ ॥
- ૧૩ ગામ નગર પુર પાટણ જોહા-જિનવર-ચૈત્ય નમૂં ગુણગેહ ।
 વિહરમાળ વંદૂં જિન વીસ, સિદ્ધ અનંત નમું નિશ-દોસ ॥
- ૧૪ અઢીઢ્રીપમાં જો અળગાર, અઢાર સહસ સીલાંગના ધાર ।
 પંચ મહાવ્રત સમિતિ સાર, પાલે પલાવે પંચાચાર ॥
- ૧૫ વાહ્ય અભ્યંતર તપ ઉજમાલ, તે મુનિ વંદૂં ગુણ-મણિ-માલ ।
 નિત નિત ઝઠી કોર્તિ કરૂં, જીવ કહે ભવ સાયર તરૂં ॥

અહીં ૪ વિભાગ છે - (૧) અશાશ્વત તીર્થ, (૨) વિદ્યમાન ૨૦ ભગવાન, (૩) અનંતસિદ્ધ, (૪) વર્તમાન મુનિ ચિત્રમા જુઓ ક્રમશઃ ૦ (૧) પહેલાં ૧૨ ખાનામા સમેતશિખર-અષ્ટાપદ-વિમલાચલ, ગીરનાર-આબુ-શંખેશ્વર, કેસરિયા-તારંગા-અંતરિક્ષજી-વરકાળા-જીગવલા-થંભણપાસ, એમ ૧૨, અને એની નીચેમા ૨ ૧/૨ ટ્રીપ ૧૫ કર્મભૂમિમા ગામ-નગર, વગેરેના અશાશ્વતા તીર્થ, એની નીચે (૨) વિદ્યમાન વિચરતા ૨૦ ભગવાન પાંચ મહાવિદેહમા, એની નીચે ૦ (૩) અનંત સિદ્ધ ભગવાન સિદ્ધશિલા પર, એની નીચે ૦ (૪) ૨ ૧/૨ ટ્રીપમાં વિવિધ સાધુચર્યામાં મુનિ, ૧૮૦૦૦ શીલાગ, ૫ મહાવ્રત, ૫ સમિતિ, ૫ આચાર, ને બાહ્ય-અભ્યંતર તપવાળાદેખાય

(૫ ૩૨ થી ચાલુ)

તિર્થો (મૃત્યુ) લોકમા ૩૨૫૯ મંદિર, ને ૩,૯૧,૩૨૦ મૂર્તિનું કોષ્ટક

	મંદિર	બિંબ		મંદિર	બિંબ		મંદિર	બિંબ
નંદીશ્વર	૫૨	૬૪૪૮	ઈશ્વરસ	૪	૪૮૦	યમકગિરિ	૨૦	૨૪૦૦
કુંડલ	૪	૪૮૬	માનુષોત્તર	૪	૪૮૦	મેરૂચૂલા	૨૫	૬૦૦
રૂચક	૪	૪૮૬	દિગ્ગજ	૪૦	૪૮૦૦	જેબૂવૃક્ષાદિ	૧૧૭૦	૧૪૦૪૦૦
કુંડલ	૩૦	૩૬૦૦	દ્વૃક	૮૦	૮૬૦૦	વૃત્તવેતાદય	૨૦	૨૪૦૦
દેવ-ઉત્તર	૧૦	૧૨૦૦	કચનગિરિ	૧૦૦૦	૧૨૦૦૦૦	વિજ્યાદિ	૧૬	૧૮૨૦
કુંડ						નગરીઓ		
મેરૂ	૮૦	૮૬૦૦	મહાનંદી	૭૦	૮૪૦૦			
ગળદ તા	૨૦	૨૪૦૦	દીર્ઘ	૧૭૦	૨૦૪૦૦			
			વેતાદય					
વૃક્ષાર	૮૦	૮૬૦૦	કુંડ	૩૮૦	૪૫૬૦૦	કુલ	૩૨૫૯	૩૯૧૩૨૦

કલ્યાણકંદં સૂત્ર

સૂત્ર-કલ્યાણકંદં પઢસં જિ'જંદં (૨) અપાર સંસાર-સમુદ્ધારં (૩) નિત્વાણમગે વરજાણ કપ્પં સત્તિ તઓ ને મે'જેણં મુ'જંદં પત્તા સેવં દેતુ સુદ્ધકસારં । પળા સેયાસેસ-કુવાઇદપ્પં । પાસં પયાસં સુગુણિકકઠાણં સઁવે જિ'જંદા સુર-વેદવંદા મયં 'જેણાણં સરણં બુહાણં મત્તીદ્દ વંદે સે'રેવહ્મમાણં (૧) કલ્યાણવલ્લીણ વિસાલકંદા ।। નમા મે નેત્તં ત્તિજગ્ગપ્પહાણં ।।

(અર્થ:-) કલ્યાણના મૂળરૂપ પ્રથમ અનાત સત્યાર સાગરના પાગને પામેલા, જિનેન્દ્ર (શ્રી ઋણભદેવ)ને, (ને) શ્રી દેવોના સમૂહને વદનીય, કલ્યાણ રૂપી શાન્તિનાથને, પછી મુનિઓમા શ્રોષ્ટ વેલડીઓને (વિસ્તારનાર) ક દરસ્વકપ, શ્રી નેમિનાથ જિનેશ્વરને, જ્ઞાનપ્રકાશ-સમસ્ત જિનેન્દ્રદેવો શ્રુતિઓ (શાસ્ત્ર)ના રૂપ શ્રી પાર્શ્વનાથને, (અને) સદ્-ગુણોના એકસ્થાનરૂપ (તથા) વિભૂતિ-યુક્ત શ્રી વર્ધમાન સ્વામીને હુ ભક્તિથી વંદન કરું છું.

અનાત સત્યાર સાગરના પાગને પામેલા, મોક્ષમાર્ગમા શ્રોષ્ટ જ્ઞાજ્ઞ રામાન, જિનેન્દ્ર કર્યો છે સમસ્ત કુવાદીઓના મદને જેણે, પડિતોને શરણભૂત, ને ત્રિભુ-વનમા શ્રોષ્ટ એવા જિનેશ્વરદેવના (કહેલા) સિદ્ધાન્ત (આગમ)ને હુ હ મેથા નમ-સ્કાર કરું છું

(૪) કુંદિદુગોવલીર-તુ સારવન્ના સરોજહત્થા કમલે નિસણ્ણા । વાઈસરી પુત્થયવગ્ગહત્થા સુહાય સા અમ્હ સયા પસત્થા ।।

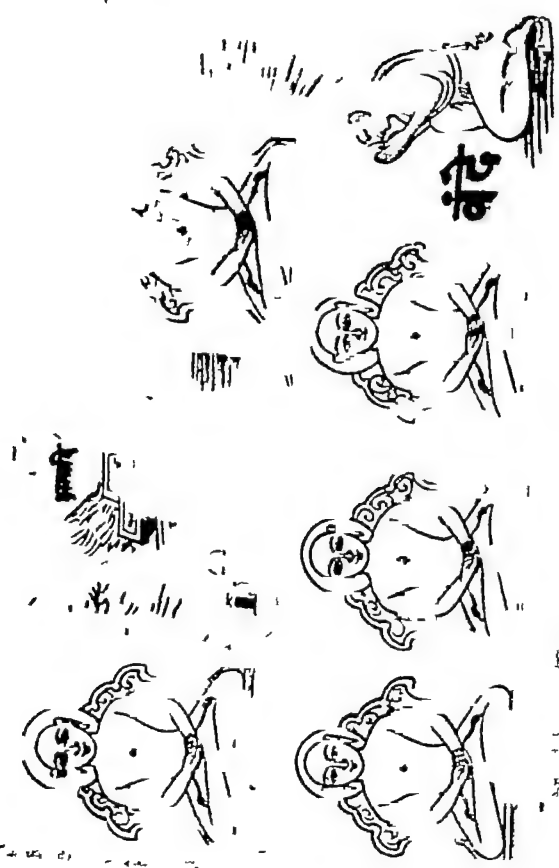
-મોગ્ગેચ્ચાદ-ગાયદ્ધ - બગ્ગુના જેવા (સદેદ) વર્ણવાળી, હાથમા કમળવાળી, કમળ પર બેઠેલી, પુસ્તક વ્યગ્ર (યા પુસ્તકવર્ગ-સમૂહયુક્ત) હાથવાળી તે વાગીશ્વરી (સરસ્વતી) દેવી હ મેથા અમારા સુખ માટે થાઓ

ચિત્રામળ - (૧) સામે ચિત્રમા ઉપર રહેલા ભાગમા બતાવ્યા પ્રમાણે ૧લી ગાથા વખતે આ જોવાનું કે, શ્રી ઋણભદેવ પ્રભુ દર્શન-જ્ઞાન-ચાગિત્ર-શ્રમાદિ કલ્યાણલતાઓના કદ જેવા છે (પ્રભુમાથી જ બધા કલ્યાણ ઉઠે છે) એમની નીચે શ્રી શાન્તિનાથ તથા શ્રી નેમિનાથ છે બાજુમા જ્ઞાનપ્રકાશકંપ શ્રી પાર્શ્વનાથ છે, (જે અજ્ઞાનતિમિગ્નને હટાવે છે) એમની નીચે સદ્ગુણોના અર્કરૂપ અને પ્રાતિહાર્ણના વૈભવયુક્ત શ્રી મહાવીરસ્વામી છે,

(૨) ચિત્રખંડ-૨ અનુસાર, રજ્જ ગાથા બોલતાં, આ જોવાનું કે, સામે અનંતા જિનેશ્વરદેવો સમવસરસુસ્થ છે, ને એમની આત્મજ્યોત ભવસમુદ્ર પાર કરી મોક્ષે પહોંચી રહી છે એ બે બાજુ દેવેથી વદાય છે, અને એમના (ચિતનાદિ દ્વારા) પ્રભાવથી આપણામા કલ્યાણ-વેલડીઓ ઊગી વિસ્તરી ગઈ છે એવા પ્રભુને હાથ બેડી પ્રાર્થવાનું કે 'સિવ દિતુ સુદિક્કમાર' અમને શાસ્ત્રોના સારભૂત અને સમગ્ર યવિત્ર-નિર્મળ વસ્તુઓમાં પ્રધાન એવા મોક્ષને દો

(૩) ૩જી ગાથા વખતે ચિત્રખંડ-૩ પ્રમાણે આ જોવાનું કે, જિનાગમ એ મોક્ષમાર્ગ જ્ઞાન-દર્શન-ચાગિત્રે વિહરવા માટે જહાજરૂપ છે. બુધજનોએ પોતાનું જીવનનાવ એની સાથે ગાંઠીને એનું શરણ લીધું છે. આ જિનમત-જહાજે મિથ્યાવાદીઓના મદને તોડવાથી એ બિચાગ એની સામે ન જોતા નિસ્તેજ થઈ કદાગ્રહમાં ડૂબી રહ્યા છે આવા વિશ્વશ્રોષ્ટ જિનમતને હું સદા નમું છું.

(૪) ગાથા-૪ વખતે ચિત્રખંડ-૪ અનુસાર આ જોવાનું કે, સામે સદેદ વર્ણવાળી સરસ્વતી કમળ પર બેઠી છે, એના એક હાથમાં કમળ છે, બીજા હાથમાં પુસ્તક સમૂહ છે, અને આપણે પ્રાર્થાએ છીએ તુ અમારા સુખ માટે થાઓ

ਗੰਗਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਲਹਾਰੀ ਸਮੁੱਚੇ ਪਾਸੇ
ਮਾਤਾ ਸਿੰਘ ੭ ਮੁਕਤ

੪

ਗੰਗਾ

ਗੰਗਾ

१

संसार-दावानल-दाह-नीरं

नवाविनीरं
मायास्मादागमसायसीरं

२

नोधागायंभुषणपदवीनीरं पूरगभिरामं, जिवा हिंसा विरललहरीसगमागाहदेहम्
चलावेकं गुरुगमममि संकुचदूषण मां गिराकमलनेधे सावरं साधु संवे ॥

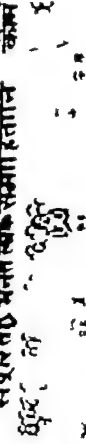

४

मभिरल्लारंहीने सेवि।सारम्

रंसर-दावानल-दाह-नीरं...

धर्म । सावद नाम पुनरुदुनब मानदोन
सपुसिपुं भेनत स्वा समी रितानि
कर्म नवाधि विन्याय पदगमितानि ॥

३१५

‘સંસાર દાવાનલ૦’ સૂત્ર

(૧) સંસાર-દાવાનલ-દાહ-નીરં
સંમોહધૂલી - હરણે સમીરં ।
માયારસા-દારણ-સાર સીરં
નમામે વીરં જિરેસાર વીરસ ॥

(અર્થ—) ૧સંસાર (કાયા)રૂપી દાવાનળના દાહ(ને શમાવવા) માટે પાણી સમાન, ૨ સમોહ(વ્યભોહ-ભ્રમ-અજ્ઞાન)સ્વરૂપ ધૂળને દૂર કરવામા ‘સમીર’=પવન સમાન, (ને) ઉમાયરૂપી ‘રસા’=પૃથ્વીને કાંડી નાખવામા ‘સાર’=સમર્થ (તિક્ષ્ણ) ‘સીર’=હળ સમાન, ‘જિરિસાર’=પર્વતશ્રેષ્ઠ (મિત્ર) વત્ નિષ્પ્રકૃત શ્રી મહાવીરસ્વામીને હુ વાદન કરુ છુ

(૨) ભાવાવનામ-સુર-દાનવ-માનવેન-
ચૂલાવિલોલ-કમલાવલે-માલેતાને ।
સંપૂરેતામનત-લોક-સમીહિતાનિ
કામં નમામે જનરાજપદાનિ તાને ॥

(૩) બોધાગાઘં સુપદ-પદવી-નીરપૂર-ભિરામં
જીવાહિસા-વિરલ્લહરી-સંગમાગાહ દેહસ ।
ચૂલાવેલં ગુરુગમમણ-સંકુલં દૂર પારં
સારં વીરાગમજલનેધ સાદરં સાધુ સેવે ॥

(૪) આમૂલાલોલધૂલીબહૂલપરેમલા-લીહોલોલાલેમા
જંકારારાવસારા-મલદલકમલાગાર-ભૂમિનેવાસે ।
છાયાસંભારસારે વરકમલકરે તારહારા-ભરામે
વાણીસંદોહદેહે ભવવિરહવરં દેહે મે દેવિ! સારં ॥

(ચિત્ર સમજ —) સામે ચિત્રમા છે તે મુજબ,

૦ ગાથા-૧ બોલતા, ૧લી લીટી વખતે શ્રી વીરપ્રભુ દર્શન અને વાણીથી જીવોના સસાગ થાને કપાયને કારે છે માટે જીવો કપાય દાવાનળના ભડકે સળગી રહ્યા દેખાય, એના પર પ્રભુ અને પ્રભુની વાણી રૂપી વર્ષા થતી દેખાય ‘સમોહ૦’ લીટી વખતે પ્રભુ પવન સમાન દેખાય, જેનાથી ભકતની મોહધૂળ ઊડી જાય છે ‘માયા૦’ લીટી વખતે ભકતના દિલમાંની માયારૂપી ભૂમિને ધ્યાનમાં લાવેલ પ્રભુરૂપી તિક્ષ્ણ હળ કાંડી નાખે છે ‘જિરિસારધીર’મા પ્રભુ મેરુ જેવા નિશ્ચળ દેખાય ‘નમામિ વીર’ બોલતાં મેરુસમ થીર વીર જોતા એમનાં ચગ્રણે આપણુ માથુ ઢળેડુ દેખાય

(અનુસંધાન જુઓ પોજ ૩૬ ઉપર)

ભક્તિભાવથી ‘આવનામ’=પ્રણામ કરનારા સુરેન્દ્ર-અસુરેન્દ્ર-નરેન્દ્ર (ઈન-સ્વામી)ના ‘ચૂલા’=મુગટોમાંની ‘વિલોલ’=ચથળ કમળશ્રેણીથી ‘માલિત’=સુશોભિત, (અને પ્રભુને) ‘આભિનત’=નમસ્કાર કરનારા લોકોના વાંછિતને સારી રીતે પૂરનારા, શ્રી જિનેશ્વરદેવોના ‘તે’=પ્રસિદ્ધ ચરણોમા ‘કામ’=અન્યન્ત આદરથી નમન કરુ છુ

જ્ઞાનથી અગાધ, સુદૃઢ ‘પદપદવી’=પદરથના રૂપી જળના ઉછળતા પ્રવાહથી ‘અભિરામ’=મનોહર, જીવોની અહિસાના ‘અવિરલ’=સતત સળગ ‘લહરી’=તરંગોના સંબંધથી અગાહ (ક્રિનાઈથી પ્રવેશ યોગ્ય) દેહવાળા, (અધ્યયનો પરની) ચૂલિકારૂપી ભરતી (યા તટ)વાળા, મોટમોટા ‘ગમ’=અર્થમાર્ગ યા આલાવા (ફકર)રૂપી ‘મળિસાકુલ’=સ્તનોથી વ્યાપ્ત, દૂર કિનારાવાળા, ‘સાર’=શ્રેષ્ઠ મહાવીર-આગમરૂપી સમુદ્રની ‘સાદર’=આદર બહુમાન સાથે ‘સાધુ’=સાદી ગીતે (વિધિપૂર્વક) ઉપાસના કરુ છુ

‘આમૂલાલોલ’=મૂળ સુધી ડોલતા, (કમળો, એટલાજ માટે એમાથી) ઉડતી પરાગની ખૂબ સુગંધિમા ‘આલીદ’=અતિ અસકત ચપળ ‘અલિમાલા’=ભ્રમરોની હારની હાર અકારધ્વનિથી ‘સાર’=પ્રધાન, એવા ‘અમલ’=નિર્મળ પાંખડીવાળાકમળ ધરતી ભૂમિ પર હે નિવાસવાળી, ‘છાયા સભાર’=ક્રાન્તિસમૂહથી ‘સાર’=હે શોભાયમાન, ‘વરકમલકર’ હે હાથમા ઉત્તમ કમળવાળી, ‘તાર’=દેદીગ્યમાન હાથથી મનોહર, હે જિનવચનસમૂહરૂપી દેહવાળી દેવી ! મને સારભૂત ‘ભવવિરહ’=સોહાનુ વરદાન દે

‘સંસાર-દાવાનલ’ સૂત્રનું પેજ ઉપનું ચાલુ

○ ગાથા-૨ ભોલતા ચિત્રાનુસાર અનત જિનગજ દેખાય એમના ચણકમળે ભાવથી નમેલા સુગસુંદર નરેન્દ્રના મુગટ પરની કમળશ્રેણી દેખાય. એનાથી એ ચરણ શોભતા અને નમનારના વાંછિત પૂરક દેખાય એને હું નમુ છું. (ચિત્ર નાનું હોઈ પ્રભુચણે ઈંદ્રનમનમા મુગટ પરની કમળ પકિત ચરણકમલની માથોમાથ નથી દેખાડી શકાઈ)

○ ગાથા-૩ ‘બોધાગાર્થ’ અહીં ચણવીર-જિનાગમ-અમુદ્ર જેવાનો એની ઊંડાઈ એટલે બોધની ઊંડાઈ જેવી જળ-પ્રવાહ તરીકે સુપદરચના જેવી એમાં અહિંસાના સતત તરંગ (ડગલે ને પગલે સૂક્ષ્મ અહિંસાનાં વિધાન) એવા ઉછળતા દેખાય કે જેની તેની રુચિ એમા પેસી ન શકે ‘ચૂલાવેલ’ શાઓના અંતે ચૂલિકા એ ભરતી યા તટ જેવી દેખાય ‘ગુરુ-ગમ’ આગમોમાં મોટા આલાવા (કકગ) યા અર્થ માર્ગ (માર્ગભાદ્રાગે) એ રત્નસચયો દેખાય ‘દૂરપાર’ આગમતત્ત્વનો છોડો દૂર છે આવા વીગમ ‘સાર’-શ્રોષ્ટ સારભૂત જેવાના એની માદર સવિધિ ઉપામનાની ભાવના ડગવી

○ ગાથા-૪. આમૂલાલોલ’ અહીં જિનવચનમય ચરસ્વતી જેવી એ કમળધરમાં ભિગજ્યાન છે એ કમળના ૩ વિશે-પણ,- (૧) મૂળમાંથી હાલી ઉઠેલુ (૨) હાલી ઉઠવાથી એમાંથી ‘ધૂલી’-પરાગ ઊડી રહી છે, એની બહુ સુગંધમા લટલટ ‘અલિમાલા’-ભમરાઓની હારની હારના ઝકાર ધ્વનિથી પ્રધાનપણે શોભતું (૩) ‘અમલદલ’-નિર્મળ પાખડીઓવાળુ. આ દેવી મેલેમય, તે હાથમા કમળવાળી, તથા ગળે ચળકતા હાગવાળી દેખાય એને જેઈ આપણે પ્રાર્થના કરવાની કે અમને ભવ-વિગ્ન-મોક્ષનું વગ્દાન આપ

પ્રતિક્રમણ-વિધિના કેમસર અંગોના હેતુ

પ્રતિક્રમણ એટલે પાછા હટવું. શેનાથી ? પાપથી અર્થાત્ થઈ ગયેલ દુષ્કૃતથી પાછા હટવું તે પ્રતિક્રમણ.

દુષ્કૃત ચાર પ્રકારે હોય છે,- (૧) જિનાજ્ઞાએ જેનો નિગેધ કર્યો છે એનું, યા પોતે જેના ત્યાગની પ્રતિજ્ઞા કરી છે તેનું આચરણ (૨) જિનાજ્ઞાએ જેનું વિધાન કર્યું છે તેનું યા જે આચરવાની પોતે પ્રતિજ્ઞા કરી છે તેનું આચરણ ન કરવું તે (૩) જિનવચન પર શ્રદ્ધા ન કરવી, અશ્રદ્ધા કરવી તે (૪) જિનવચનથી વિરહ પ્રરૂપણા કરવી તે આ ચાર પેઢી ગમે તે દુષ્કૃત સેવ્યું હોય તેનાથી પાછા હટવું, તેના અગે દ્વેષના સતાપ સાથે જાત પર મૂગ-ઘાણા થાય કે ‘અગર ! આ દુષ્કૃત કરનાર માગે આત્મા કેવો અધમ !’ અને દિલથી ઈચ્છે કે ‘મિચ્છા મિ દુક્કડ, આ મારુ દુષ્કૃત મિચ્છા થાઓ એ દુષ્કૃત પગથી હું મમત્વ ઉઠાવી લઉં છું’ માગથ આવો માચો ‘મિચ્છા મિ દુક્કડ’ કરવો એનું નામ પ્રતિક્રમણ છે

દિવ્યના કે રાતના ઉપરોક્ત ચારમાંથી એક યા બીજા પ્રકારે દુષ્કૃત કયા નથી થતું ? એનાથી આત્મા પર અશુભ કર્મના બધા કયા નથી પડતા ? એના નિવારણ માટે અર્થાત્ એ દુષ્કૃતના કુસંસ્કાર અને દુષ્કૃતજન્ય અશુભ કર્મને આત્મા પગથી હટાવવા માટે દૈવમિક ગતિક પ્રતિક્રમણ કરવાની અતિ આવશ્યકતા છે નહિતર એ કુસંસ્કાર શલ્યની જેમ આત્મામા ઊભા રહીને જીવને પગલે પાપિષ્ઠ બનાવે છે, અને એ અશુભકર્મ ઊભા રહીને જીવને દુઃખી બનાવે છે વર્તમાન જીવનમાં જીવો કે (૧) જીવ જે પાપાચરણ કરે છે એ પૂર્વના દુષ્કૃતના મસ્કાગેનું પગિણામ છે, અને (૨) વર્તમાનમાં જે અનેક પ્રકારના દુઃખ ભોગવે છે એ પૂર્વના બાધેલા અશુભ કર્મનું પગિણામ છે પૂર્વ ભવે પ્રતિક્રમણથી એને ગદ્બાતલ નહિ કેવેલા તેથી અહીં પાપી અને દુઃખી બનવું પડે છે હવે જો આગળ પર એવા ન બનવું હોય તો અહીંના ગેજ દા દુષ્કૃતના કુસંસ્કાર અને અશુભ કર્મના ભાગ ગેજના પ્રતિક્રમણથી હેઠા ઉતારતા રહેવું જોઈએ એ માટે પ્રતિક્રમણ ગેજનું એક આવશ્યક કર્તવ્ય છે

દૈવસિક પ્રતિક્રમણ-ક્રમના હેતુ:

દિવસના અંતે દૈવસિક પ્રતિક્રમણ કરવા માટે પહેલા સામાયિક ઉચ્ચરવામા આવે છે તે એટલા માટે કે જીવ પાપ-બાપારનો પ્રતિજ્ઞાપૂર્વક ત્યાગ કરી સમભાવમા આવે ત્યારે જ એને પૂર્વ કરેલા દુષ્કૃતનો સાચો સાતાપ થઈ એનું મિશ્રણ મિ દુક્કડં યાને 'પ્રતિક્રમણ' સાચું કરી શકે છે સમભાવની પ્રતિજ્ઞાથી હૈયાની પાપની વૃત્તિ છૂટે એ વિના પૂર્વના પાપો દિવસને ક્યાંથી બાળે ? સામાયિકથી પાપવૃત્તિનો ત્યાગ થાય છે એ પછી પરચક્ષાણુ

પ્ર૦-આમ તો પરચક્ષાણુ એ છેલ્લું આવશ્યક છે તો અહીં વહેલુ કેમ ?

ઉ૦-એમ છ આવશ્યકતાના ક્રમે પરચક્ષાણુ કરવા જતાં સૂર્યાસ્ત વીતી જાય, તેથી સૂર્યાસ્ત પહેલા જ દિવસચરિમનું પરચક્ષાણુ કરવું જરૂરી અને માર્થિક બને એ માટે અહીં સામાયિક લઈને બે વાદણા લઈ તરત એ કરી લેવાય છે

પ્રશ્ન-વાંદણા એટલે વંદન, એની શી જરૂર ? તથા એ બે વાર શા માટે ?

ઉત્તર-પરચક્ષાણુ ગુરુને વંદન કરીને જ લેવાય એમા વિનય છે પરંતુ વાદણા બે એટલા માટે કે જેમ રાજ પાસેથી નોકર હુકમ મેળવતાં પહેલા નમસ્કાર કરીને ઊભો ગહે છે, તેમજ પછી હુકમનો અમલ કરતા પહેલા ફરીથી નમસ્કાર કરીને જાય છે, એ ગીતે બે વાર વંદનની જેમ અહીં બે વાર વાદણા દેવાના હોય છે એમાય પહેલીવાર વાદણા દેતા 'મે મિઉગગહ' કહી ગુરુના મર્યાદિત અવગ્રહ (વિનયાર્થે સાચવવાના ક્ષેત્ર અંતર)ની અદર પેકેલ, તે હવે અર્ધા વાદણા પછી 'આવ-સ્સિયાએ પરિક્કમામિ' કહેતા 'અવગ્રહ'થી બહાર નીકળી જાય છે એટલે જાણે હુકમ લઈને ગયો તે પછી અમલના અવચરે બીજી વારનાં વાંદણામા પેચી 'આવસ્સિયાએ' ન બોલતા અવગ્રહમા જ રહી વાદણા પૂર્ણ થયે હુકમના અમલરૂપે પરચક્ષાણુ ક્રમ છે

પ્ર૦-વાદણા ક્યાં ક્યા ? ઉત્તર૦- (૧) પરચક્ષાણુ કરવાની પૂર્વે, તેમજ આગળ પર આવશે તે (૨) પાપોની આલોચના કરાય ત્યારે, (૩) અભ્યુત્થાન વંદન ક્રમ ત્યારે, (૪) આચાર્યાદિની ક્ષમાપના કરાય ત્યારે ૨-૨ વાંદણાની વિધિ આ હિસાબે પ્રશ્ન-મુહપત્તિ પરિવેહણુ શા માટે ! ઉત્તર-અહીં વાદણા હાથ વગેરે અંગ હલાવીને કે સ્પર્શીને કરવાના છે, માટે અંગનું પરિવેહણુ કરવા વાંદણા પૂર્વે મુહપત્તિ પરિવેહણુ કરવામા આવે છે

આમ મુહપત્તિ વાદણા કરી પરચક્ષાણુ કરીને પછી ચૈત્યવંદન તથા ૪ થોય ક્રમ છે

૦પ્રશ્ન-૪ થોય શા માટે ? ઉત્તર-પ્રતિક્રમણનું મહાન શુભ કાર્ય કરવું છે તો એ માટે મગળ તરીકે દેવવંદન કરવું જોઈએ મગળ કર્યાથી શુભ કાર્ય નિર્વિધને સારું સિદ્ધ થાય અને સારી ગીતે પૂર્ણ થાય

૦પ્રશ્ન-કાયોત્સર્ગ થોય તે તે સૂત્રોની પછી કેમ ? પહેલા કેમ નહિ ?

ઉત્તર — પછી એટલા માટે કે દા ત ૪ થોયમાં પહેલી થોયનો કાયોત્સર્ગ પ્રભુની ચૈત્યવંદનસ્તવના કરીને કરાય, કેમકે કાયોત્સર્ગથી સે કડો હજારો જલુ દ્વારા પ્રભુને થતા વંદન-પૂજન-સત્કાર સન્માનની અનુમોદનાનો લાભ લેવો છે, તે પહેલાં સ્વયં વંદન કરીને લેવો યુક્તિ-યુક્ત છે

પ્રશ્ન-પહેલી થોય નિકટમા રહેલા અગિયત ચૈત્ય (મૂર્તિ) નિમિત્તે કેમ ? ઉત્તર-એનું કારણ એ કે એ આપણને દર્શનાદિનો લાભ આપી સમાધિ આપે છે ૦પ્રશ્ન-બીજી થોયનો કાઉસ્સગ્ગ શા માટે ? ઉ૦-બીજી થોયનો કાઉસ્સગ્ગ સમસ્ત લોકોના અરિહત ગેત્યોની ભકતો દ્વારા થતા વંદન-પૂજનાદિની અનુમોદના લાભ અર્થે છે ત્રીજી થોયનો કાઉસ્સગ્ગ અરિહત પછી ઉપકારક શ્રુત-આગમના થતા વંદન-પૂજનાદિની અનુમોદનાર્થે ચોથી થોયનો કાઉસ્સગ્ગ શાંતિ-સમાધિના પ્રેરક સમ્યગ્દષ્ટિ (દિવ)ના સ્મરણ અર્થે છે જેથી એમને એની પ્રેરણા થાય ૦ પ્રશ્ન-૪ થોયની ઉપર નમુત્થણુ અને ૪ ખમાસમણાં શા માટે ? ઉત્તર-એટલા માટે કે, હવે છ આવશ્યક શરૂ કરવા છે તો નિકટના મગળ ઉપે 'નમુત્થણુ'થી અર્હત સ્તવના અને ભગવાન-આચાર્ય-ઉપાધ્યાય-સાધુને વંદના કરી લેવી જોઈએ

૦ પ્રશ્ન-એ પછી પડિક્કમણુ ઠાવવાનું શા માટે? ઉત્તર- જો પ્રતિકમણુ યાને છ આવશ્યક કરવાનું સંકલ્પપૂર્વક દિવસા સ્થાપ્ય હોય તો પ્રતિકમણુ પ્રણિધાન પૂર્વક થાય પ્રણિધાન પૂર્વકનું અનુષ્ઠાન જ સફળ થાય તેમજ સંકલ્પ કર્યાથી પ્રતિકમણુ પૂર્ણ થતાં સુધી બીજો મન ન જાય દૈવસિક પડિક્કમણુ ઠાવવામા આવે છે ત્યાં જ્યન્યથી સર્વ દુષ્કૃતનો સંક્ષેપથી મિચ્છામિ દુક્કડ કરાય. એ પ્રતિકમણુ સ્થાપના છે

છ આવશ્યકમાં વચ્ચે મુખ્ય આવશ્યક તરીકે પ્રતિકમણુ આવશ્યક છે એ પ્રતિકમણુ આવશ્યક પહેલાં તો પૂર્વે કહ્યું તેમ ચિત્તને સમભાવમા લાવીને થાય. એ માટે એનું ‘કરેમિભતે’ સૂત્ર બોલાય છે.

એ પછી દિવસના સેવાયેલા જે જે દુષ્કૃતનું પ્રતિકમણુ કરવું છે તેનું પહેલાં સ્મરણકરી લેવું જોઈએ એ સ્મરણ કાયો-ત્સર્ગમા શાંતિથી થાય એટલા માટે ઈચ્છામિ ઠામિ કાઉં, તસ્સ ઉત્તરીં અન્નત્થં બોલી કાયોત્સર્ગ કરવામાં આવે છે, ને એમાં ‘નાણમિં’ સૂત્રથી દુષ્કૃતો અતિચારો યાદ કરી લેવાના હોય છે. ૦ પ્રશ્ન-એના ઉપર ‘લોગસ્સ’ શા માટે બોલવાનું? ઉત્તર-હવે પ્રતિકમણુનું મહાન પ્રથમ કાર્ય કરવું છે તો એ અગિયત સ્તવના અને ગુરુવંદનનું માગલિક કરીને થાય એટલા માટે પૂર્વોક્ત પ્રથમ આવશ્યક સામાયિક મૂત્ર પછીના કાયોત્સર્ગ બાદ બીજું આવશ્યક ‘લોગસ્સ’ સૂત્ર યાને ચતુર્વિંશતિ સ્તવ બોલાય, અને મુલપત્તિથી અગ પડિલેહી ગુરુવંદના કરાય એ ત્રીજું આવશ્યક થયું

પ્રશ્ન-ચોથું આવશ્યક ‘પ્રતિકમણુ’ એ તરત કેમ થઈ નહિ ?

ઉત્તર-પ્રતિકમણુ ગુરુની સાક્ષીએ કરવાથી ગુરુ પાસેથી પ્રાયશ્ચિત્તરૂપે પ્રતિકમણુ કરવાનો આદેશ મળે છે, તેથી વિધિસર પ્રતિકમણુ પ્રાયશ્ચિત્ત થાય, અને પાપ ધોવાય એ માટે પહેલા ગુરુ આગળ આપણાં દુષ્કૃત્યોનું પ્રકાશન યાને આલોચન કરવું જોઈએ, તે પણ વંદન વિનય સાચવીને, એ માટે ૨ વાદણા પછી, દેવસિંહ આલોઉં—૦, સાતલાખ, અઢાર પાપચ્ચાનક સૂત્ર બોલાય છે અને ‘સવ્વસ્સ વિં’ મૂત્રથી ‘ઈચ્છાકાગેણ સદિસહ ભગવન’ અર્થાત ‘હે ભગવત ! એ મારા ચમસ્ત દુશ્ચિતિત-દુર્ભાષિત-દુશ્ચેષ્ટિતનું શું કરવાનું’ એ આપની ઈચ્છાથી ફરમાવો’ એમ બોલાય છે ત્યારે ગુરુજી કહે ‘પડિક્કમેહ’ અર્થાત પ્રતિકમણુ પ્રાયશ્ચિત્ત કર ત્યા આપણે સંક્ષેપમાં ‘મિચ્છામિ દુક્કડ’ કહીએ એ પ્રતિકમણુનો આદેશ મળ્યો. હવે વિસ્તારથી દુષ્કૃત લઈ લઈને પ્રતિકમણુ અર્થાત નિંદા ગર્હા મિચ્છામિ દુક્કડ કરવાનું. આ માટે વંદિત્તુ સૂત્ર છે

‘વંદિત્તુ’ સૂત્ર એ આત્માને પાપથી હળવો બનાવી દેવાનું મહાન અને મુખ્ય સૂત્ર છે. એટલે પહેલાં ધીર વીર ઉપશાંત બનીને વીગસને બેમી પ્રારભે પંચપરમેષ્ઠિ નમસ્કાર સૂત્રથી મંગળ કરી ‘કરેમિભતે’થી સમભાવમા આવવાનું, અને સંક્ષેપમાં પ્રતિકમણુપ ‘દેવસિંહ પડિક્કમિઉં’ મૂત્ર બોલવાનું, બાદ વંદિત્તુ સૂત્ર બોલવાનું. એમાં પદે પદે પાપ-સંતાપ, સવેગ, વેરાગ્ય, ઝગઝગવાનો છેવટે ‘આલોચણા બહુવિહા . , જાથાથી યાદ નહિ આવેલા- પણ દુષ્કૃતની નિંદા ગર્હા કરી, આરાધના માટે ઉદ્યત થઈ જવા રૂપે ‘તસ્મ ધમસ્સં આરાહણાએ’ બોલતાં ઊભા થવાનું એમ ‘વિરઓમિ વિરાહણાએ’ બોલતા પાછા હટવાનું તે વિરાધનામાંથી નીકળી જવા રૂપે ૦ પછી ગુરુને ‘અબ્બુટ્ટિહઓ’થી ગુરુ પ્રત્યે અપ્રીતિ આદિ અપરાધ ખમાવવા છે, તેમજ ‘આયરિય ઉવજ્જાય’થી આચાર્યોદિ પ્રત્યે કપાય ખમાવવા છે એ ‘વંદન’ કરીને થાય માટે આની પહેલા ૨-૨ વાંદણાં છે

પ્રશ્ન-પ્રતિકમણુ (વંદિત્તુ) સૂત્રમા વિસ્તારથી દોષગર્હા તો થઈ ગઈ, હવે પાછું અબ્બુટ્ટિહઓ શા માટે?

ઉ-પ્રતિકમણુ મૂત્રથી ચારે પ્રકારના દુષ્કૃત્યોથી પાછા હટવાનું તો કર્યું છતાં એમાં ખાસ કરીને મહા ઉપકારી ગુરુ પ્રત્યે જે વિવિધ અવિનય-અપરાધ થયા હોય એના નામ દઈને ગુરુ-સાક્ષીએ ગર્હા કરવા માટે, ગુરુને વંદનરૂપે બે વાંદણાં દેવા પૂર્વક ‘અબ્બુટ્ટિહઓ’ મૂત્રથી ‘મિચ્છામિ દુક્કડ’ કરવાનું

૦ પ્રશ્ન-તો હવે બધાં દુષ્કૃત્યનું પ્રતિકમણુ થઈ ગયું, પછી ‘આયરિય ઉવજ્જાય’ શા માટે ?

૦ ઉત્તર- બધા દોષોનું મૂળ ગજ-દ્રુપ છે, કપાયો છે. એ કપાયોને ઊખેડી નાખવા માટે બે વાંદણાં દેવા પૂર્વક ‘આયરિય ઉવજ્જાય’ સૂત્ર બોલવાનું જેન શામનમાં કપાય-નિવૃત્તિ એ સૌથી અગત્યની વસ્તુ છે, કેમકે કપાયથી સંસાર છે, અને

કપાય-મુકિતથી મોક્ષ છે. તેથી જ બીજે બધે દેકાણે દ્વિતીય વાદાણું પૂરું થયે તો અવગ્રહમાં રહીને જ તે તે કાર્ય કરવાનું હોય છે, પરંતુ અહીં દ્વિતીય વાદાણું પૂરું થયે કપાયથી બહાર નીકળી જવા રૂપે એનો ખ્યાલ કરતાં તરત જ અવગ્રહ બહાર નીકળવાનું છે. પછી ‘આયરિય ઉવ૦’ સૂત્ર બોલતા આચાર્યથી માંડીને સર્વ જીવો પ્રત્યે સેવાયેલા કપાયની ક્ષમા માગવાની છે, તે પણ લલાટે અંજલિ જોડીને એટલા માટે કે કપાય સેવતા અભિમાન આવ્યું હોય, તેને રદ કરવા અતિનમ્ર ભાવ જોઈએ. અહીં ચોથું પ્રતિક્રમણ આવશ્યક પૂરું થાય છે હવે પાંચમું કાયોત્સર્ગ આવશ્યક થઈ થાય છે

પ્રશ્ન- આ કાયોત્સર્ગ આવશ્યક શા માટે ?

ઉત્તર-એ અતિચારોથી આત્મ પર લાગેલા ઘા ઉપર મલમ લગાડવા રૂપે છે એમા પ્રતિક્રમણથી શુદ્ધ થવામા ગડી ગયેલ સૂક્ષ્મ અતિચારોનું વિશુદ્ધિકરણ છે અને એના શલ્ય પણ ન રહે એ માટે વિશલ્પીકરણ પણ છે ઉપરાંત ચારિત્ર, દર્શન, અને જ્ઞાનની વિરાધનાનું પરિમાર્જન છે

આ બધું કાર્ય સમભાવમાં આવીને જ થઈ શકે માટે અહીં પહેલા ‘કરેમિ ભતે’ સૂત્ર બોલાય છે એ પછી કમથ - ચારિત્ર-વિરાધના દર્શન-વિરાધના અને જ્ઞાન-વિરાધનાના પાપનિવાગણ અર્થે ૨ - ૧ - ૧ લોગસ્સનો કાયોત્સર્ગ કરવામા આવે છે દિવસમાં ચારિત્રને સમિતિગુપ્તિના ભંગથી ખોડખાપણ વધારે લાગવાનો સંભવ તેથી એની વિશુદ્ધિ માટે ૨ લોગસ્સનો કાઉં, જ્યારે દર્શનપાનમા એથી ઓછી વિરાધનાનો સભવ, માટે -૧-૧ લોગસ્સનો કાઉસ્સગ્ગ હવે એ કાર્ય સુદર થવાથી ખુશાલીમાં ‘સિદ્ધાણું બુદ્ધાણું’ સૂત્રથી સિદ્ધસ્તુતિ-નમસ્કારાદિ

૦પ્રશ્ન-પછી દેવદેવીનો કાઉસ્સગ્ગ સમકિતી સામાયિકમાં- વિરતિમાં બેઠેલા શા માટે કરે ?

ઉત્તર - ઔચિત્યવૃત્તિથી કરે છે, દેવી દેવતા વિધ્નનિવારણ આદિ દ્વારા આરાધનામા સહાય કરે છે, તેથી એમને એની પ્રેરણા જાગે એ માટે કાયોત્સર્ગ કરવો ઉચિત છે એથી કાયોત્સર્ગ કરનારને ઊભુ થતું શુભ જ એવું છે કે પેલાને પ્રેરણા જાગે દા ત આપણા યજ્ઞનું શુભ કર્મ બીજને આપણો યજ્ઞ ગાવામા પ્રેરે છે ને ? કાયોત્સર્ગ ઉપર એ જ દેવતાની થોય પણ એટલા જ માટે છેલ્લે મંગળરૂપે નવકાર બોલી મુદપત્તિ વાદણા પૂર્વક છટ્ટુ આવશ્યક પરચક્રખાણ કરાય છે

૦પ્રશ્ન-પરચક્રખાણ તો પૂર્વે થઈ ગયું, અહીં ફરીથી શા માટે ?

ઉત્તર- પાંચમું આવશ્યક કાયોત્સર્ગ એ ઘા રુઝવનાર મલમપટ્ટી રૂપ છે, એથી ઘા રુઝાઈ ગયો, હવે એના પર ગુણધારણ અર્થે શકિતની દવા રૂપે પરચક્રખાણ આવશ્યક છે તે અહીં યાદ કરી લેવું જોઈએ

એ પછી છઠ્ઠે આવશ્યક ક્યનિ યાદ કરી લઈ એના પર હિતશિક્ષાની કામના રૂપે ‘ઈચ્છામો આશુસદ્ધિ બોલાય છે, એ પણ ‘નમો ખમાસમણાણું’ કહેતા ગુરુને નમસ્કાર કરવા સાથે ‘અનુશાસ્તિ’ પ્રાર્થના કરાય ત્યારબાદ ‘નમોહર્ત્ ૦’ સૂત્ર કહી ‘નમોસ્તુ વર્ધમાનાય ૦’ સૂત્ર બોલાય છે

પ્રશ્ન-નમોહર્ત્ સૂત્ર શા માટે અને મોટેથી કેમ બોલાય છે ?

ઉત્તર-કારણ એ છે કે શ્રી મહાવીર પ્રભુએ સ્થાપેલા શાસનને પામીને છ આવશ્યકના મહાન યોગની સાધના મળી, માટે કૃતજ્ઞતારૂપે એ પ્રભુની સ્તુતિ ગાવી જોઈએ વળી આ પડાવશ્યક યોગ જગતના કોઈ ધર્મમાં નહિ એવો અનન્ય અને અદ્ભુત યોગ મળ્યો એનો હર્ષોલ્લાસ વ્યક્ત કરવા આ સ્તુતિ મોટેથી સમૂહમાં બોલવાની

એ પછી શુદ્ધ બનેલો આત્મા જિન ગુણગાનમાં લીન થાય એ હેતુથી ‘નમુત્પણપૂર્વક સ્તવન બોલાય છે, અને ઉત્કૃષ્ટથી વિચરતા ૧૭૦ જિનેશ્વર દેવોને ‘વરકનક ૦’ સૂત્રથી વદન કરાય છે તથા ૪ ખમાંથી ભગવાન-આચાર્ય વગેરેને વંદના કરાય છે એના પર દૈવસિક પ્રાયશ્ચિત્તથી વિશેષન અર્થે ૪ લોગસ્સનો કાઉસ્સગ્ગ, અને એ ગીતે સંપન્ન થયાની કૃતજ્ઞતા અને ખુશાલીમાં લોગસ્સ છે

પ્રશ્ન-એ પછી સજ્જાય કેમ ?

ઉત્તર-સાધુ કે શ્રાવકે રાત્રિના સ્વાધ્યાય કરવાનો છે, એ કર્તવ્ય બજાવવા સજ્જાય છે એ પછી દુઃખક્ષય-કર્મક્ષય નિમિત્તે ૪ લોગકાઉં એ પછી શાંતિ નિમિત્તે લઘુશાંતિ સ્તવ, પછી લોગસ્સ છેલ્લે સામાયિક પારવામાં ચક્રિકસાયથી ચૈત્યવંદન એટલા માટે કે શ્રાવકને પણ દિવસના ૭ નૈત્યવદન કરવાના તેમા રાત્રિ પ્રતિક્રમણમાં (૧) જગચિતામણિ ચૈત્ય૦, (૨) સીમંધર-શગુન્ય ચૈત્ય૦, (૩) ત્રિકાળ જિનમદિરે ચૈ૦, એમ છ, અને ૭મું ચૈત્ય ૦ આ દૈવસિક પ્રતિક્રમણ પછીનું

રાત્રિક પ્રતિક્રમણ વિધિના હેતુ

કેટલાક અંગોના હેતુ તો દૈવસિક પ્રમાણે જ છે વિશેષ આ પ્રમાણે, સામાયિક લીધા પછી ગત્તિના ઊંઘમા આવેલા કુસ્વપ્નન-દુસ્વપ્નની શુદ્ધિ પહેલી કરવી જોઈએ જેથી મન નિર્મળ બની છ આવશ્યકની સાધનામાં સારી રીતે જોગ્ય તેથી એ શુદ્ધિ માટે જ લોગનો કાઉં એ પછી, પ્રભાતે જાગીને (૧) પહેલુ કાર્ય અર્ધદુ-વંદના; તેથી 'જગચિતામણિ'થી ચૈત્યવંદન કરાય છે એજ હેતુએ ઉપર ૪ ખમા ૦ પછી (૨) બીજુ કાર્ય સ્વાધ્યાયનુ, તેથી સજગાય ભોલવામાં આવે છે એ પછી પડિં કવવાનુ, અને 'નમુ'થી મગળ કરીને પહેલા આવશ્યક 'મામાયિ' માટે 'કરેમિભતે', એ પછી કમથ ચારિત્ર-દર્શન-જ્ઞાનની વિગધનાની શુદ્ધિ માટે ૩ કાઉસસગ, અમા દિવસ કરતાં ગતના ચારિત્રવિગધના ઓછી, તેથી બેને બદલે એક લોગનો કાઉસસગ એના પર જે 'લોગરમ' બોલાય તે બીજુ 'ચઉવીમત્યો' આવશ્યક છે ૩ કાઉં પર 'મિન્દ્રાણુ' સૂત્ર પછી દૈવસિક પ્રતિક્રમણની જેમ ૩-૪-૫ આવશ્યક, ને 'આમરિય ઉવ' પછી તપ-ચિતવણી કાઉં તે પમુ આવશ્યક એ પછી મુલ ૦ વાંદલા બાદ 'સકલ તીર્થ' પછી પચ્ચક્ષાણુ તે દહુ આવશ્યક દૈવસિકની જેમ ૬ આવશ્યક કર્યાનુ સમગ્ર પરનુ 'વિદ્યાલ લોચન'થી મહાવીર સ્તુતિ, અને સ્તવનના મ્યાને જ થોઈએ દેવવંદન અંતે ૪ ખમા ૦ 'અદ્વાઈજલેમુ'થી સર્વમુનિવદના, વિચરતા ભગવાનનુ ચૈત્યવદન અને શ્રેષ્ઠતીર્થ શ્રી શત્રુજયનુ ચૈત્યવંદન બાદ સામાયિક પાગરની વિધિ

તપચિતવણી કાઉસસગમા ચિતવણુ કે—

'મહાવીર પ્રભુના શામનમાં ગણધર ભગવાને છ માસી સુધી તપ કર્યો છે તો હું સંયમયોગો ન મીદાય એવો તપ કરું. છ માસી કરવાની શક્તિ નથી ૧ દિવસ ઓછો છ માસી તપ કરું ? શક્તિ નથી. ૨ દિવસ ઓછો છ માસી તપ ? શક્તિ નથી ૩ દિવસ ઓછો ? શક્તિ નથી ૪ દિવસ ઓછો ? ૫ દિવસ ઓછો ? (એમ એકેક ઓછા કરતાં) ૨૯ દિવસ ઓછો છ માસી તપ ? શક્તિ નથી પચમાસી કરું ? શક્તિ નથી ૧ - ૨ - ૩ - ૪ - ૫ દિવસ ઓછો ? શક્તિ નથી ૬ - ૭ - ૮ - ૯ - ૧૦ દિવસ ઓછો ? શક્તિ નથી ૧૧-૧૨-૧૩-૧૪-૧૫ ઓછો ? શક્તિ નથી. ૧૬-૧૭-૧૮-૧૯-૨૦ ઓછો ? શક્તિ નથી ૨૧-૨૨-૨૩-૨૪-૨૫ ઓછો ? શક્તિ નથી ? ૨૬-૨૭-૨૮-૨૯ દિવસ ઓછો પંચમાસી તપ કરું ? શક્તિ નથી ચાઠ માસી તપ કરું ? શક્તિ નથી (અહીંથી આગળ પંચમાસીની જેમજ ૫-૫ દિવસ ઓછાની શક્તિ ચિતવવી યાવત ત્રણ માસી શક્તિ નથી, ? ૫-૫ દિવસ ઓછો ? બે માસી ? ૫-૫ દિવસ ઓછો ? તે ૨૬-૨૭-૨૮-૨૯ દિવસ ઓછાની શક્તિ ચિતવવી પછી) માસખમણુ કરું ? શક્તિ નથી ૧ ઉપવાસ ન્યૂન કરું ? શક્તિ નથી (એમ એકેક ન્યૂન ચિતવતા) ૧૩ ઉપવાસ ન્યૂન માસખમણુ કરું ? શક્તિ નથી. ૨૩૪ અભત્તરું કરું ? ૩૨ અભત્તરું કરું ? શક્તિ નથી (એમ ૨-૨ ઓછા કરતા ૩૦-૨૮-૨૬-૨૪-૨૨-૨૦-૧૮-૧૬-૧૪-૧૨-૧૦ અભત્તરુંની શક્તિ ચિતવવી) અઠમ અભત્તરું કરું ? શક્તિ નથી છઠ્ઠ અભત્તરું ચઉત્ય અભત્તરું આગમિલ એકામણુ બેમાણુ પુરિમદ્દ કરું ? સાઠપોરિસી પોરિસી નવ-કાઠી કરું ? (આમાંજે તપ પૂર્વે કર્યો હોય ત્યાંથી) 'શક્તિ છે પણ પશિલામ નથી' એમ ચિતવણુ યાવત્ આજે જે તપ કરવો હોય ત્યાં 'શક્તિ છે પશિલામ પણ છે' એમ ચિતવી પછી કાઉસસગ પારવો

પ્રતિક્રમણ અંગે આજના પ્રશ્નોના ઉત્તર

પ્ર૦-પ્રતિક્રમણ બહુ ગમય લે અને ક્રિયા બહુ તેથી કટાણાજનક હોઈ એના બદલે પ્રભુની સંગીતભક્તિ કેમ ન કરવી ?

ઉ૦-જેઓ વિપયરક્ત અને વિકથાદિપ્રમાદમા આગ્રજત તથા સુખથીલિયા હોય છે, એમને મનુષ્ય જીવનમાં જ લભ્ય વિશિષ્ટ કર્તવ્યોનુ ભાન નથી હોતુ એક કર્તવ્યત્વી વાત આવે એટલે એમાંથી છૂટવા માત્ર બીજા કર્તવ્યનુ ઓકું ધરે છે ખગેખર તો એ પણ એમને લાંબુ ટકતુ નથી, ને એ છોડી વિપયો વિકથાદિમા જ રક્ત ગહે છે. બાકી જેજદા જીવનમાં અઢળક પાપના ભાર ચડે એનો પ્રબળ ખેદ હોય એને તો 'પ્રતિક્રમણ કર્તવ્યમાં ખૂબ ગસ ગહે

પ્ર૦સૂત્રોના અર્થ જાણ્યા વિના પોપટપાઠની જેમ પ્રતિક્રમણ કરવાથી શો લાભ ?

ઉ૦- આ પ્રશ્નથી સૂચિત છે કે અર્થ શીખી લેવા જોઈએ, પછી પ્રતિક્રમણથી મહાન લાભ થાય. બીજી, અર્થ ન જાણતો હોય છતાં સૂત્ર પર મત્રાક્ષરની જેમ તીવ્ર શ્રદ્ધા સાથે ઉપયોગ (ધ્યાન)રાખી પાપ પશ્ચાત્તાપની વૃત્તિથી પ્રતિક્રમણ કરે તો મહાન લાભ થાય.

પ્ર૦-પ્રતિક્રમણનાં સૂત્રો પ્રાકૃત-માગધી ભાષા કરતાં માતૃભાષામાં હોય તો ઝટ સમજાય ને ?

ઉ૦-સમજાય ખરા, પણ (૧) કાળે કાળે માતૃભાષા ફરતા સૂત્રો ફેરવવા પડે, (૨) એમાં અધિક સારી રચનાવાળા સૂત્ર બન્યે લોકમાં એકસૂત્રતા નહિ રહે (૩) ગણધર-કૃત સૂત્ર જેવું બહુમાન ન રહે, (૪) કોઈ તીર્થયાત્રા-ઉપધાનાદિ પ્રસંગે એકત્રિત થયેલ ભિન્ન માતૃભાષાવાળામાં પ્રતિક્રમણ ક્રિયાની એકતા ન રહે ત્યારે ગણધર-કૃત સૂત્રમાં આ કોઈ આપત્તિ નહિ ને શાસન ચિરકાળ વ્યવસ્થિત ચાલે

પ્ર૦-પ્રતિક્રમણમાં રસ નથી આવતો, તો રસ વિનાની ક્રિયા તો મજૂરી જ થાય ને ?

ઉ૦-ગ એ વસ્તુ પર આધારિત નથી પણ તેવી તેવી સમજ અને વિવેકવાળા દિલ પર આધારિત છે દા ત જમણમાં પહેલા મિઠાઈ પર રસ હોય છે, ભાત પર નહિ, પણ મિઠાઈ ખાઈ લીધા પછી દિલ ફર્યું હવે મિઠાઈ પર નહિ ને ભાત પર રસ હોય છે આમાં ય જેણે સમજી રાખ્યું છે કે માલથી શક્તિ મળે, ભાતના રૂચાથી નહિ, એને વળી ભાત પીરસાવા ટાણે મિઠાઈમાં રસ છે આમ વસ્તુમાં રસ નિશ્ચિત નથી પણ રસ સમજવાળા દિલમાં છે જે પ્રતિક્રમણની ઉપયોગિતા અને મહાલાભની સમજ થઈ જાય, અને એની આગળ ટહેલ-ટપ્પાદિ અસાર હોવાનો વિવેક આવી જાય, તો પ્રતિક્રમણમાં ભાગે રસ ઉભો થઈ જશે બાકી રસ વિના પણ ગાડીમાં બેઠેલા સ્ટેશને પહોંચે છે એમ અહીં રસ વિના પણ પ્રતિક્રમણ ક્રિયા કરનારને એટલો સમય પાપથી બચવાનું મળે તથા માગ ક્રિયાના મઝકા પડે છે એ એને આગળ પર ઉપયોગી થાય છે

(પેજ ૨૦ માનુ ચાલુ)

૦ ‘સિદ્ધ ભોઠ’ ગાથા વખતે, ચિત્રમાં ઠેક ઉપરની મુજબ, ગાથાની ૪ લીટીથી કસશ (૧) સર્વ તીર્થકરોનો એકજ શ્રુત-પ્રકાશ જોવો તે સર્વનયથી વ્યાપ્ત અને ત્રિલોકખ્યાત છે, એને પ્રણામ કરવાનો ‘અયમે નદી-વૃદ્ધિ’થી અપ્સરાના નૃત્યાદિથી પણ ચલિત ન થાય એવા ધ્યાન, અનશન, સૂર્યતાપમાં કાયોત્સર્ગ, વૃટ્ટાગ જેવા સામે પણ ઉપશમ, ચાલતા જીવજનનુની રક્ષા, તોફાની હાથી જેવા ઉપદ્રવમાં પણ માર્ગ મૂકી આડા વનસ્પતિ આદિ પર નહિ ચાલવાનું વગેરે સમય દર્શ્ય જોવા, એની પ્રાર્થના કરવી એ સંયમની (૨) ‘દેવ નાગઠ’-દેવોથી સાચા ભાવે થતી શ્રુતપૂજા જેવી (૩) ‘લોગો જત્યઠ’ સિદ્ધ જનન-મતમાં જિનાગમોમાં ‘લોક’-આલોક યાને મતિજ્ઞાનાદિ પાંચ જ્ઞાન આક્રિત છે એ જોવાનું તેમજ ‘જગત’-ત્રેલોકીય સ્વરૂપ વર્ણન છે એ જેવું છેલ્લે ‘ધમ્મો’ વડ્ડઉ’થી દઢ પ્રાર્થના આશરણ કરવાની કે આવા પ્રભાવવતા જૈનમતની રટણાડપ શ્રુતધર્મ મારે વધો, એ પણ પરવાદી-પર વિકલ્પ ઉપર વિજય દ્વારા વધો-તેમજ ચાગ્રિધર્મ પ્રધાન બને એ રીતે એ વધો

‘સુઅસ્મ ભગવઓ ડ્રેમિ કાઉસસગઠ’-‘ભગવાન’-અશ-મહિમાદિયુક્ત શ્રુતના વદન-પૂજન-સત્કાર-સન્માન નિમિત્તે કાયોત્સર્ગ કરુ છું

(પેજ ૧૮ માનુ ચાલુ)

(સમજ) આ સૂત્ર બોલતા લીલા વર્ણના પાર્શ્વ પ્રભુ અષ્ટ પ્રાતિહાર્યયુક્ત જોવાના ૧લી ગાથામાં ઉપસર્ગહર વગેરે રૂપે જોવા દા ત નાવડુ ડોલવા માંડ્યું ને પ્રવાસીએ દિલમાં પાર્શ્વપ્રભુને લાવતા ઉપસર્ગ હટી એ સ્થિર ચાલ્યું એમ કર્મ-ધનથી મુઝાયેલા મેઘયુક્ત સૂર્ય જેવા છે એમ સર્પથી ડસાયેલનું બીજાએ પાર્શ્વમગ્નુ ડરી જે ઉતાર્યું, એમ મગળ એટલે અતગયનાશક તત્ત્વો અને કલ્યાણના આવાસરૂપ છે, એમ જોવાનું ગાથા-૨ વખતે કોઈ ‘વિસહરુ દુલિગ મત્ર જપે છે એના દુષ્ટ ગ્રાહિ દળી એ સ્વસ્થ થતો દેખાય ત્રીજીમાં ‘પાર્શ્વનાથાય નમ’ જપી પ્રણામ કરતાં દુખ-દુર્દેશ દળતી જોવાની ૪થીમાં ચિતામણિ-કલ્પનૃક્ષને સમ્યક્ત્વની હેઠ જોવાના, ને સમકિતથી જીવો મોક્ષ પામતા જોવાના પાંચમીમાં ભકિતભર્યા દિલે બોધિ માગવાની.

સમર્પણે સાવણ ય, અવરસકાયવ્યં હરઈ જમ્હો ।

અન્તે અહોણિસસ્ત ય, તમ્હા આવસ્સયં નામ ॥

જે કારણથી દિવસ અને રાત્રિના અંતે સાધુ અને શ્રાવકે (પ્રતિક્રમણ) અવશ્ય કરવા યોગ્ય છે, તેથી આને 'આવશ્યક' કહેવાય છે

આવસ્સણ્ણ ઇણ સાવઓ જઈ વિ વહુરઓ હોઈ ।

દુક્ખાણમંતકિરિઅં, કાહી અચ્ચિરેણ કાલેણ ॥

જે કે શ્રાવક બહુ ઝર્મ ગળવાળો હોય તો પણ આ આવશ્યકથી (ઝર્મગળને હટાવી) થોડા જ વખતમા દુઃખોનો અંત કરે છે

જઈ જિણમયં પવરજહ તા મા વવહોરનિચ્છણ્ણ મુયહ્ ।

ઇક્કણેણ વિણા તિત્થં છિજ્જઈ, અન્નેણ ઉ તત્ત્વ' ॥

જે જોન મિદ્ધાન્તને સ્વીકારે છે તો વ્યવહાર અને નિશ્ચય (બિમાથી એકેય) ને છોડો નહિ, કેમકે એક (વ્યવહાર)ના વિના શામનનો ઉચ્છેદ થાય, અને બીજા (નિશ્ચય)ના વિના તત્ત્વનો ઉચ્છેદ થાય

न च प्राणायामादिहठयोगाभ्यासश्चित्तनिरोधे परमेन्द्रियजये च निश्चित उपायोऽपि 'उसासं न निरुंभइ' (आव०नि०गाथा १५१०) इत्याद्यागमेन योगसमाधान-विघ्नत्वेन बहूलं तस्य निषिद्धत्वात् ।

ચિત્તનિરોધ અને શ્રેષ્ઠ ઈન્દ્રિયજયની પ્રત્યે પ્રાણાયામ-સ્વાસરૂધન આદિ હઠયોગ કારણભૂત હોવાનો નિયમ પણ નથી, કેમકે 'ઉસાસ ન નિરુંભઈ' ઈત્યાદિ આગમ-વચનથી (કાયોત્સર્ગધ્યાનમાં સ્વાસને ન રોકે એમ કહીને) સ્વાસરૂધનનો મોટા ભાગે નિષેધ કર્યો છે, એ એટલા માટે કે સ્વાસરૂધન એ યોગસમાધિને વિઘ્નભૂત છે

